

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Homo tulee kouluun!

Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous

Kaj Tawast

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Marraskuu / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kaj Tawast	Sivumäärä 78 ja 6 liitesivua
Työn nimi Homo tulee kouluun! Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous	
Ohjaava(t) opettaja(t) Pekka Kaunismaa	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja -	
Tiivistelmä <p>Selvitän opinnäytetyölläni Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta. Tutkin sitä, miten hyvin Humakin henkilöstö tuntee seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää terminologiaa ja vähemmistöihin liittyvää yleistietoa. Opinnäytetyössäni selvitän myös, miten Humakin henkilöstö suhtautuu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin ja koetaanko se tärkeäksi työssä. Selvitän myös sitä, kaipaako henkilöstö lisää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Opinnäytetyölläni ei ole tilaajaa.</p> <p>Tutkimukseni on ensisijaisesti tilastollinen tutkimus ja toissijaisesti laadullinen tutkimus. Keräsin tutkimuksen aineiston Webropol-kyselyllä. Lähetin kyselyn 157 henkilölle, joista 71 vastasi. Kyselyn tulokset piirtävät kuvan Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoudesta ja siitä, kuinka tärkeänä henkilöstö pitää seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoja työssään. Tutkimuksen tuloksista teen Humakille päätelmiä ja kehittämissuhteita. Opinnäytetyön teoriaosassa olen käyttänyt aiheeseen sopivia lähteitä.</p>	
Asiasanat seksuaali-identiteetti, sukupuoli-identiteetti, seksuaalivähemmistö, sukupuolivähemmistö, terminologia	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic activities and youth work degree programme

ABSTRACT

Author Kaj Tawast	Number of Pages 78 and 6 annex
Title Gay Comes to School! Humak University of Applied Sciences employees sexual and gender minority knowledge	
Supervisor(s) Pekka Kaunismaa	
Subscriber and/or Mentor -	
Abstract This thesis is a survey of Humak University of Applied Sciences employees sexual and gender minority knowledge. In this research paper I explain how much Humak employees know about sexual and gender minority. I also explain how Humak employees react to sexual and gender minority knowledge and whether or not they want more information about the issue There are no subscribers for this thesis. This thesis is based on statistical and qualitative research. I collected the necessary material via Webropol query. The invitations were sent to 157 employees in total and 71 responded to it. The results are supposed to show how well informed the employees of Humak are regarding sexual and gender minority knowledge. Whether or not they think it is important in their job and also, whether they want more information about sexual and gender minorities.	
Keywords sexual identity, gender identity, sexual minority, gender minority, terminology	

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
2. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt	8
2.1 Terminologia	8
2.2 Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus	13
2.3 Seksuaalisuus	14
2.4 Sukupuoli	15
2.4.1 Biologinen sukupuoli	16
2.4.2 Sosiaalinen sukupuoli	16
2.4.3 Psyykkinen sukupuoli	18
2.4.4 Yhteenveto	19
2.5 Identiteetti	21
2.5.1 Seksuaali-identiteetti	22
2.5.2 Sukupuoli-identiteetti	24
3. Miksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kannattaa tutkia?	25
3.1 Miksi aihetta kannattaa tutkia?	25
3.2 Miksi aihetta kannattaa tutkia oppilaitosympäristössä?	27
3.2.1 Humanistinen ammattikorkeakoulu tutkimuksen kohteena	28
3.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistötiedon rooli	30
4. Opinnäytetyön tausta ja tutkimuskysymykset	31
4.1 Tutkimusmenetelmät	31
4.2 Aineiston kerääminen ja analyysi	32
4.3 Aineiston edustettavuus	34
4.4 Aineiston luotettavuus	34
4.5 Tutkimuksen tavoitteet	35
5. Tutkimuksen tulokset	35
5.1 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvä terminologia	36
5.2 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät tiedot	52
6. Päätelmät tuloksista	71
6.1 Yhteenveto	73
7. Kehitysehdotukset	73
8. Lopuksi	74
LIITTEET	78

1. Johdanto

Opinnäytetyöni on lähtenyt käyntiin omasta ihmiskäsityksestäni. Monet näkevät, että heteroseksuaalisuus olisi ainoa ”oikea” seksuaalisen suuntautumisen muoto. Ihmiset jakavat myös sukupuolen melko mustavalkoisesti miehiin ja naisiin. Minäkin olin yksi heistä. Elin koko lapsuuteni ja nuoruuteni pienessä kylässä, jossa ihmiset nähtiin pelkästään miehinä ja naisina. Ainoa seksuaalinen suuntautuminen, josta puhuttiin, oli heteroseksuaalisuus. Silloin harvoin, kun homoseksuaalisuus sattui tulemaan puheeksi, se tuli esille pelkästään negatiivisissa ilmaisuissa, kuten vitun homo, oot sä hintti, hintti, puppelipoika ja b-rapun poika. Edelleen nuorison suosittu huudahdus on ”vitun homo!”. Nykyään ihmiset eivät välttämättä käytä kyseistä haukkumamuotoa viittaamaan homoseksuaalisuuteen ja se voi olla vain kahden ihmisen välistä huulenneittoa, mutta ihminen, joka kuuluu kyseiseen vähemmistöön ja sattuu kuulemaan huudon, voi kokea huulenneiton ahdistavaksi ja negatiiviseksi, koska hänen seksuaalisuuttaan loukataan. Jotenkin kyseinen huulenneitto on myös sallittua, koska milloinpa joku olisi kuullut jonkun huutavan ”vitun heteroa”.

Teini-iän jälkeen ja ammattikoulusta valmistuttuani uskalsin olla oma itseni ja muutin isoon kaupunkiin Helsinkiin. Maailmani aukesi, koska en enää ajatellut, että heteroseksuaalisuus olisi ainoa oikea seksuaalinen suuntautuminen. On olemassa muitakin. Edelleen näin maailman sukupuolen osalta mustavalkoisena. Alettua käymään HeSetan nuortenryhmässä tutustuin siellä ensimmäistä kertaa transihmisiin, jotka värittivät omaa sukupuolikäsitystäni. Maailmassa ei enää ollut pelkkiä miehiä ja naisia vaan miehiä, naisia, transihmisiä ja intersukupuolisia. Tämä aukaisi silmäni myös oman sukupuolen merkitykselle. Olen aina kokenut, että en ole tarpeeksi mies, koska miehen pitää olla tietynlainen ja naisen pitää olla tietynlainen. Miehen pitää käydä armeija, miehen pitää puhua matalasti, mies ei käytä meikkiä, mies ei itke jne. Nykyään koen sukupuolen määrittämisenkin eri lailla. Kukaan ei voi tulla sanomaan minulle, miten olla mies tai nainen. Jos koen itseni mieheksi, kokemustani pitää kunnioittaa. Kenelläkään ei ole oikeutta viedä sukupuolen kokemustani ja ilmaisua pois, vaikka en luokittuisikaan stereotyyppiseen heteromieheen.

Nuoruusikäni tein töitä, mutta heti koulusta valmistuttuani minulla oli haave päästä opiskelemaan jotakin sosiaalia ammattikorkeakouluun. Monen yrityksen jälkeen

päätin jättää haaveet siitä, että minulla olisi mahdollisuus päästä ammattikoulun pereille pääkaupunkiseudun kouluihin. Päätin hakea muualle. Vihdoin kolmen vuoden yrityksen jälkeen pääsin opiskelemaan yhteisöpedagogiksi Humanistiseen ammattikorkeakouluun. Opiskelut ovat sujuneet hyvin, ja opiskelu on maittanut. Olen kohdannut erilaisia ihmisiä ja saanut paljon tuttuja ja ystäviä. On ollut opettavaista elää jälleen pienemmällä paikkakunnalla ja huomata, kuinka eri lailla ihmiset käyttäytyvät kaupungissa ja pienemmällä paikkakunnalla.

Opintojeni kolmantena vuotena päädyin tekemään sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävän projektin Seta ry:lle. Setalla minulle järjestettiin terminologiakoulutus seksuaalista suuntautumista ja sukupuolen moninaisuutta käsittelevistä termeistä. Siihen asti olin kokenut luokittelun negatiiviseksi asiaksi. Koulutuksessa nousi esiin uusi sana, ”cisihminen”, jota en oikein kokenut omakseni ja pidin sitä jotenkin väkisin väännettynä. Aikani sulateltuani ja keskusteltuani termien merkityksistä otin uudet termit omakseni. Tajusin, että luokittelussa ei ole mitään vikaa, koska se antaa minulle nimilapun itsestäni ja auttaa erottumaan hetero- ja sukupuolinormatiivisesta maailmasta sekä auttaa muita ymmärtämään seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta. Sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävässä projektissani järjestin kaikille Setan jäsenjärjestöjen nuortenryhmien ohjaajille ohjaajakoulutuksen. Koulutuksessa tapasin useita nuoria, jotka pohtivat samoja asioita, joita minäkin olin pohtinut heidän iässään. Koulutuksessa nousi jälleen sukupuolivähemmistöiltä esille yhteiskunnan sukupuolijaottelu, joka vaivasi näiden nuorten elämää. Jollekin voi tulla ongelmia ihan sellaisista pieneltä tuntuvista asioista, kuten siitä, että koulutuksen rahoittajan vaatima lomake täytyy täyttää siten, että koulutukseen osallistuvat pitää merkitä sukupuolen mukaan. Tämä pieni harmiton lomake vaivasi sukupuolivähemmistöihin kuuluvia nuoria: Minkä sukupuolen laitan? Sen, mihin minut syntyessä on määritelty, vai sen, mihin koen kuuluvani? Miksi tässä ei voi olla kolmatta vaihtoehtoa?

Terminologiakoulutuksen saatuani, projektin pidettyäni ja kohdattuani jälleen sukupuolivähemmistönuoria minulla heräsi kysymys, kuinka hyvin koulussamme tunnetaan nämä termit ja kuinka hyvin muita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä asioita.

Olin päättänyt heti kouluun päästyäni, että teen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä käsittelevän opinnäytetyön. Aiheet ovat vaihtuneet näinä 3,5 vuoden aikana moneen otteeseen, ja viimeinen vaihdos tapahtui juuri ennen viimeisen lukuvuoden alkamista keväällä, kun päätin, että teen opinnäytetyöni ilman tilaajaa. Ennen viimeisen lukuvuoden alkamista muistin jälleen terminologiakoulutuksen ja projektini aikana tapaa-
mani nuoret, mistä sainkin idean tehdä opinnäytetyöni Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoudesta. Olen aina pitänyt kouluamme humanina ja hyvänä kouluna. Tietenkin olen huomannut, että sukupuolikäsitykset ovat melko kaksinapaiset, mutta en ole pitänyt sitä mitenkään isona ongelmana. Niinpä halusin kertoittaa koulumme seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten hyvin Humakin henkilöstö tuntee seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioita. Ennalta ei voi päättää, että tulokset ovat Humakin kannalta myönteisiä. Uskon kuitenkin, että nämä asiat ovat Humakissa hyvällä tolalla ja että jos jotain parannettavaa löytyykin, parannuskohteisiin tartutaan innolla.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous on laaja alue. Siksi olen rajannut aiheen käsittelemään terminologia- ja yleistietoutta. Työni aluksi luvussa 2 esittelen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä asioita, kuten terminologiaa, sukupuolta, seksuaalisuutta ja identiteettiä. Ilman näitä tietoja tutkimukseni aihetta ei välttämättä pystyisi ymmärtämään. Kolmannessa luvussa käsittelen sitä, miksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioita ylipäänsä kannattaa tutkia oppilaitoksissa ja Humakissa ja mikä on terminologia- ja yleistiedon merkitys. Neljännessä luvussa käyn läpi tutkimusmenetelmät ja aineiston sekä pohdin aineiston edustavuutta ja luotettavuutta. Luvussa 5 esittelen tutkimukseni tulokset ja niistä ilmenneitä asioita. Viimeisessä luvussa hahmottelen päätelmiä tuloksista sekä esitän kehittämisideoita. Lopuksi kerron omia kokemuksiani itse tutkimusprosessista ja siitä, miten koen onnistuneeni opinnäytetyössäni.

2. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt

Tässä luvussa käsittelen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää teoriaa. Ensiiksi kerron terminologiasta ja minkä takia se on tärkeä asia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Tulen kertomaan seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta ja siitä minkä takia itse puhun seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Määritän tarkemmin mitä seksuaalisuus ja sukupuoli tarkoittavat ja lopuksi kerron enemmän identiteeteistä.

2.1 Terminologia

Kielen sanasto voidaan jakaa ydinsanastoon ja erikoissanastoon. Ydinsanasto jakautuu edelleen vakiintuneisiin ja tilapäisiin sanoihin. Vakiintuneille sanoille on ominaista, että kaikki kielen puhujat tai ainakin huomattava osa heistä tuntee ne. Ne ovat jokapäiväisiä sanoja, kuten puuro, yhdistys tai yhteiskunta. Tilapäiset sanat sitä vastoin saavat merkityksensä kontekstissaan. Tilapäisestä sanasta on kyse esimerkiksi silloin, kun naapurin lottovoitolla ostamaa autoa kutsutaan lottomersuksi. (Karlsson 2006, 192–193.)

Tämän opinnäytetyön kannalta olennaisia ovat erikoissanat. Yhteiskuntamme kehityksen myötä ja kulttuurin jatkuvasti eriytyessä myös sanasto on eriytynyt hyvin tarkasti. Kieleen on syntynyt erikoistuneita kielenkäytön lajeja, joita kutsutaan erikoiskieleksi, ammattikieleksi, osakieleksi tai teknolektiksi. Näille kielille on erityistä erikoissanastot, terminologia. Melkein jokaisella ammattialalla on oma terminologiansa. Ihminen, joka on perehtynyt asioihin, pystyy hallitsemaan terminologian täsmällisesti. (Karlsson 2006, 194–195.) Olennaista on, että siinä, missä ydinsanaston ihminen omaksuu ilman erityistä ponnistelua, erikoiskielen hallitseminen vaatii tietoista opiskelua.

Selitän tässä luvussa tarkemmin erilaisia termejä, jotka koskettavat enimmäkseen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. Eri termit auttavat ihmisiä luokittelemaan tarkemmin omaa identiteettiään, ja siksi ne ovat joillekin ihmisille tärkeitä. Termit liikkuvat ihmisten välillä, ja jotkin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit ovat

vanhentuneet tai muuttuneet matkan varrella. Jotkin vanhat termit ovat saaneet negatiivisen sivumerkityksen, ja siksi niitä on jouduttu muuttamaan.

Jos joku käyttää väärää termiä väärässä kontekstissa, kuulija voi loukkaantua siitä. Ensiksi on hyvä tarkistaa, mitä termit oikeasti tarkoittavat. Mielestäni tärkeintä on silti ihmisen asenne eli se, miten ihminen ilmaisee asian. Kaikki eivät voi tietää oikeita termejä, mutta oikean tyyppinen ilmaisu voi korjata väärin käytetyn termin ja myös halu oppia käyttämään oikeaa termiä on tärkeää. Jos jotakin termiä käytetään väärin, käyttäjää pitäisi pystyä ohjaamaan käyttämään oikean tyyppistä termiä. Jos esimerkiksi transsukupuolisesta käytetään transu- tai transseksuaali-sanaa, voidaan keskustelun aikana tai sen jälkeen opettaa väärän termin tilalle oikea termi. Näin voidaan vastaisuudessa välttää toisen ihmisen loukkaamiselta.

Seta ry on ihmisoikeus- ja sosiaalialan järjestö, jonka pääsääntöisenä tehtävänä on ajaa yhteiskunnassamme sitä, että ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi toteutuvat ihmisten arjessa riippumatta heidän seksuaalisesta suuntautumisestaan, sukupuoli-identiteetistään tai sukupuolen ilmaisustaan. (Seta 2013). Seta on Suomen suurin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajava asiantuntijajärjestö.

Transtukipiste taas tuottaa psykososiaalisia tukipalveluja transihmisille ja heidän läheisilleen. Transtukipiste toimii myös sukupuolen moninaisuuden asiantuntijana. (Transtukipiste 2013.)

Nämä kaksi järjestöä ovat alansa asiantuntijoita, joten tulen käyttämään heitä lähteenä terminologialuvun termien selityksissä. Seta ja Transtukipiste ovat päivittäin tekemisissä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kanssa, joten juuri heiltä saan varmaa tietoa suomenkielisistä termeistä ja yleisestikin ihmisistä, jotka kuuluvat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin.

Biseksuaali on henkilö, joka tuntee emotionaalista ja seksuaalista vetoa ihmisiin sukupuoleen katsomatta. (Seta 2013).

Cis-ihminen¹, cis-sukupuolinen on ihminen, joka ei ole transihminen tai intersukupuolinen. Cis-ihmisellä tarkoitetaan henkilöä, joka määrittelee sukupuolensa syntyessään määriteltyyn sukupuoleen. (Seta 2013.) Suurin osa väestöstä luokittelee itsensä cis-ihmiseksi/sukupuoliseksi, ja näin ollen cis-ihmisellä viitataan sukupuolienemmistöön.

Heteronormatiivisuus on sitä, että yhteiskunta tulkitsee, että naiset ja miehet rakastuvat keskenään toisiinsa. Tämä tarkoittaa sitä, että heteroseksuaalisuutta pidetään lähtökohtana, odotettuna, toivottuna ja parempana suuntautumisena ja muut vaihtoehdot nähdään poikkeavina ja vähemmän arvokkaina. (Seta 2013.)

Heteroseksuaali on ihminen, joka tuntee emotionaalista ja seksuaalista vetoa vastakkaiseen sukupuoleen. (Seta 2013.) Suurin osa ihmisistä on heteroseksuaaleja, ja siksi heteroseksuaalit eivät muodosta seksuaalivähemmistöä. Heteroseksuaalisuus on yhteiskunnan normi, ja siksi sitä ei kyseenalaisteta samalla lailla kuin homoseksuaalisuutta, biseksuaalisuutta ja transsuuntautuneisuutta.

Homoseksuaali on ihminen, joka tuntee emotionaalista ja seksuaalista vetoa samaan sukupuoleen kuin mitä hän itse on. Homoseksuaalilla voidaan tarkoittaa niin nais- kuin mieshenkilöäkin. (Seta 2013.)

Intersukupuolinen² on ihminen, jolla on sekä miehen että naisen anatomiaa. Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jota ei voida määritellä fyysisen sukupuolen mukaan. Intersukupuolisuus huomataan usein syntymän jälkeen mutta se voidaan havaita vasta lapsen kasvaessa. Intersukupuolinen voi kokea sukupuolensa monin eri tavoin. (Transtukipiste 2013.)

Lesbo on ihminen, joka tuntee emotionaalista ja seksuaalista vetoa samaan sukupuoleen. Lesbo-sanalla viitataan yleensä naishenkilöön. (Seta 2013.)

Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus -käsitteellä viitataan kaikkiin seksuaalisiin suuntautumisiin. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus -käsitteellä viita-

¹ Cis tulee latinan cis-sanasta, joka tarkoittaa 'tällä puolella, samalla puolella'.

² Inter tulee latinan sanasta, jolla tarkoitetaan 'keskellä ja välissä olemista'.

taan siis yhtä aikaa heteroseksuaaleihin, homoseksuaaleihin, biseksuaaleihin ja transsuuntautuneisiin ihmisiin. (Moninaisuus mahtuu kouluun 2013.)

Seksuaalivähemmistöt ovat ihmisiä, joiden seksuaalisuus on muu kuin heteroseksuaalisuus. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat esimerkiksi lesbot, homoseksuaalit, biseksuaalit ja transsuuntautuneet. (Seta 2013.)

Sukupuolen korjauksella tarkoitetaan prosessia, jossa transsukupuolinen tai transgender korjaa omaa kehoaan vastaamaan hänen kokemaansa sukupuolta. Korjaukset tapahtuvat yleensä sekä hormoneilla että kirurgisesti. (Transtukipiste 2013.)

Sukupuolen korjaamista on parempi kutsua juuri korjaamiseksi eikä sukupuolen vaihtamiseksi. Puheessa on hyvä puhua sukupuolen korjaamisesta eikä vaihtamisesta, koska transsukupuolisen ja transgenderin kannalta kyseessä ei ole sukupuolen vaihdos vaan sukupuoli korjataan vastaamaan hänen kokemaansa sukupuolta. (Transtukipiste 2013).

Sukupuolen moninaisuus -käsitteellä tarkoitetaan kaikkia sukupuolen kokemuksia ja sukupuoli-identiteettejä. Sillä viitataan siis cis-ihmisiin, transihmisiin ja intersukupuolisiin ihmisiin. (Moninaisuus mahtuu kouluun 2013.)

Sukupuolinormatiivisuus on sitä, että yhteiskunnassamme oletetaan, että on olemassa vain kaksi sukupuolta ja että ihmisen sukupuoli määräytyy biologisen sukupuolen mukaisesti. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että naisten odotetaan meikkaavan ja miesten pukeutuvan housuihin. Erilaisissa lomakkeissa tulee vastaan vain kaksi sukupuolta, ja melkein jokaisessa paikassa vessat on jaoteltu näiden kahden sukupuolen mukaisesti. (Seta 2013.)

Sukupuolivähemmistöt ovat ihmisiä, jotka eivät koe kuuluvansa siihen sukupuoleen, johon heidät on syntyessä määritetty. Sukupuolivähemmistöt eivät määrittele sukupuoltaan biologisen sukupuolen mukaan vaan sen mukaan, miten he itse kokevat oman sukupuolensa. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transihmiset ja intersukupuoliset. (Transtukipiste 2013.)

Transgender³ on ihminen, joka ei koe kuuluvansa kumpaankaan sukupuoleen. Hän kokee itsensä sukupuolettomaksi, kokee kuuluvansa molempiin sukupuoliin tai kokee sijoittuvansa sukupuolten välimaastoon. Osa transgendereistä tarvitsee samat sukupuolenkorjaushoidot kuin transihminenkin, osa ei tarvitse niitä lainkaan ja osa tarvitsee osittaisen sukupuolen korjaushoidon. (Transtukipiste 2013.)

Jotkut transgenderit luokittelevat oman sukupuoli-identiteetin juuri transgenderiksi, mutta identiteetti voi olla myös sukupuoleton, kaksisukupuolinen, sukupuolen sekoittaja tai sukupuolianarkisti. (Transtukipiste 2013).

Transgender on otettu käyttöön englannin kielestä eikä sille ole löydetty hyvää suomenmennosta. Vaikka transgenderiä käytetään usein suomalaisessa transpuheessa, sen merkitys sitä käyttävälle ihmiselle voi olla jossain määrin epäselvä, sitä käytetään epätarkasti tai eri ihmiset tarkoittavat sillä peräti eri asiaa. (Transtukipiste 2013.)

Transihminen on kattokäsite kaikille transtermeille. Transihmiseksi luokitellaan transvestiitit, transsukupuoliset ja transgenderit. (Transtukipiste 2013).

Transsukupuolinen on ihminen, joka kokee olevansa eri sukupuolta kuin mihin hänet on syntyessä määritetty. Transsukupuolinen on siis ihminen, joka on esimerkiksi syntyessä määritetty naiseksi mutta joka kokeekin olevansa mies. Transsukupuoliset ryhtyvät usein sukupuolenkorjausprosessiin. (Transtukipiste 2013.) Transsukupuoliset voivat sukupuolenkorjausprosessin jälkeen luokitella itsensä mieheksi tai naiseksi, mutta jotkut haluavat tuoda transsukupuolisuutta esille ja luokittelevat itsensä transnaiseksi tai transmieheksi.

Transsuuntautunut on ihminen, joka tuntee emotionaalista ja seksuaalista vetoa transihmisiä kohtaan. (Seta 2013). Transsuuntautunut on siten termi, jolla viitataan ihmisen seksuaalisuuteen, ei sukupuoleen.

Transvestiitti on mies tai nainen, jolla on tarve tuoda esille vastakkaista sukupuolta itsessään. Transvestisuus alkaa yleensä lapsuudessa, mutta se voi alkaa myös var-

³ Trans tulee latinasta, ja se tarkoittaa 'ylitse, tuolla puolen, takana, tuolle puolelle, toiselle puolelle'.

haisessa murrosiässä. Tavallisesti transvestiitit ovat heteroseksuaaleja miehiä, joilla voi hyvin olla perhekin. Transvestisuus ei ole sama asia kuin transvestinen fetissi, jossa henkilö kokee ristiin pukeutumisella seksuaalista mielihyvää. (Transtukipiste 2013.)

Queer on englannin kielestä lainattu termi, jonka voi kääntää oudoksi tai kummalliseksi. Queer-sanaa on käytetty ennen negatiivisena ilmaisuna, jolla viitataan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Termi on otettu uudelleen käyttöön 1900-luvun lopulla, mutta se on menettänyt negatiivisen sävyn. Queer viittaa poliittiseen ja akateemiseen ajatteluun, jolla kyseenalaistetaan yhteiskunnan seksuaali- ja sukupuolinormeja. Queer voi myös olla joillekin identiteetti. (Transtukipiste 2013.)

2.2 Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus

Ihmisiä, jotka poikkeavat seksuaalisuudeltaan tai sukupuolisuudeltaan yhteiskunnan normeista, on kutsuttu perinteisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöiksi. On totta, että yhteiskunnan normeista poikkeavia ihmisiä on vähemmän kuin normit täyttäviä ihmisiä, mutta vähemmistö-sanan käyttöä on silti pidetty leimaavana. Siksi on esitetty, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sijaan puhuttaisiin seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta, joka kattaisi kaikki mahdolliset seksuaaliset ja sukupuoliset suuntautumiset. Kyseinen termi luo yhdenvertaisuutta eikä jaa ihmisiä vähemmistöihin ja enemmistöihin. Kaikki vähemmistöön kuuluvat eivät myöskään halua luokitella itseään vähemmistöön. Esimerkiksi homoseksuaali voi kokea kuuluvansa enemmistöön jonkin muun ominaisuuden takia, vaikka seksuaaliselta suuntautumiseltaan onkin vähemmistöä.

Tässä opinnäytetyössä en kuitenkaan puhu seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta vaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Tämä johtuu siitä, että olen rajannut työn käsittelemään pelkästään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä eivätkä seksuaali- ja sukupuolien enemmistöt kuulu tutkielman piiriin.

2.3 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus ei ole aivan yksiselitteinen ominaisuus. Yhdelle se voi olla oman identiteettinsä esille tuomista itselle ja toisille, kun taas toiselle sillä ei ole niin suurta osaa omassa identiteetissä. Seksuaalisuus liitetään usein ihmisen ruumiillisiin sukupuolenominaisuuksiin, sukupuoliikäyttäytymiseen ja yhdyntään. (Virtanen 2002, 21). Trieschmannin mukaan on kuitenkin tärkeää, että erotamme seksuaalisen käyttäytymisen ja seksuaalisena olemisen kahdeksi eri asiaksi. (ks. Virtanen 2002, 21). Ihminen tuo seksuaalisuuttaan esille omissa ajatuksissaan, puheissaan, tunteissaan, arvoissaan, normeissaan ja ei-eroottisessa käyttäytymisessään. (Virtanen 2002, 21). Rotbergin mukaan seksuaalisuus on moniulotteista, ja siihen liitetään tunteet, tunnereaktiot, persoonallisuus, läheisyys, rakkaus ja kumppanuus. (ks. Virtanen 2002, 21). Seksuaalisuus ilmenee eri ihmisillä eri tavalla. Se voi ilmetä esimerkiksi täysin henkilökohtaisena ajatuksena, lähes tiedostamattomana kokemuksena omasta sukupuolesta tai intohimoisena aktina kahden ihmisen välillä. Joskus se voi myös olla eri mainosten piilotajuntaan suuntautuvaa eroottista viestintää. (Virtanen 2002, 21–22.)

Seksuaalisuutta voi tarkastella monelta eri kannalta. Biologian näkökulmasta seksuaalisuus on viettitoimintaa, joka palvelee lisääntymistä, lajin kehittymistä ja lajin säilymistä. Biologiselta kannalta seksuaalisuutta tarkastelee etenkin lääketiede. Se näkee seksuaalisuuden ihmisen ruumiillisena ja psykososiaalisena toimintana, joka toimii tai ei toimi. Tarvittaessa lääketiede tutkii toimintahäiriöiden syitä ja hoitaa niitä. Lähellä lääketieteen näkökulmaa ovat käyttäytymistieteet, mutta ne tarkastelevat myös normaalia seksuaalisuutta. Ihmisten kyky seksuaaliseen kanssakäymiseen on yksi osa-alue, johon kuuluvat myös tunteet, käyttäytyminen ja viestintä, joita käyttäytymistieteet tutkivat. Antropologia ja sosiologia taas tutkivat seksuaalisuutta yhteisönä ja kulttuurina ja vertailevat niiden ilmenemistä eri aikakausina ja eri yhteisöissä. Teologia ja hengellinen viitekehys puolestaan ovat pyrkineet jakamaan seksuaalisuuden oikeaan ja väärään ja perustelemaan jaon Jumalan ilmoituksella ja tahdolla. Tämä on kontrolloinut ihmisen seksuaalista käyttäytymistä ja rajoittanut sen ei-toivottuina pidettyjä muotoja. Oikeustiede on samalla kannalla kuin teologia, mutta siinä rajat ja lait määrää yhteiskunta. Seksuaalisuutta on helppo löytää elämän eri alueilta, mutta sen kokonaismääritelmää ei voida edelleenkään määrittää selkeästi.

(Virtanen 2002, 22–23.) Seksissä ja seksuaalisuudessa ei ole kyse mistään uudesta asiasta, mutta uutta siinä on sen tieteellinen kriittinen tarkastelu. (Virtanen 2002, 24).

Seksuaalisuutta on kaikkialla, ja sitä voidaan tarkastella monelta eri kantilta. Seksuaalisuus voi olla identiteetti, tunteita, rakkautta tai seksuaalista kanssakäymistä, ja se on myös ei-seksuaalista toimintaa. Seksuaalisuus voidaan nähdä myös sukupuolise-
na asiana. Ihminen tuo omaa seksuaalisuuttaan esille arkisissa puheissaan ja käyttäytymisessään esimerkiksi silloin, kun mieshenkilö tuo keskustelussa esille seurustelevansa miehen kanssa. Ihmisen seksuaalisuuden voi huomata myös silloin, kun ihminen pitää työpaikallaan puolison ja perheensä valokuvia työpöydällään. Seksuaalisuus voidaan havaita eri tilanteissa. Jos ihminen tuo puheessaan tai jonkun esi-
neen kautta esille omaa seksuaalisuuttaan, ei silloin viitata seksuaaliseen aktiin vaan siihen, että ihminen ilmaisee omaa seksuaalista suuntautumistaan.

Ihmiseltä ei saisi evätä oikeutta tuoda omaa seksuaalista suuntautumistaan esille. Monet voivat närkästyä siitä, että seksuaalivähemmistöt tuovat omaa seksuaalisuuttaan esille erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Eihän kukaan heteroseksuaali tuo koskaan omaa suuntautumistaan esille. Heteroseksuaalit tuovat kuitenkin seksuaalisuuttaan esille siinä missä muutkin. Heteroseksuaalisuus tulee esille, mutta siihen ei kiinnitetä niin paljon huomiota kuin seksuaalivähemmistöihin. Heteroseksuaalisuus on yhteiskunnassamme normi, jota ei tarvitse ajatella, koska oletamme ihmisestä ensimmäisenä, että hän on heteroseksuaali. Seksuaalisuus on hankala asia, koska se on edelleen yhteiskunnassamme tabu, josta ei aina pystytä puhumaan. Seksuaalisuutta on myös vaikeampaa nähdä kuin esimerkiksi ihmisen ihon väriä. Seksuaalisuus myös liitetään usein seksuaaliseen aktiin, minkä takia jotkut eivät halua, että toiset tuovat seksuaalisuuttaan esille

2.4 Sukupuoli

Yhteiskuntamme on varsin sukupuolittunut, mikä näkyy kaikkialla: lapsesta asti tytöt puetaan eri tavalla kuin pojat, heidän hiuksensa leikataan eri tavalla ja heidän odotetaan käyttäytyvän eri lailla. Sukupuoli ei silti ole aivan niin kaksijakoinen ominaisuus kuin yleensä ajatellaan. Sukupuoli on paitsi biologinen ominaisuus myös juridinen,

sosiaalinen, psyykkinen ja aistinen kokemus (Vilkkä 2010, 17). Yhteiskunnassamme korostuu biologinen sukupuoli. Tämä on erityisen suuri ongelma

2.4.1 Biologinen sukupuoli

Biologinen sukupuoli muodostuu geneettisestä, anatomisesta ja hormonaalisesta sukupuolesta. Geneettinen sukupuoli muodostuu sukusoluista, joita siittiö ja munasolut ovat. Isältä alkio saa X- tai Y-kromosomin ja äidiltä aina X-kromosomin. Jos kromosomien yhdistyttyä alkio saa X- ja Y-kromosomin, alkio on poika, mutta jos alkio saa X- ja X-kromosomit, alkioista tulee tyttö. (Vilkkä 2010, 17.) Sipilän ja Venholan mukaan kromosomien yhdistelmissä voi olla myös eri variaatioita (ks. Vilkkä, 2010, 17). Anatominen sukupuoli määritetään sen perusteella, mitkä ovat ihmisen ulkoiset ja sisäiset sukurauhaset. Sukurauhaset ovat naisella klitoris, kohtu, emätin ja munasarjat ja miehellä penis, eturauhanen, rakkularauhanen ja kivekset. Hormonaalisella sukupuolella tarkoitetaan sitä, mitä hormoneja ihmisen munasarjat tai kivekset tuottavat. Kivekset tuottavat elimistössä testosteronia ja munasarjat estrogeenia ja progesteronia. Miehillä on enemmän testosteronia elimistössään kuin naisella ja naisella on enemmän estrogeenia kuin miehillä. (Vilkkä 2010, 118.)

2.4.2 Sosiaalinen sukupuoli

Siinä, missä biologiseen sukupuoleen synnyttään, sosiaaliseen sukupuoleen kasveetaan. Sosiaalinen sukupuoli jaetaan kokemukselliseen, persoonalliseen, sosiaaliseseen, kulttuuriseen ja juridiseen sukupuoleen. Sosiaalinen sukupuoli on myös oma henkilökohtainen kokemuksellinen tunne omasta sukupuolesta. Sukupuoli ei rajoitu pelkästään mieheen tai naiseen. Kun tarkastelemme sitä sukupuolen kokemuksen kannalta, sukupuolia on yhtä paljon kuin sukupuoleen liittyvää kokemusta on olemassa. Jokainen kokee sukupuolensa ja naiseuden ja mieheyden omalla tavallaan, ja juuri tämän takia on vaikeaa määrittää, mikä on ”mies” ja mikä ”nainen”. Suurin osa määrittelee oman ja toisen sukupuolen helpoimmalla ja yksinkertaisella tavalla eli määrittämällä sukupuolen ulkoisen eli biologisen sukupuolensa mukaan, koska sosiaalista sukupuolta on vaikea havaita. (Vilkkä 2010, 18.)

Sosiaalinen sukupuoli rakentuu käyttäytymisen ominaisuuksista, kuten pukeutumisesta, puhetavasta, rooleista, ilmeistä ja tyylistä, ja nämä vaihtelevat kulttuureittain. Sosiaaliseseen sukupuoleen vaikuttaa myös se, miten toimimme ja olemme sukupuoli-sena, esimerkiksi se, kuinka suhtaudumme sukupuoliseen tapakasvatukseen ja kulttuurin sisällä oleviin sukupuolittuneisiin käyttäytymissääntöihin eli sukupuolietikettiin. Sosiaalinen sukupuoli on paljon meidän omaa tapaamme tehdä itsestämme sukupuoli-nen. Siihen omaksumme naiseuteen ja mieheyteen liittyviä piirteitä. Tapamme toimia eivät vielä tarkoita sitä, että olemme miehiä tai naisia. Omaksumamme tavat joko ovat tai eivät ole samansuuntaisia kuin biologinen sukupuolemme. Voimme omaksua monta sukupuolen roolia, ja se ei ole välttämättä mitenkään yhteyksissä biologiseen sukupuoleen. (Vilkkä 2010, 18–19.)

Biologisella ja sosiaalisella sukupuolella ei ole suoraa yhteyttä toisiinsa, mutta mielessämme ja kulttuurissamme me liitämme nämä kaksi sukupuolta toisiinsa. Jotkut ihmiset kokevat sosiaalisen ja psyykkisen sukupuolen toiseksi kuin mitä he biologiselta sukupuoleltaan edustavat. Näitä ihmisiä kutsutaan transihmisiksi ja intersukupuolisiksi. Transihmisiin kuuluvat transsukupuoliset, transgenderit ja transvestiitit. Transihmiset eivät koe olevansa ”miehiä” tai ”naisia” vaan jotakin siltä väliltä, tai he kokevat oman syntymäsuupuolen vääräksi ja kokevat vastakkaisen sukupuolen oikeaksi. (Vilkkä 2010, 20.)

Sukupuoli ei ole biologinen tai sosiaalinen, vaan se on sekä biologinen että sosiaalinen. Nämä kaksi sukupuolta eivät muodosta minkäänlaista arvojärjestystä. Kun tarkastelemme sukupuolta lääketieteen, hoitamisen ja biologisen tutkimuksen kannalta, sen perustana on biologinen sukupuoli. Silloin korostuvat sukupuolen biologiset piirteet eli kromosomien, hormonien ja anatomian väliset erot. Näiden luokitusten mukaan meidän yhteiskunnassamme on syntynyt käsitys miehestä ja naisesta. Sosiaalinen sukupuoli on taas sitä, miten me itse olemme rakentaneet sukupuolen ulottuvuuden yhteiskunnassamme. Se viittaa siihen, miten sukupuoli ilmenee yhteiskunnassa: sukupuolirooleihin ja niiden esittämiseen ja sukupuoli-identiteettiin. (Vilkkä 2010, 21.)

2.4.3 Psyykkinen sukupuoli

Psyykkisellä sukupuolella tarkoitetaan ihmisen henkilökohtaista tulkintaa ja kokemusta omasta sukupuolestaan. (Virtanen 2002, 42). Mastersin, Johnsonin ja Kolodnyn mukaan psyykkisen sukupuolen muotoutumisesta on käyty kiivaasti keskusteluja tieteen eri alueilla. Keskustelu on koskenut esimerkiksi sitä, missä määrin sukupuoli on geneettisesti määräytyvä ja esimerkiksi sikiökehityksen aikaisten hormonivaikutusten muovaama ja kuinka paljon siinä on opittua, yhteisön ohjaamaa käyttäytymistä. (ks. Virtanen 2002, 42). Witelsonin, Gur ym. ja Reinerin mukaan tutkimukset ovat pystyneet osoittamaan, että naisten ja miesten aivojen välillä on selviä rakenteellisia ja toiminnallisia eroja, ja nämä erot johtuvat sikiöaikaisesta erilaistumiskehityksestä. (ks. Virtanen 2002, 42). Diamondin ja Shaywitzin ym. mukaan sukupuolieroja on myös löydetty isoairopuoliskoien kuorikerroksen rakenteesta, hermosolujen keskinäisestä organisaatiosta ja toiminnasta sekä airopuoliskoien yhdistävästä aivokurkiaisesta. (ks. Virtanen 2002, 43). Diamondin ja Sigmundsonin mukaan monet tutkimukset tukevat sitä, että aivojen erilaistumisella on tärkeä merkitys psyykkisen sukupuolen muodostumiselle. (ks. Virtanen 2002, 43). Yksilön psyykkisen sukupuolen muodostumisen katsotaan ajoittuvan 80.–120. raskausvuorokaudelle. (Virtanen 2002, 43).

Hydenin mukaan on myös esitetty, että psyykkinen sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolten väliset käyttäytymiserot olisivat enemmän opittuja kuin biologisesti ohjautuvia. (ks. virtanen 2002, 43). Hydenin, Plantin ja Voyerin ym. mukaan tätä tukee myös se, että sukupuolten väliset identiteetit ja käyttäytymiserot ovat pienentyneet eikä niitä voida mitenkään biologisesti perustella. (ks. Virtanen 2002, 43). Välittämättä psyykkisen sukupuolen määräytymisen tekijöistä psyykkinen sukupuoli on vahvasti sidoksissa yhteiskunnan arvoihin ja normeihin ja yleisesti eri käsityksiin siitä, miten olla mies tai nainen. Yhteiskunnassa melkein vallitsevana tai normina voidaan pitää stereotyyppisiä käsityksiä maskuliinisuudesta ja feminiinisyydestä, ja nämä normit ohjaavat meidän yhteiskuntaamme ja sen kautta yksilöitä. Vanhemmat, opettajat ja muut lapsen elämään vaikuttavat aikuiset pitävät eettisenä ja ainoana oikeana tapana kasvattaa pienet tytöt naisiksi ja pienet pojat miehiksi. (Virtanen 2002, 43–44.) Mastersin, Johnsonin ja Kolodnyn mukaan kulttuurimme normit, arvot ja käyttäytymisen ovat syntyneet enimmäkseen miesnäkökulmasta ja tästä syystä meillä on sukupuoli jakautunut kahteen sukupuoleen, naiseen ja mieheen. (ks. Virtanen 2002, 44).

Tämä on johtanut siihen, että transihmiset ja intersukupuoliset ovat kokeneet tulkin-
taongelmia sukupuolestaan. Vanhemmat, koulu ja terveydenhuolto ovat pyrkineet
heikentämään yksilössä ilmeneviä vastakkaisen sukupuolen piirteitä ja vahvistamaan
saman sukupuolen ominaisuuksia tietämättään, miten hän oikeasti kokee oman su-
kupuolensa. (Virtanen 2002, 44.)

2.4.4 Yhteenveto

Sukupuoli voidaan jakaa moneen osaan. Se voi olla biologista, sosiaalista ja psyyk-
kistä. Yhteiskunnassamme on normi, joka jakaa sukupuolen mieheksi ja naiseksi bio-
logisen sukupuolen mukaan. Ihminen, joka kokee oman sukupuolensa syntyessä
määritellyn sukupuoleen, ei yleensä huomaa ristiriitaa näissä kahdessa sukupuoli-
luokassa ja sopeutuu yhteiskunnan normeihin. Jos ihminen kokee oman syntymässä
määritellyn sukupuolen toiseksi, se vaikuttaa biologiseen, sosiaaliseen ja psyykki-
seen sukupuoleen. Näitä ihmisiä kutsutaan transihmisiksi ja intersukupuolisiksi, joi-
den sukupuolta ei voida luokitella biologisen sukupuolen mukaan.

Intersukupuolisessa ihmisessä on todettu syntymän jälkeen luonnollisen sattuman
säätlemää vaihtelua geneettisen, anatomisen ja hormonaalisen sukupuolen välillä.
Näitä vaihteluja ei välttämättä huomata edes lapsen syntymän jälkeen, vaan ne voi-
vat tulla ilmi vasta murrosiässä. Lapsen sukupuoli määritetään syntymän jälkeen joko
tytöksi tai pojaksi. Lapsen ollessa intersukupuolinen hänen sukupuolensa määrite-
tään epäselväksi. Suomessa vauvoja, jotka syntyvät epäselväksi sukupuoleksi, syn-
tyy vuodessa noin 20 ja tutkimusten jälkeen vain muutama heistä todetaan intersu-
kupuolisiksi. Sukupuolen määrittää lääkäri yleensä sen mukaan, kumpi sukupuoli on
edustetumpi. Myös vanhemmat voivat vaikuttaa vauvan sukupuoleen, mutta yleensä
he tarvitsevat ulkopuolista apua päätöksen tekemisessä. (Vilkkä 2010, 26–27.) Kos-
ka yhteiskuntamme on sukupuoleltaan kaksijakoinen, Socadan mukaan vanhemmat
voivat kokea painostusta ja päättää lääkärin kanssa kirurgisista toimenpiteistä, joiden
uskotaan vahvistavan vauvan sukupuolen muotoutumista siihen sukupuoleen, joka
vauvalla on edustetumpi. (ks. Vilkkä 2010, 27). Intersukupuolinen ihminen ei kuiten-
kaan aina koe kuuluvansa siihen sukupuoleen, johon hänet on kasvatettu ja muokat-
tu, jolloin hänelle joudutaan antamaan sukupuolenkorjaushoitoja. Jotkut intersuku-

puoliset identifioivat itselleen intersukupuolisen identiteetin ja sukupuolen. (Vilkka 2010, 27.)

Transsukupuoliset eivät koe omakseen sitä sukupuolta, johon heidät on syntyessään määritetty ja kasvatettu. Suomessa on tutkimusten mukaan 2 000–4 000 transsukupuolista ihmistä. Jotkut transsukupuoliset eivät pysty samaistumaan luontevasti stereotyyppiseksi mieheksi tai naiseksi, minkä takia he kutsuvat itseään mieluiten transsukupuolisiksi. Jotkut pitävät omaa biologista sukupuoltaan luontevana mutta kokevat olevansa toista sukupuolta sosiaaliselta sukupuoleltaan. Joillekin raja transgender-henkilöihin on kuin veteen piirretty viiva. Transsukupuolinen ihminen voi tunnistaa oman sukupuolen kokemuksen jo lapsuusiässä. Oma sukupuoli saattaa toisaalta selvitä vasta varttuneempana, jopa eläkeiässä. Transsukupuolisen lapsen arjessa kulkee aina mukana tunne erilaisuudesta, toiseudesta ja vieraudesta, koska hän kokee elävänsä väärässä kehossa. Transihmiset ja intersukupuoliset lapset ja aikuiset joutuvat salailemaan oman sukupuolen kokemusta. Salailu johtuu omasta kokemuksesta, että oma sukupuoli on erilainen ja ei-toivottu. (Vilkka 2010, 29–30.)

Transgenderit taas ovat ihmisiä, joiden sukupuoli on monimuotoinen. He eivät siis koe kuuluvansa yhteen sukupuoleen. Jotkut transgenderit saattavat haluta sukupuolenkorjaushoitoja, mutta useimmat eivät. Useimmat omaksuvat itselleen transidentiteetin. Transgenderit kokevat koko elämänsä ajan sukupuolen moninaiseksi ja muuttuvaksi. He saattavat olla sukupuoleltaan määrittelemättömiä tai sukupuoleettomia. He voivat kokea, että heillä on samaan aikaan maskuliinisia ja feminiinisiä piirteitä, jotka ilmenevät persoonassa, kehossa, ilmeissä, eleissä ja elämäntyyliin. Transgenderit voivat toteuttaa moninaisuuttaan pukeutumistyyliin, mutta tärkeintä heille on silti elää elämänsä toisen sukupuolen, elämäntavan ja -tyylin mukaisesti. (Vilkka 2010, 40.)

Transvestiitit sitä vastoin pukeutuvat vastakkaisen sukupuolen vaatteisiin ja ottavat itselleen vastakkaisen sukupuolen roolin. Monet näkevät transvestisuuden johtuvan ahtaasta heteroseksuaalisesta sukupuolikulttuurista. Transvestiittimies tai transvestiittinainen ei koe olevansa pysyvästi mies tai nainen vaan kokee olevansa sekä mies että nainen. Transsukupuolinen sen sijaan kokee biologisen sukupuolensa vääräksi sukupuoleksi. Useimmat transvestiitit ovat heteroseksuaaleja, ja heillä voi olla puoliso

ja lapsia. Transvestisuus koetaan samalla lailla osana ihmisenä olemista kuin transsukupuolisuuskin, ja myös transvestisuuden merkit ihminen kokee jo lapsuudessa. Transvestisuus ei ole sairaus, mutta transvestiitit itse kokevat usein syyllisyyttä, pelkoa ja häpeää. Transvestisuuden salailu tuottaa usein pelon paljastumisesta. Transvestisuuden myöntäminen ja hyväksyminen vaativat yleensä hyvää itseluottamusta ja uskoa parempaan elämään. Miestransvestiitilla naiseuden tuominen esille on osana miehenä olemista. Miestransvestisuudessa on tavoitteena saada mielihyvää ja vapautua miesroolista ja siihen mielletystä vallasta. Usein transvestisuus liitetään pelkästään miehiin, mutta on myös naistransvestiitteja. Naistransvestiitit kokevat tarvetta pukeutua miesten vaatteisiin, millä he ilmaisevat omaa persoonallisuuttaan. Naistransvestisuus jää usein huomaamatta, koska naisille on sallitumpaa pukeutua monimuotoisesti. (Vilkka 2010, 41–44.)

Se, miten koemme oman sukupuolemmen, on henkilökohtaista. Yhteiskunnassamme silti jaotellaan sukupuoli biologisen sukupuolen mukaan eikä huomioida juurikaan sosiaalista ja psyykkistä sukupuolta. Ihminen, joka ei koe syntyessä määriteltä sukupuolta omaksi, kokee ristiriitaa yhteiskunnan sukupuolikäsityksistä. Ihmisellä pitäisi kuitenkin olla oikeus tuoda esille sitä sukupuolta, johon hän itse kokee kuuluvansa. Jos siis ihminen kokee syntyessä määritellyn sukupuolen omaksi sukupuolekseen, hänellä pitäisi olla oikeus tuoda sitä esille. Myös transihmisillä ja intersukupuolisilla pitäisi olla oikeus tuoda sukupuoltaan esille siinä missä ihmisillä, jotka kokevat syntyessä määritellyn sukupuolen omaksi sukupuolekseen. Sukupuolen esille tuominen ei ole yhteiskunnan ongelma. Ongelma on siinä, ettei yhteiskunta hyväksy kuin biologisen sukupuolijaottelun, vaikka yhteiskunnassamme elää ihmisiä, joiden sukupuolen määrittely ei sovi nykyisen sukupuolijaottelun piiriin.

2.5 Identiteetti

Identiteetti on oman minuuden tuntemista. Sen ansiosta ihminen tuntee ja ymmärtää, kuka minä olen ja mihin minä kuulun. Identiteetillä on eri puolia: henkilökohtainen, sosiaalinen, kulttuurinen, sukupuolinen ja seksuaalinen. (Vilkko-Riihelä 2008, 64.) Identiteetti on sidoksissa yhteiskuntaan ja kulttuuriin, ja se voi muuttua ihmisen elämän aikana. Lapsena rakennettu identiteetti siirtyy nuoruudessa uudelle tasolle. Nuor-

ri rakentaa identiteettinsä valitsemalla hänelle tärkeimmät piirteet, jotka vastaavat hänen kykyjään, kiinnostuksenkohteitaan ja arvojaan. Nuori pystyy vasta nuoruusiän myöhäisemmässä vaiheessa kokoamaan oikean identiteetin yhdistämällä henkilökohtaisen, sosiaalisen, kulttuurisen, sukupuolisen ja seksuaalisen identiteetin kokonaiseksi identiteetiksi. (Karrasch, Lindblom-Ylännen, Niemelä, Päivänsalo & Tynjälä 2011, 117, 121.) Vaikka nuoruusiässä identiteetin muodostuminen on keskeinen tehtävä, Krogerin, Martunussenin ja Marcian mukaan identiteetti ei silti ole valmis nuoruusiän päätyttyä vaan se muokkautuu ja kehittyy koko elämän ajan. (ks. Karrasch ym. 2011, 123).

2.5.1 Seksuaali-identiteetti

Seksuaali-identiteetti on käsitys omasta seksuaalisuudesta, ja se on keskeinen osa ihmisen identiteetin rakentumista nuoruusiässä. Seksuaalinen suuntautuminen on seksuaali-identiteetin yksi osa, mutta se ei ole sen määräävin tekijä, koska myös kulttuuriset arvot, asenteet, odotukset ja kulttuurisesti hyväksytyt seksuaaliroolit vaikuttavat seksuaali-identiteetin rakentumiseen. Seksuaalivähemmistöihin kohdistuu erilaisia asenteita eri kulttuureissa. Itsensä hyväksyminen kokonaisvaltaisesti myös seksuaalisena olentona auttaa ihmistä sitoutumaan pitkiin ihmissuhteisiin ja auttaa ihmistä elämään tasapainoisen elämän. (Karrash ym. 2011, 114–116.)

Seksuaalivähemmistöön kuuluvan ihmisen identiteetti muodostuu monivaiheisesti. Prosessin kulku ja sisältö vaihtelevat. Siihen vaikuttavat ihmisen persoonallisuus, sosiaalisuus ja kulttuuriset tekijät. Identiteetin muodostuminen alkaa murrosiän ensimmäisestä aavistuksesta omasta seksuaalisesta suuntautumisesta. Identiteetin muodostumisen aikaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla ihmisillä on epävarmuutta omasta minäkäsityksestä, ristiriitaisia tunteita ja puutteellisia ja virheellisiä tietoja seksuaalivähemmistöistä. Monesti he ovat kokeneet murrosiän varhaisessa vaiheessa olevansa erilaisia ja eristäytyneitä. Epätietoisuus, pelko ja hämmennys ovat lisääntyneet tuomitsevassa ja ahdasmielisessä ympäristössä. Varhaisessa aikuisuudessa osalla seksuaalivähemmistöistä tarkentunut minäkuva on aiheuttanut kriisin. Kriisin ovat yleensä aiheuttaneet seksisuhteesta johtunut pettymys, leimautumisen pelko ja tarve kieltää ja tukahduttaa oma seksuaalisuus. Vaikka ihmisellä on ollut

ymmärrys omasta seksuaalisesta suuntautumisesta, heillä on ollut toive toteuttaa ympäristön vaatimukset ja halu olla kuten kaikki muutkin. Tämä on johtanut siihen, että monet ovat ryhtyneet suhteeseen vastakkaista sukupuolta olevan kanssa ja solmineet avioliiton. Nämä avioliitot eivät ole olleet emotionaalisesti ja seksuaalisesti tyydyttäviä. Kun omaa seksuaalista suuntautumista ei ole saatu muutettua, omaa minäkuvaa on ollut vaikea hyväksyä. Joillakin kriisi pahentuu ja aiheuttaa masennusta ja itsetuhoisuutta. (Lehto & Kovero 2010, 266–267.)

Kun oma seksuaalinen suuntautuminen on hyväksytty, rakkauden tunne samaan sukupuoleen on liitetty oman identiteetin perimmäiseksi ominaisuudeksi. Tämä on johtanut siihen, että ihminen on yleensä tuntenut helpotusta, tyytyväisyyttä ja ylpeyttä. Sosiaaliset tekijät ovat merkityksellisiä oman seksuaalisen suuntautumisen löytämiseksi ja sen määrittelemiseksi. Tärkeää omalle hyvinvoinnille ovat myös olleet keskustelut omista tunteista perheenjäsenten ja ystävien kanssa. Mahdollisuus, että on voinut kuulua homoyhteisöön, jossa on ollut yhteistä toimintaa ja yhteisiä keskusteluja, on edistänyt omaa hyvinvointia. (Lehto ym. 2010, 267.)

Seksuaalivähemmistöjen identiteetin muodostumisessa on nähtävissä, miten lähiympäristön konservatiiviset arvot ja ennakkoluulot ovat aiheuttaneet vaikeita syyllisyydentuntemuksia ja ahdistusta. Nuoremassa sukupolvessa ei koeta oman seksuaalisuuden tukahduttamista ja lyhyen epävarmuusjakson jälkeen seksuaalinen suuntautuminen on hyväksytty. Syventynyt emotionaalinen ja seksuaalinen itsetuntemus lisää tyytyväisyyttä ja ylpeyttä nuoremassa sukupolvessa. Vanhempi sukupolvi ja ne, jotka ovat kasvaneet sulkeutuneessa ja ennakkoluuloisessa ympäristössä, ovat käyneet läpi rankan kriisin. Vaikka nykyään nuoremmat ihmiset hyväksyvät oman seksuaalisuuden ympäristön aiheuttamista paineista huolimatta, se ei tarkoita sitä, että kaikille oman identiteetin hyväksyminen olisi helppoa. (Lehto ym. 2010, 267–268.)

Seksuaali-identiteetti on yksi ihmisen monista itsetuntemuksen ja identiteetin ulottuvuuksista. Meidän arkeemme kuuluu se, että ymmärrämme jokaisen seksuaalisen suuntautumisen olevan herkkä ja henkilökohtainen kysymys, eikä kenelläkään ole velvollisuutta perustella sitä julkisesti. Meidän on kumminkin hyväksyttävä se, että seksuaalivähemmistöjen identiteetin tuominen esille eri tilanteissa on koettava yhtä

luontevana kuin heteroseksuaalisen identiteetin tuominen esille. Tämä auttaa meitä hyväksymään ihmisten moninaisuuden ja luomaan ennakkoluulotonta yhteiskuntaa, jossa moninaisuus nähdään rikkautena eikä uhkana. (Lehto ym. 2010, 271.)

2.5.2 Sukupuoli-identiteetti

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan yksilön sisäistä kokemusta ja tunnetta siitä, mihin sukupuoleen hän kuuluu. Tämä tunne voi olla selkeä ja pysyvä, ja silloin siitä käytetään vakaa sukupuoli-identiteetti -termiä. Tuntemus omasta sukupuolesta voi olla epävakaa tai se voi vaihdella, jolloin siitä käytetään vastaavasti epävakaa seksuaali-identiteetti -termiä. Transihmisillä voi kokemus omasta sukupuolesta olla miehisyyden ja naiseuden ulkopuolella. (Virtanen 2002, 48.) Crooksin ja Baurin mukaan sukupuoli-identiteetti on laaja käsite, joka määräytyy biologisen, sosiaalisen ja psyykkisen sukupuolen mukaan. (ks. Virtanen 2002, 48). Ihminen voi kokea oman sukupuoli-identiteetin hyväksyttäväksi, jolloin hän alkaa ilmentää sitä käyttäytymisellään, kun taas ihmisellä, jonka sukupuoli-identiteetti on yhteisön tai yksilön torjuma eli ei-hyväksytty, sukupuoli-identiteetti johtaa oman käyttäytymisen rajoittamiseen, estymiseen tai ei-hyväksytyyn seksuaalikäyttäytymiseen. Sukupuoli-identiteettiin lasketaan myös sukupuoliroolit. Rooliin sisällytetään toiminta, pukeutuminen, käyttäytyminen, puheet, arvojen ilmaiseminen, leikki, työ, harrastukset ja valinnat, joilla ihminen ilmaisee itselle ja muille olevansa mies tai nainen tai jotakin muuta. Sukupuoliroolit ovat sidoksissa kulttuuriin ja yhteisön asettamiin normeihin, joiden mukaan meidän odotetaan käyttäytyvän. Seksuaalinen suuntautuminen on myös osa sukupuoli-identiteettiä. (Virtanen 2002, 48–49.)

Sukupuolesta on kielessä eri muunnelmia. Merkitykset eri sanoille muuttuvat ja kehittyvät, sävy vaihtuu, uusia sanoja tulee lisää ja joitain jää pois. Kieli auttaa identiteetin muodostumisessa, mutta myös samaistumiskohteet, roolimallit, kuvat ja mielikuvat ihmisistä, jotka ovat samankaltaisia, auttavat identiteetin muodostumisessa. Roolimallin löytäminen on helpompaa niille ihmisille, joiden sukupuoli on lähempänä sukupuolen normia. Ihmisillä, jotka kuuluvat vähemmistöön, voivat samaistumiskohteet olla kiven alla. Sukupuoli-identiteetin rakentumiseen vaikuttavat eri keskustelut, joita sukupuolesta julkisesti käydään. Joiltakin keskusteluilta on vaikea välttyä. Esimerkiksi

lääketieteellä on iso osa sukupuolikeskusteluissa. Lääketieteen käsitykset vaikuttavat voimakkaasti politiikan kieleen. Keskustelua käydään myös eri tieteen alojen välillä, internetin keskustelupalstoilla, transihmisten vertaistukiryhmissä, ystävien kohtaamisissa ja kotikeittiöissä, ja kaikissa näissä keskusteluissa muodostetaan omaa identiteettiä, mutta siellä myös muutetaan todellisuutta keskustelijoiden ympärillä. (Aarnipuu 2008, 62–63.)

Ihmistä ei yleensä auta kukaan, kun hän liikkuu sukupuolten välisellä rajalla tai ylittää sen. Ihmisellä, joka kokee oman sukupuolensa siihen sukupuoleen, johon hänet on syntyessään määritelty, on vaivatonta elää siinä sukupuoleessa. Jos hän kokeekin syntyessään määritellyn sukupuolensa muuksi, joutuu hän kamppailemaan yksin oman tiensä siihen sukupuoleen, johon hän kokee kuuluvansa. Pojaksi syntyneen ja poikana kasvatetun lapsen prinsessaleikit voivat päättyä kuin seinään, jos vanhemmat reagoivat niihin negatiivisesti. Lasta voidaan rangaista välinpitämättömyydellä, mutta usein vanhemmat suuttuvat hänelle sukupuoltenrajojen ylittämisestä. Tieto sukupuoltenrajoista ja niiden ylittämisestä tulee aikuisilta. Lapset myös oppivat uusia sanoja näkemilleen ja kokemilleen asioille. Se, mitä sanoja vanhemmat antavat lapsiensa käyttöön eri asioista, vaikuttaa lapsen kuvaan maailmasta ja sukupuolestaan. Jos erilaisuus nähdään kummallisena, perverssinä tai häpeällisenä, kokemuksesta tulee kielteinen, mutta jos sukupuoleen liittyvät erilaisuudet ymmärretään ainutlaatuisena ja arvokkaana persoonallisuuden osana, kokemuksesta tulee myönteinen. (Aarnipuu 2008, 66–67.)

3. Miksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kannattaa tutkia?

3.1 Miksi aihetta kannattaa tutkia?

Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja yleiset ihmisoikeudet ovat päällimmäisiä syitä, miksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä aiheita kannattaa tutkia. Jo Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan ilman hyväksyttävää syytä sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Suomen perustuslaki 1999). Perustuslakia täydentää yhdenvertaisuuslaki, jonka 6 §:n mukaan

ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki 2004). Lisäksi Suomi on sitoutunut Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen. Sen 2. artiklassa todetaan, että jokaisella on oikeus kaikkiin julistuksessa esitettyihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, ominaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta. (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948).

Sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja sukupuoleen liittyvä syrjinnän kieltä ovat keskeisiä ihmisoikeuksia. Näistä asioista on sovittu kaikissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Sukupuolten tasa-arvo yleensä viittaa pelkästään miehen ja naisen väliseen tasa-arvoon. Koska yleensä käsitteitä ”nainen” ja ”mies” ei avata, jää usein näkymättömiin ja huomioimatta suuri määrä naisen ja miehen moninaisuutta ja ihmiset, joiden sukupuoli-identiteetti ei ole nainen tai mies. Voidaan katsoa, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokema syrjintä perustuu samoihin rakenteisiin: tiukkaan jakoon miehiin ja naisiin ja heteroseksuaalisuuteen, joten tasa-arvon edistämisen kannalta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kannattaa taistella tasa-arvon puolesta yhdessä. (Aarnipuu 2008, 209–210.)

Aihettani kannattaa tutkia myös sen takia, että Setan ja Nuorisotutkimusverkoston yhteistyönä tehdyssä tutkimuksessa (Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa?) nousi esille, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuoriin kohdistuu erimuotoista syrjintää, joka vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Tutkimuksessa kävi ilmi myös se, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuoret voivat keskimäärin huonommin kuin seksuaali- ja sukupuolienemmistönuoret. Tutkimuksessa todetaan, että useimmat seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuoret voivat hyvin mutta suurimmalla osalla heistä on kokemuksia vaikeuksista ja haasteista. Nämä vaikeudet ja haasteet johtuvat enimmäkseen yhteiskunnan normatiivisista käsityksistä ihmisen sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuorten elämänsä aikana tekemiin opiskelu- ja harrastusvalintoihin vaikuttavat suuresti kokemukset ympäristön suhtautumisesta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Koulut esiintyvät tässä tutkimuksessa turvattomana ympäristönä seksuaali- ja sukupuolivähemmis-

tönuorille, vaikka kokemukset vuosien myötä muuttuvat positiivisemmiksi. Enemmistö niistä, jotka ovat kertoneet koulukiusaamisesta opettajille, on kokenut, että mitään ei ole tapahtunut tai tilanteesta on syytetty heitä itseään. Vielä suurempi osa vastanneista ei ole kertonut kiusaamisesta, koska kokee, ettei se johtaisi mihinkään tai sen takia pitäisi tuoda esille oma seksuaali- tai sukupuoli-identiteetti. Ongelmaksi nousee varsinkin se, jos nämä nuoret salaavat oman seksuaali- ja sukupuoli-identiteettinsä kotona. (Nuorisotutkimusverkosto 2013.)

Setan ja Nuorisotutkimusverkoston tutkimus osoittaa sen, että monet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat löytävät tukea lähipiiristään ja ystävyssuhteistaan, vaikka ovat aiemmin epäröineet tuoda omaa identiteettiään esille. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä on yleensä pessimistisemmät mielikuvat ympäristöstään, vaikka oikeasti ne ovat myönteisemmät. Tärkeintä kumminkin on se, että aikuiset viestittävät, että seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta voidaan keskustella ja että keskusteluun suhtaudutaan vakavasti. Tämä taas edellyttää sitä, että nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille ja myös nuorten vanhemmille tarjotaan asiallista tietoa seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta. (Nuorisotutkimusverkosto 2013.)

3.2 Miksi aiheita kannattaa tutkia oppilaitosympäristössä?

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä opettajille ja varhaiskasvattajille seksuaalisuus ja sukupuoli voivat olla vaikeita asioita käsitellä. Meihin vaikuttaa usein opittu ajatus, että kaikkien täytyy ajatella ja käyttäytyä normatiivisesti. Tämä normatiivinen ajattelu on muodostunut muun muassa oikeusinstituution, lääketieteen ja kirkon kannottojen ja säätelyn avulla historiamme aikana. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt voivat aiheuttaa hämmennystä kasvatus- ja hoitoalalla. Tämä hämmennys voi johtua ihmisen puutteellisista tiedoista tai omista arvoista ja arvostuksista. Jokainen silti toivoo, että asiakkaaseen suhtaudutaan ammattimaisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kouluissa ja koulutuksessa. Haluamme, että meidät kohdataan näissä palveluissa omana itsenämme siinä sukupuolessa, johon itse koemme kuuluvamme, ja että meidän sukupuolikokemustamme, seksuaalisuuttamme ja identiteettiämme kunnioitetaan. (Vilka 2010, 85–86.)

Syy, miksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioita kannattaa tutkia oppilaitosympäristössä, johtuu pääsääntöisesti oppilaitoksen kasvatuksellisesta päämäärästä. Oppilaitoksen henkilöstön olisi hyvä tiedostaa ihmisen seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus, koska he tulevat törmäämään työssään ihmisiin, jotka eivät kuulu seksuaali- ja sukupuolienemmistöön. Oppilaat, joiden parissa henkilöstö työskentelee, tulevat myös tulevaisuudessa kohtaamaan ihmisiä, jotka eivät kuulu seksuaali- ja sukupuolienemmistöön. Oppilaitoksen henkilöstössä voi olla ihmisiä, jotka kuuluvat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön. Näin ollen oppilaitoksen henkilöstön olisi hyvä tiedostaa ihmisen seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus.

Sukupuolivähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää ilmenee työelämässä, oppilaitoksissa ja erilaisten palvelujen tarjonnassa. Sukupuolivähemmistöjen asemassa on epäkohtia, ja se kaipaa lisää selvittämistä. Tasa-arvovaltuutettu on antanut näistä tarkentavia lausuntoja: Sukupuolivähemmistöt tulisi ottaa huomioon hallituksen tasa-arvopolitiikassa, ja eri hallinnonaloilla tulisi pohtia, mitä konkreettisia toimia sukupuolivähemmistöjen aseman parantamiseksi voidaan tehdä. Tasa-arvosuunnitelulla työpaikoilla ja oppilaitoksissa voidaan ennaltaehkäistä myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten syrjintää ja parantaa työ- ja oppimisympäristöä. (Tasa-arvovaltuutettu 2013.)

3.2.1 Humanistinen ammattikorkeakoulu tutkimuksen kohteena

Olen valinnut tutkimuskohteekseni Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak). Humanistinen ammattikorkeakoulu on sosiaalialan oppilaitoksena erityisen relevantti tutkimuskohde. Humakin valintaa puolsi myös se, että opinnäytetyön tekemiseen on käytössä rajallisesti aikaa. Siksi oli kannattavaa valita tutkimuskohteeksi oppilaitos, jossa opiskelen itse. Tutkimuksen olisi luonnollisesti voinut toteuttaa missä tahansa koulussa tai oppilaitoksessa..

Humanistinen ammattikorkeakoulu on verkostoammattikorkeakoulu, jolla on toimipisteitä neljällä paikkakunnalla. Humakin toimipisteet sijaitsevat Jyväskylässä, Kuopiossa, pääkaupunkiseudulla ja Turussa. Humakissa pystyy opiskelemaan kansalaistoi-

minnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa, josta valmistuu yhteisöpedagogeja, kulttuurituotannon koulutusohjelmassa, josta valmistuu kulttuurintuottajia, sekä viittomakielen tulkin koulutusohjelmassa, josta valmistuu viittomakielen tulkkeja. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013.)

Humanistisen ammattikorkeakoulun arvot koostuvat humanistisesta ihmiskäsityksestä, suvaitsevaisuudesta ja toisen kunnioittamisesta, avoimesta ja inhimillisestä vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta sekä yhdessä oppimisesta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013). Humakin arvojen sisälle mahtuvat myös seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöt. Humakin arvot ovat yksi syy siihen, että haluan tutkia oppilaitoksen henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta. On kiinnostavaa selvittää, toteutuvatko arvot Humakissa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen osalta oikeasti.

Humanistisen ammattikorkeakoulun tasa-arvosuunnitelma on toinen syy, miksi haluan tutkia oppilaitoksen henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta. Humakin tasa-arvosuunnitelma on vuodelta 2010. Tasa-arvosuunnitelmassa tuodaan esille pelkästään miehen ja naisen välinen tasa-arvo. Tämä voi viestittää sitä, ettei tasa-arvosuunnitelma ota kantaa sukupuolivähemmistöjen tasa-arvoon. Tasa-arvosuunnitelmaan on teetetty kysely Humakin henkilöstölle sekä opiskelijoille. Tässä kyselyssä nousevat esille pelkästään mies- ja naissukupuolet ja transihmiset ja intersukupuoliset jäävät huomioimatta, jolloin kyselyssä ei selviä, toteutuuko Humakissa sukupuolivähemmistöjen tasa-arvo. (Humanistinen ammattikorkeakoulun tasa-arvosuunnitelma 2013.)

Tasa-arvosuunnitelmassa nousee ongelmaksi se, että se on laadittu miehen ja naisen välisen tasa-arvolain mukaisesti ja itse laissa ei ole otettu sukupuolivähemmistöjä mitenkään huomioon. Jos itse laissa ei puhuta sukupuolivähemmistöistä, miten tasa-arvosuunnitelmaa laatiessakaan voidaan sukupuolivähemmistöt ottaa huomioon?

Tasa-arvoaltuutettu Pirkko Mäkisen mukaan tasa-arvoa työelämässä edistetään tasa-arvosuunnitelmalla. Mäkisen mukaan tasa-arvosuunnitelmassa olisi hyvä ottaa myös huomioon sukupuolivähemmistöt eli transihmiset ja intersukupuoliset. (Tasa-arvoaltuutettu 2013.)

Sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuojasta ei ole vielä laadittu säännöksiä tasa-arvolakiin tai yhdenvertaisuuslakiin. Tasa-arvolain uudistuksen yhteydessä vuonna 2005 eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunta totesi, että EY-tuomioistuimen ratkaisun mukaisesti sukupuoleen perustuva syrjintä kattaa nais- tai miessukupuoleen kuumiseen perustuvan syrjinnän lisäksi syrjinnän, joka perustuu sukupuolen korjaukseen. Transihmisiin ja intersukupuolisiin kohdistuva syrjintäsuoja jäi vielä avoimeksi. Tasa-arvovaltuutettu on lähettänyt ohjeistuksen siitä, että siihen asti, kunnes transihmisten ja intersukupuolisten syrjintäsuoja on selkeästi lainsäädännössä määritelty, tasa-arvolakia tulee soveltaa siten, ettei se rajoitu pelkästään sukupuolen korjausprosessin läpikäyneisiin henkilöihin. (Tasa-arvovaltuutettu 2013.)

3.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistötiedon rooli

Tutkin opinnäytetyössäni seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta eli sitä, miten hyvin kohderyhmä tuntee terminologian ja yleisen tietouden seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Tutkimukseni selvittää myös asenteita terminologiaan ja yleisiin tietoihin.

Joillekin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluville ihmisille termien tunteminen on erittäin tärkeää. Termit auttavat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä tuomaan omaa identiteettiä esille yhteiskunnassamme. Yhteiskunnan hetero- ja sukupuolinormatiivinen ajattelu ei anna tilaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Termit antavat näille ihmisille nimilapun itsestään. Luokittelu voidaan myös kokea negatiiviseksi asiaksi, mutta toisaalta on hyvä muistaa, että luokittelu on ihmisen sisäinen ominaisuus, jota jokainen vääjäämättä tekee. Luokittelut auttavat ihmisiä arkielämässä, ja ne auttavat myös ymmärtämään toisiamme.

Tutkimukseni on rajattu termeihin ja yleistietoon. Katson, että näiden tietojen tutkiminen antaa riittävän kattavan kuvan siitä, miten hyvät tiedot Humakin henkilöstöllä on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Tulosten avulla pystymme mahdollisesti kehittämään Humakin toimintaa parempaan suuntaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioiden osalta. Jo kysely itsessään lisää Humakin henkilöstön ymmärrystä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä ja toivottavasti auttaa heitä kohtaamaan sek-

suaali- ja sukupuolivähemmistöjä työssään. Näin voimme luoda Humakista vielä tasa-arvoisemman ja yhdenvertaisen oppilaitoksen, jossa kaikkien on mukava opiskella ja työskennellä.

4. Opinnäytetyön tausta ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta. Tutkin yhtäältä Humakin henkilöstön terminologiatietoutta ja toisaalta yleisiä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä tietoja. Tutkimuksella pyrin saamaan tietoa myös siitä, kuinka tärkeäksi Humakin henkilöstö kokee seksuaali- ja sukupuolivähemmistötermit ja yleiset tiedot työssään ja kaipaavatko he lisää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistötermeistä ja yleisistä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvistä tiedoista.

Päätin tehdä opinnäytetyöni ilman tilaajaa. Opinnäytetyöni lähti omasta mielenkiinnostani aiheita kohtaan. Yhteiskuntamme on hetero- ja sukupuolinormatiivinen. Halusin saada selville, minkälainen on Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous. Tutkimukseni aiheen valinnassa vaikutti myös oma käsitys siitä, että Humakissa on vallalla perinteinen kaksinapainen sukupuolikäsitys.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on pääsääntöisesti kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Tutkimukseni kysymykset liittyvät lukumääriin ja prosenttilukuihin. Tutkimukseni toteutus edellyttää, että minulla on riittävän suuri ja edustava otanta. Kvantitatiivisen tutkimuksen mukaisesti käytän tutkimuslomakkeessa valmiita vastausvaihtoehtoja. Tutkimukseni tuloksia kuvaan numeeristen suureiden avulla, ja tutkimustani voidaan tulkita kuvioin ja taulukoin, jotka ovat kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. (Heikkilä 2008, 16.)

Tutkimukseni on myös osin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdettani ja sen käyttäytymisen ja päätösten syitä. Tutkimuksellani selvitän kohteeni asenteita tutkimusaiheeseeni liittyen. Kerään

aineistoani myös kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä, jotka ovat kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Edustavan otannan saamiseksi tutkimuksen kysely on lähtenyt kaikille Humakin työntekijöille, jotka ovat saaneet vapaasti omasta tahdostaan vastata kyselyyn. Kaikki tutkimukseen vastanneet on otettu tutkimuksen otantaan. (Heikkilä 2008, 41.)

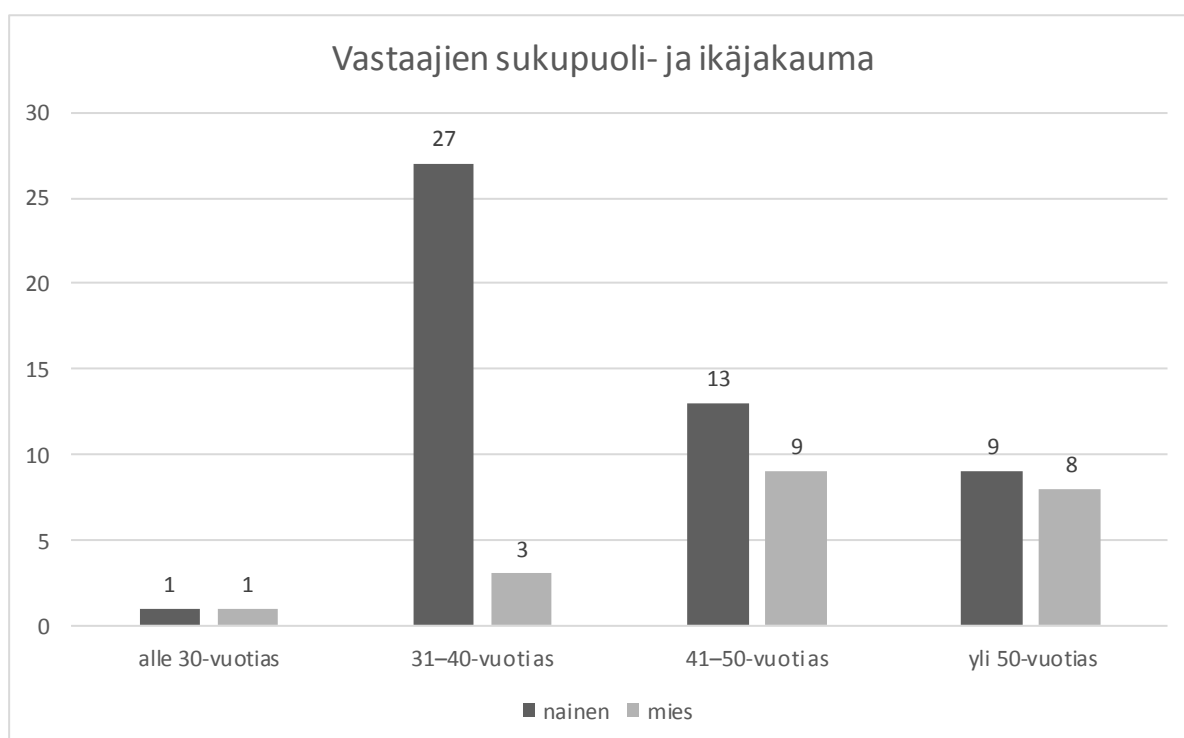
4.2 Aineiston kerääminen ja analyysi

Keräsin opinnäytetyöni aineiston Webropol-kyselyllä (LIITE 1). Valitsin Webropol-kyselyn, koska se oli nopein tapa kerätä mahdollisimman laaja tutkimusaineisto. Kysely koski koko Humakin henkilöstöä, joten sen toteuttaminen muilla keinoin olisi ollut ajallisesti mahdotonta. Pidän Webropolin etuna myös sitä, että vastaajat ovat saaneet vastata kyselyyn omassa rauhassa. Tämä on voinut helpottaa kyselyyn vastaamista.

Tutkimuksessani olen käyttänyt suljettuja kysymyksiä, joihin on ollut pakko vastata. Valitsin suljetut kysymykset sen takia, koska niistä saatavia tuloksia on helppo käsitellä tilastollisesti. (Heikkilä 2008, 51.)

Kyselylomakkeessani olen käyttänyt myös avoimia kysymyksiä, jotka tuovat tutkimukseen kvalitatiivista otetta. Avoimilla kysymyksillä olen pyrkinyt keräämään täydentävää tietoa kysymysten aihepiireistä. Olen jättänyt avoimet kysymykset vapaaehtoiseksi, koska vastaajat eivät aina halua vastata niihin ja vastausprosentti olisi voinut pienentyä. (Heikkilä 2008, 49.)

Tutkimukseni tavoitteena oli tutkia Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta, joten en selittänyt termejä kyselylomakkeessa, koska se olisi väärentänyt tutkimuksen tuloksia.

Kuvio 1. Vastaajien sukupuoli- ja ikäjakauma.

Kyselyni lähetettiin 157 henkilölle, joista 71 (45 %) vastasi kyselyyn. Kysely toteutettiin ajalla 3.–19.10.2013. Vastaajista 50 (70 %) oli naisia ja 21 (30 %) miehiä. Yksikään vastaaja ei ilmoittanut edustavansa muuta sukupuolta. Kaksi vastaajaa (3 %) oli alle 30-vuotiaita, 30 vastaajaa (42 %) 31–40-vuotiaita, 22 vastaajaa (31 %) 41–50-vuotiaita ja 17 vastaajaa (24 %) yli 50-vuotiaita. Kuviossa 1 näkyy vastanneiden sukupuoli- ja ikäjakauma.

Vastaajista 46 (65 %) oli opetushenkilöstöä, kahdeksan (11 %) hankehenkilöstöä, kuusi (8 %) päällikkö- ja johtohenkilöstöä sekä 11 (15 %) muuta henkilöstöä.

Vastaajista neljä (6 %) työskenteli pääsääntöisesti Joensuussa, 19 (27 %) Jyväskylän alueella, kahdeksan (11 %) Kuopiossa, 27 (38 %) pääkaupunkiseudulla, kolme (4 %) Torniossa sekä kymmenen (14 %) Turussa. Joensuun vastausprosentti oli 57, Jyväskylän alueella 59, Kuopiossa 50, pääkaupunkiseudulla 38, Torniossa 30 ja Turussa 30.

Yhtenä analyysimenetelmänä käytin teemoittelua. Teemoittelulla pystyn nostamaan aineistosta esiin tutkimusongelmaa valaisevia seikkoja. Teemoittelulla pystyn vertai-

lemaan eri teemojen esiintymisiä ja ilmenemisiä aineistossani. Pystyn myös saamaan vastauksia kyselytutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta 2001, 174, 179.)

Toisena analyysimenetelmänä käytän regressioanalyysiä. Tällä analyysimenetelmällä selvitän muuttujan käyttäytymistä yhden tai useamman muuttujan avulla. (Heikkilä 2008, 297.)

4.3 Aineiston edustettavuus

Tutkimukseni on kokonaistutkimus, ja olen lähettänyt kyselytutkimuksen oletettavasti kaikille Humakin työntekijöille. Tutkimukseni perusjoukko on koko Humakin henkilöstö. Otokseni perusjoukon vastausprosentti oli 45, ja tästä otoksesta teen yleistyksiä koko perusjoukosta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 168–169.)

Otokseni on heterogeeninen, mikä tarkoittaa sitä, että otoksessa on edustettuna kaikkia ikäluokkia, kaikkia työtehtäviä sekä kaikkia paikkakuntia. (Hirsjärvi ym. 2004, 169).

Tutkimukseni edustaa Humakin henkilöstöä. Sen lisäksi voidaan olettaa, että tutkimuksen otos on jossain määrin yleistettävissä koskemaan muita vastaavanlaisia opilaitoksia.

4.4 Aineiston luotettavuus

Kyselytutkimukseen liittyy aina epävarmuustekijöitä. Ei voida esimerkiksi olla varmoja, että vastaajat ovat tulkinneet kysymykset samalla tavalla kuin tutkija. (Hirsjärvi ym. 2004, 216–217). Vastaajat ovat voineet tietää, että näen vastaukset ja ovat halunneet miellyttää tutkijaa. Koska kysely on ollut sähköinen eikä koetilannetta ole valvottu, vastaajat ovat myös voineet tarkistaa kyselyyn liittyviä asioita internetistä tai muista lähteistä. En voi myöskään tietää, miten vastaajat ovat suhtautuneet kyselytutkimukseen, kuinka huolellisesti he ovat vastanneet tai kuinka rehellisesti he ovat vastanneet. (Hirsjärvi 2004, 184.) Kyselylomakkeiden avoimissa kysymyksissä selvisi,

että jotkut eivät ymmärtäneet kyselylomakkeen yhtä testiä, kuten esimerkin 1 vastaaja.

(1) jälleen termit tuntuivat vaikeilta. Lisäksi en ole varma haettiin minun mielipidettä asista vai ns. asioiden todellista tilaa.

4.5 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolietoutta. Rajasin tutkimukseni käsittelemään kahta seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietouden alalajia: terminologiatietoutta sekä yleistietoutta. Tavoitteena oli lisäksi saada selville, kuinka tärkeänä Humakin henkilöstö kokee seksuaali- ja sukupuolivähemmistöterminologian ja yleisen tiedon työssään. Tavoitteena oli myös selvittää, kaipaavatko he lisätietoja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöterminologista ja yleisistä tiedoista.

Tutkimukseni tuloksilla Humanistinen ammattikorkeakoulu pystyy tulevaisuudessa kehittämään omaa toimintaansa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioiden osalta.

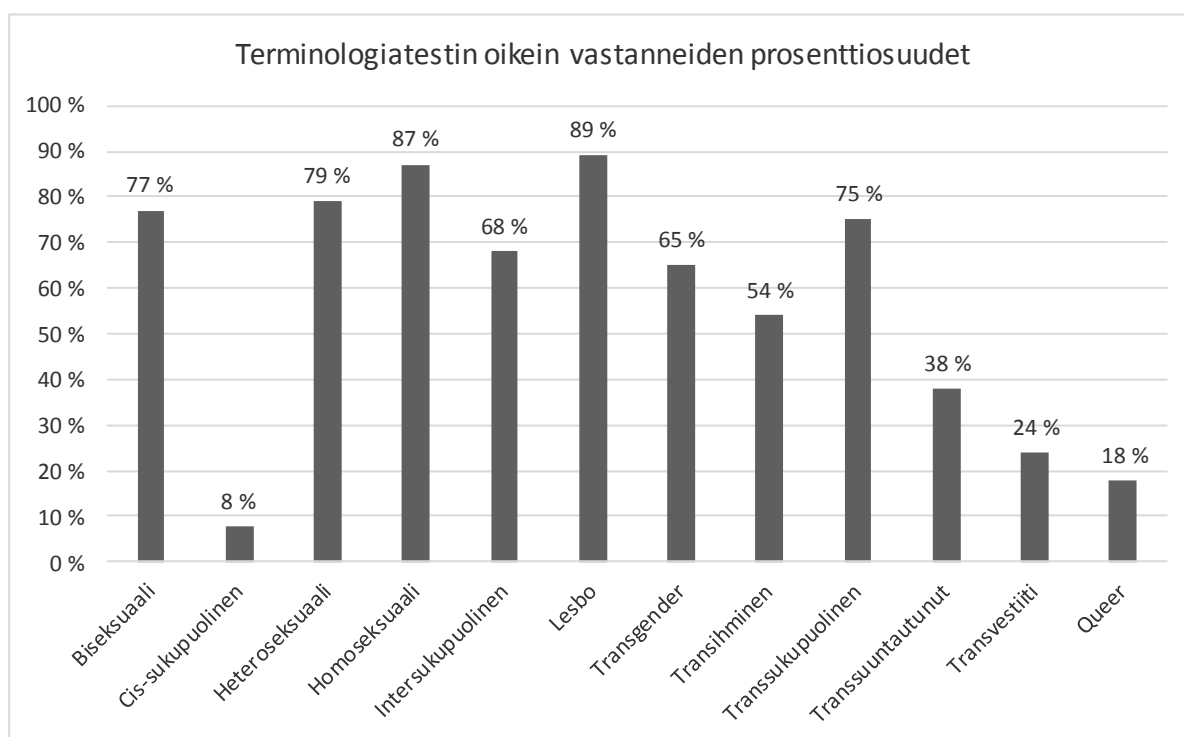
5. Tutkimuksen tulokset

Esittelen tässä luvussa tutkimukseni tulokset kyselylomakkeeni mukaisessa järjestyksessä. Jaoin kyselylomakkeen kolmeen osioon: vastaajaa koskeviin perustietoihin, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöterminologiaan ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskeviin yleisiin tietoihin.

Teetin kyselylomakkeen avulla kaksi testiä, joissa testasin vastaajien tietämystä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöterminologiasta ja yleistiedoista. Olen pisteyttänyt vastaukset siten, että yhdestä oikeasta vastauksesta saa yhden pisteen ja näin ollen terminologiatestistä on voinut saada 12 pistettä ja yleistietotestistä 9 pistettä. Tämän avulla olen pystynyt ristiintaulukoimaan eri muuttujia keskenään ja selvittämään niiden välisiä riippuvaisuuksia.

5.1 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvä terminologia

Kyselyyn vastanneista 16 (23 %) oli saanut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää koulutusta ja loput 55 (77 %) ei ollut saanut koulutusta. Vastaajat olivat saaneet koulutusta omien opintojensa kautta, hankkeilta – esimerkiksi Lapin Letkalta ja Selkenevää-hankkeelta – ja eri järjestöiltä – esimerkiksi Setalta, Allianssilta ja Folkhälsanilta.

Kuvio 2. Terminologiatestin oikein vastanneiden prosenttiosuudet.

Terminologiaan liittyvässä kyselyosiossa testasin aluksi vastaajien termistötietoutta. Pyysin vastaajia kertomaan, liittyykö tutkittava termi seksuaalivähemmistöihin, sukupuolivähemmistöihin, kumpaankin, ei kumpaankaan tai en osaa sanoa jolloin tutkimusraportissa sain selville osasivatko vastaajat luokitella termit oikein. Esitän tulokset kuviossa 2. Vastanneiden suuri enemmistö, 55 (77 %), vastasi biseksuaali-termin kuuluvan seksuaalivähemmistöön, kukaan ei vastannut sen kuuluvan sukupuolivähemmistöön, mutta seitsemän (10 %) vastasi termin kuuluvan sekä seksuaali- että sukupuolivähemmistöön. Kahdeksan (11 %) vastasi, ettei se viittaa kumpaakaan vähemmistöön, ja yksi (1 %) ei osannut sanoa. Vastanneista 77 % siis tiesi biseksuaali-termin kuuluvan seksuaalivähemmistöön.

Kaikista vähiten oikeita vastauksia tuotti termipari cis-ihminen ja cis-sukupuolinen. Vastanneista viisi (7 %) epäili termin liittyvän seksuaalivähemmistöihin, 19 (27 %) vastasi, että se liittyy sukupuolivähemmistöihin, yksi (1 %) vastasi sen liittyvän kumpaankin vähemmistöön, kuusi (8 %) vastasi, ettei se liity kumpaankaan, ja 40 (56 %) ei osannut sanoa. Näin ollen vain 8 % vastaajista osasi liittää termin oikeaan luokkaan: cis-ihminen tai -sukupuolinen ei kuulu kumpaankaan vähemmistöön, koska cis-ihmisellä tai -sukupuolisella viitataan henkilöön, joka kokee oman syntyessä määritellyn sukupuolen omaksi sukupuolekseen. Cis-ihmisellä tai -sukupuolisella viitataan siis sukupuolienemmistöön.

Taajaan toistuvat seksuaalivähemmistöjen ja -enemmistöjen nimitykset tunnettiin sitä vastoin hyvin. Vastanneista 14 (20 %) vastasi heteroseksuaalin liittyvän seksuaalivähemmistöihin. Yksi (1 %) vastasi, että se liittyy sukupuolivähemmistöihin. Yksikään vastanneista ei katsonut, että termi liittyy molempiin vähemmistöihin. Selvä enemmistö, 56 (79 %), vastasi, ettei se kuulu kumpaankaan vähemmistöön. Kukaan ei valinnut vaihtoehtoa en osaa sanoa. Vastanneista 79 % osasi siis liittää termin oikeaan luokkaan: heteroseksuaali-termi ei liity kumpaankaan vähemmistöön, koska heteroseksuaalilla viitataan enemmistöön.

Jälleen kerran seksuaalivähemmistö-termi tunnettiin sukupuolivähemmistö termejä paremmin. Vastanneista 62 (87 %) tiesi homoseksuaali-termin kuuluvan seksuaalivähemmistöön. Yksi (1 %) vastasi sen kuuluvan sukupuolivähemmistöön, neljä (6 %) vastasi sen kuuluvan kumpaankin vähemmistöön, kolme (4 %) vastasi, ettei se kuulu kumpaankaan vähemmistöön, ja yksi (1 %) ei osannut sanoa. Vastanneista 87 % osasi näin ollen liittää termin oikeaan luokkaan: homoseksuaali-termi kuvaa seksuaalivähemmistöä.

Termi intersukupuolinen tuotti vastaajille hieman enemmän ongelmia. Vastanneista yhdeksän (13 %) oletti sen liittyvän seksuaalivähemmistöihin, 48 (68 %) vastasi sen liittyvän sukupuolivähemmistöihin, neljä (6 %) vastanneista vastasi sen liittyvän kumpaankin vähemmistöön, neljä (6 %) vastanneista vastasi, ettei se kuulu kumpaankaan vähemmistöön, ja kuusi (8 %) ei osannut sanoa. Vastanneista 68 % osasi liittää termin oikeaan luokkaan eli sukupuolivähemmistöön.

Lesbo-termi oli vastaajille jälleen tutumpi. Peräti 63 (89 %) vastaajaa tiesi lesbo-termin kuuluvan seksuaalivähemmistöön. Kaksi (3 %) vastasi sen kuuluvan sukupuolivähemmistöön, kaksi (3 %) arveli sen kuuluvan kumpaankin vähemmistöön, kolme (4 %) vastasi, ettei termi kuulu kumpaankaan vähemmistöön, ja yksi (1 %) ei osannut sanoa.

Transgender-termi tuotti runsaammin hajontaa. Kuusi (8 %) vastaajaa oletti transgender-termin liittyvän seksuaalivähemmistöihin, 46 (65 %) vastasi sen liittyvän sukupuolivähemmistöihin, yksi (1 %) vastasi sen liittyvän kumpaankin vähemmistöön, viisi (7 %) vastasi, ettei se liity kumpaankaan vähemmistöön, ja peräti 13 (18 %) ei osannut sanoa. Vastanneista 65 % osasi vastata, että transgender-termi liittyy sukupuolivähemmistöihin.

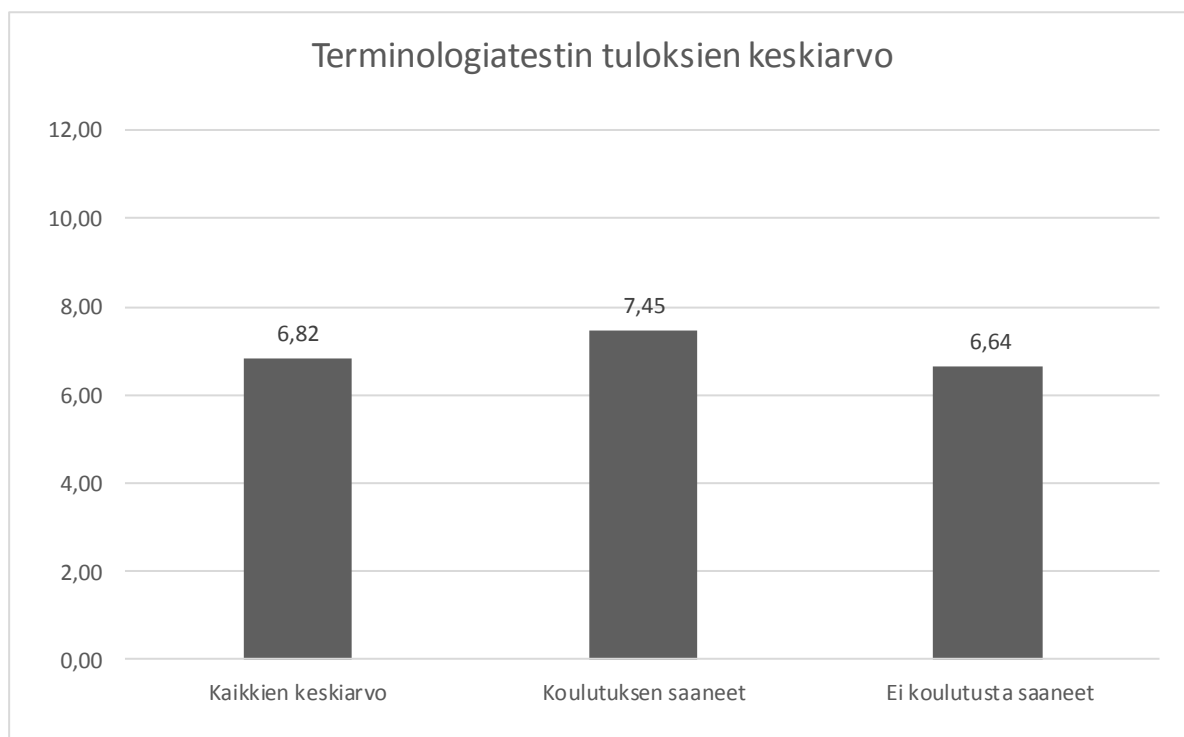
Transihminen-termi aiheutti vastaajille vielä transgenderiäkin enemmän päänvaivaa. Vastanneista kuusi (8 %) vastasi transihminen-termin kuuluvan seksuaalivähemmistöön, 38 (54 %) sanoi sen kuuluvan sukupuolivähemmistöön, viisi (7 %) vastasi sen kuuluvan kumpaankin vähemmistöön, yhdeksän (13 %) vastanneista sanoi, ettei termi kuulu kumpaankaan vähemmistöön, ja 13 (18 %) vastaajaa ei osannut sanoa, mihin kategoriaan termi kuuluu. Näin ollen vain hieman yli puolet, 54 % vastaajista, tiesi, että transihminen-termi kuuluu sukupuolivähemmistöön.

Transsukupuolinen-termi luokiteltiin menestyksekkäämmin. Vastanneista kolme (4 %) epäili, että transsukupuolinen-termillä viitataan seksuaalivähemmistöihin, 53 (75 %) vastasi sen viittaavan sukupuolivähemmistöihin, kolme (4 %) vastasi sen viittaavan kumpaankin vähemmistöön, neljä (6 %) vastasi, ettei sillä viitata kumpaankaan vähemmistöön, ja kahdeksan (11 %) ei osannut sanoa. Vastanneista jopa 75 % osui siten oikeaan.

Vaikeampi trans-alkuinen termi oli transsuuntautunut. Vastanneista 27 (38 %) vastasi termin liittyvän seksuaalivähemmistöihin, 16 (23 %) vastasi sen liittyvän sukupuolivähemmistöihin, seitsemän (10 %) vastasi sen liittyvän kumpaankin vähemmistöön, yhdeksän (13 %) vastasi, ettei se liity kumpaankaan vähemmistöön, ja 12 (17 %) ei osannut sanoa. Vastanneista 38 % vastasi oikein: transsuuntautunut kuvaa seksuaalivähemmistöä.

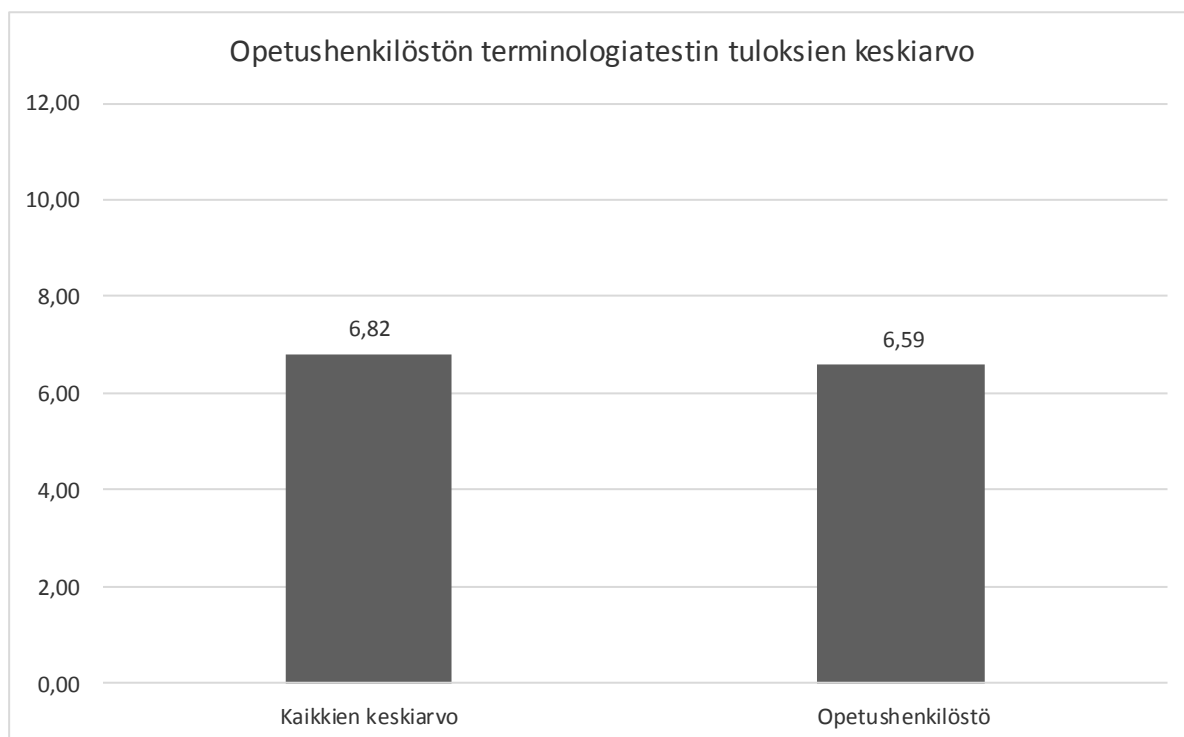
Transvestiitti-termi tuotti niukasti oikeita vastauksia. Vastanneista 30 (42 %) epäili transvestiitti-termin tarkoittavan seksuaalivähemmistöä, 17 (24 %) vastasi sen tarkoittavan sukupuolivähemmistöä, seitsemän (10 %) vastasi sen tarkoittavan kumpaakin vähemmistöä, kymmenen (14 %) vastasi, ettei se tarkoita kumpaakaan vähemmistöä, ja seitsemän (10 %) ei osannut sanoa. Vain 24 % vastaajista tiesi, että transvestiitti-termillä tarkoitetaan sukupuolivähemmistöä.

Oikeita vastauksia toi vähän myös queer, jonka 22 (31 %) vastaajaa liitti seksuaalivähemmistöihin, kaksi (3 %) sukupuolivähemmistöihin ja 13 (18 %) kumpaankin vähemmistöön. 11 (15 %) vastasi, ettei sillä viitata kumpaankaan vähemmistöön, ja 23 (32 %) ei osannut sanoa. Vastaajista 18 % osasi vastata, että queer-termi viittaa sekä seksuaali- että sukupuolivähemmistöihin.

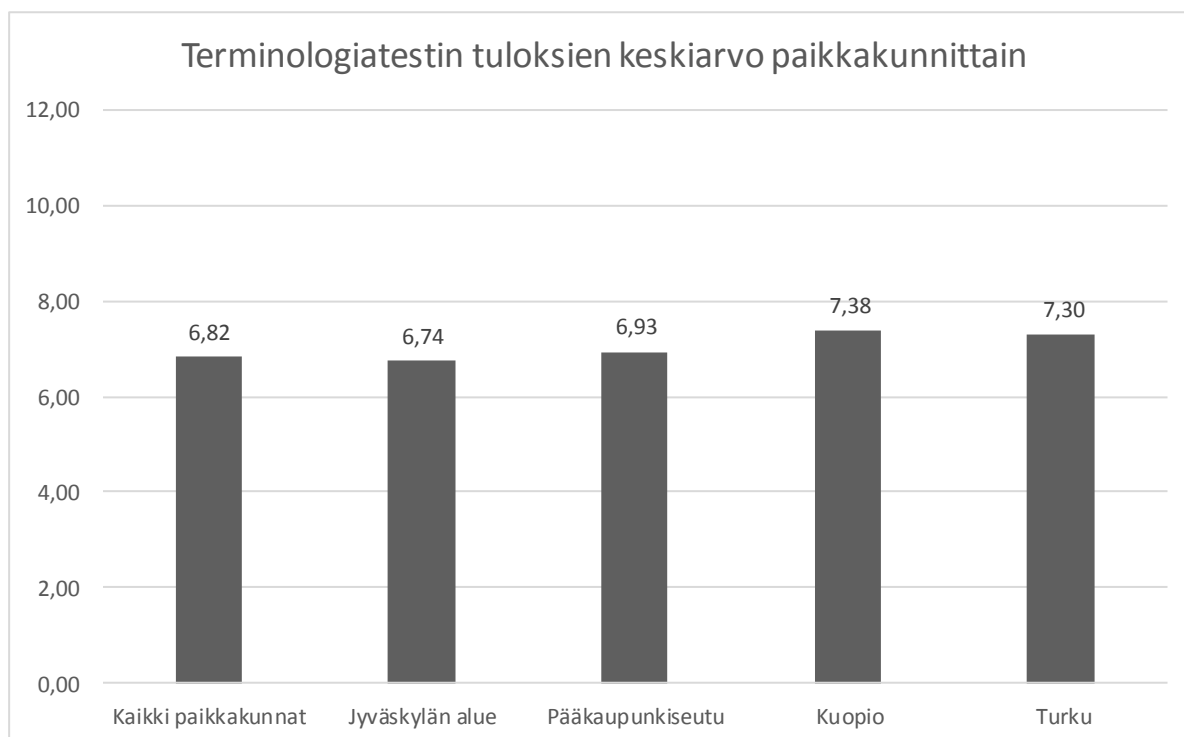
Kuvio 3. Terminologiatestin tuloksien keskiarvo.

Ristiintaulukoin vastaajien terminologiatestin tulokset usean muuttujan kanssa. Ristiintaulukoin aluksi koulutusta saaneiden ja koulutusta saamattomien vastaajien terminologiatestin keskiarvot keskenään (ks. kuvio 3). Laskin aluksi kaikkien terminologiatestiin vastanneiden pisteiden keskiarvoksi 6,82. Tämän jälkeen laskin koulutuksen saaneiden vastaajien keskiarvon, joka oli 7,45. Lopuksi laskin koulutusta saamattomien vastaajien keskiarvoksi 6,64. Tuloksissa näkyy, että koulutusta saaneet pärjäsivät testissä hivenen paremmin kuin vastaajat, jotka eivät olleet saaneet koulutusta.

Kuvio 4. Opetushenkilöstön terminologiatestin tuloksien keskiarvo.

Ristiintaulukoin terminologiatestin tulokset myös vastaajien aseman kanssa. Opetushenkilöstön keskiarvoksi tuli 6,59, kun kaikkien keskiarvo oli 6,82. Vertailussa näkyy, että opetushenkilöstö pärjäsi testissä keskimääräistä humakilaista heikommin (ks. kuvio 4).

Kuvio 5. Terminologiatestin tuloksien keskiarvo paikkakunnittain.

Seuraavaksi ristiintaulukoin terminologiatestin tuloksen paikkakunnittain. Jyväskylän alueen keskiarvoksi tuli 6,74, pääkaupunkiseudun keskiarvoksi 6,93, Kuopion keskiarvoksi 7,38 ja Turun keskiarvoksi 7,30. Tuloksista näkee, että Jyväskylän alue on pärjännyt keskimäärin heikommin ja pääkaupunkiseutu on pärjännyt keskimäärin paremmin, mutta Turku ja Kuopio ovat pärjänneet Jyväskylän aluetta ja pääkaupunkiseutua huomattavasti paremmin (ks. kuvio 5). Kaikkien paikkakuntien keskiarvoon olen sisällyttänyt myös Joensuun ja Tornion tulokset, mutta kampusten vähäisen vastaajamäärän takia en vertaa heidän tuloksiaan muiden kampusten tuloksiin.

Terminologiatestin jälkeen kysyin vastaajilta avoimella kysymyksellä, tuntuiko edellinen tehtävä vaikealta ja miksi. 62 (87 %) vastasi avoimeen kysymykseen. Monet olivat kokeneet edellisen kysymyksen vaikeaksi, koska eivät tunteneet kaikkia termejä. Esimerkiksi queer ja cis tuntuivat tuntemattomilta, ja myös monet trans-alkuiset sanat tuottivat hämmennystä vastaajien parissa. Näin koki vaikkapa esimerkin 2 vastaaja. Jotkut kokivat myös luokittelun negatiiviseksi, kuten esimerkin 3 vastaaja. Jotkut eivät osanneet seksuaalivähemmistöjen ja sukupuolivähemmistöjen eroa (esimerkki 4).

(2) En tunnista kaikkia eri trans-alkuisia termejä, luulin niiden tarkoittavan samaa, paitsi transsuuntauneesta luulin, ettei sellaista olekaan.

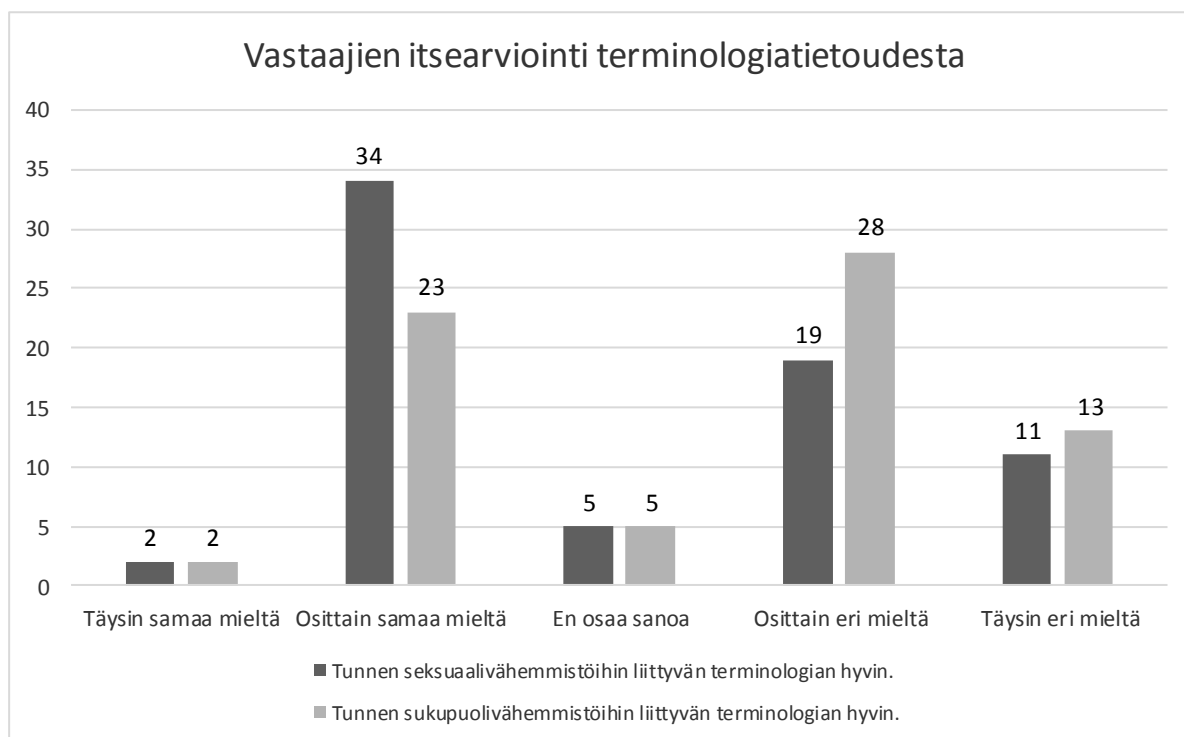
En oikeasti tunne termiä CIS-sukupuolinen, mutta arvaan sen sanan perusteella olevan sukupuolivähemmistö.

Luulen, että queer on englanninkielinen yleistermi, joka tarkoittaa kaikkia erilaisia sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä, muttei mitään erityisesti.

Luulin tuntevani nämä paremmin kuin näytin tuntevankaan.

(3) Tuntui, termit ovat kovin vieraita. Ja toisaalta alkoi pohtimaan, miksi pitäisi ketään määritellä kuuluvaksi vähemmistöön seksuaalisuuden/sukupuolen suhteen. Määrittelyn silti tein, koska heteronormatiivisesti ovat kuitenkin vähemmistöjä.

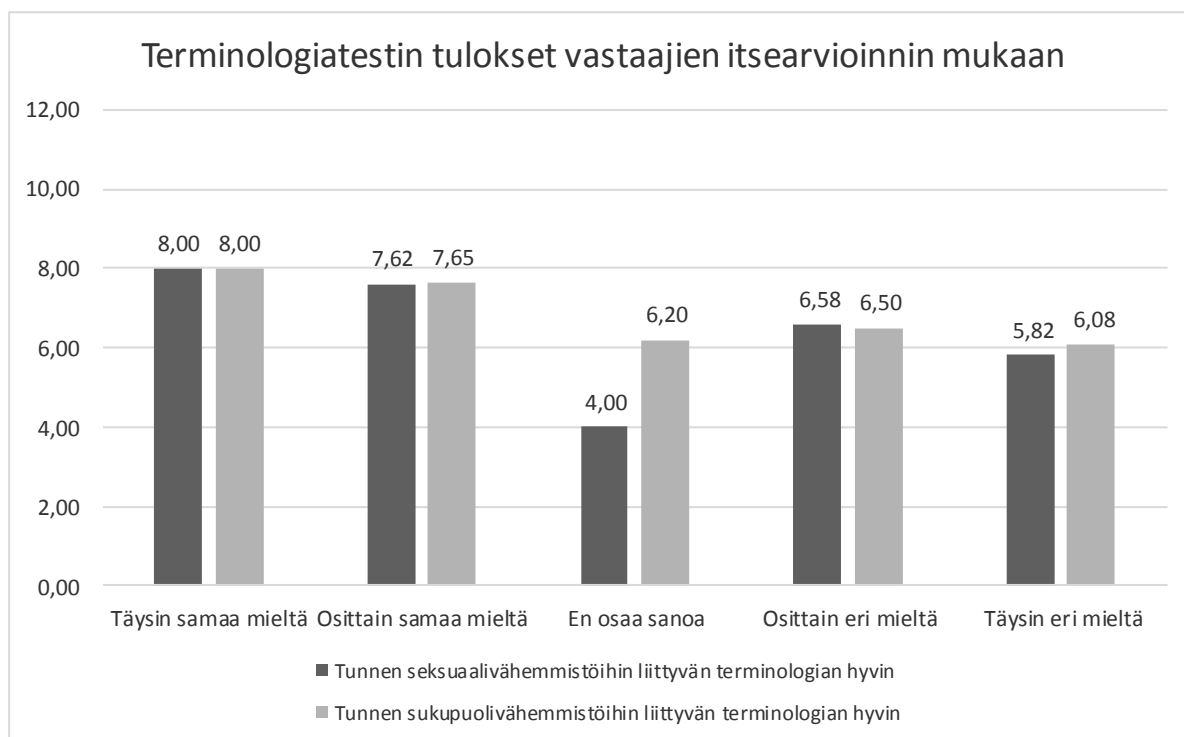
(4) Kyllä. Osa termeistä vieraita. En osaa tarkalleen sanoa sukupuoli ja seksuaalivähemmistö käsitteiden eroja.

Kuvio 6. Vastaajien itsearviointi terminologiatietoudesta.

Terminologiatestin jälkeen vastaajat arvioivat omaa seksuaalivähemmistöihin liittyvän terminologian tuntemustaan (ks. kuvio 6). Vastanneista kaksi (3 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tuntee seksuaalivähemmistöihin liittyvän terminologian hyvin. 34 (48 %) oli osittain samaa mieltä. Viisi (7 %) ei osannut sanoa. 19 (27 %) oli osittain eri mieltä, ja 11 (15 %) oli täysin eri mieltä.

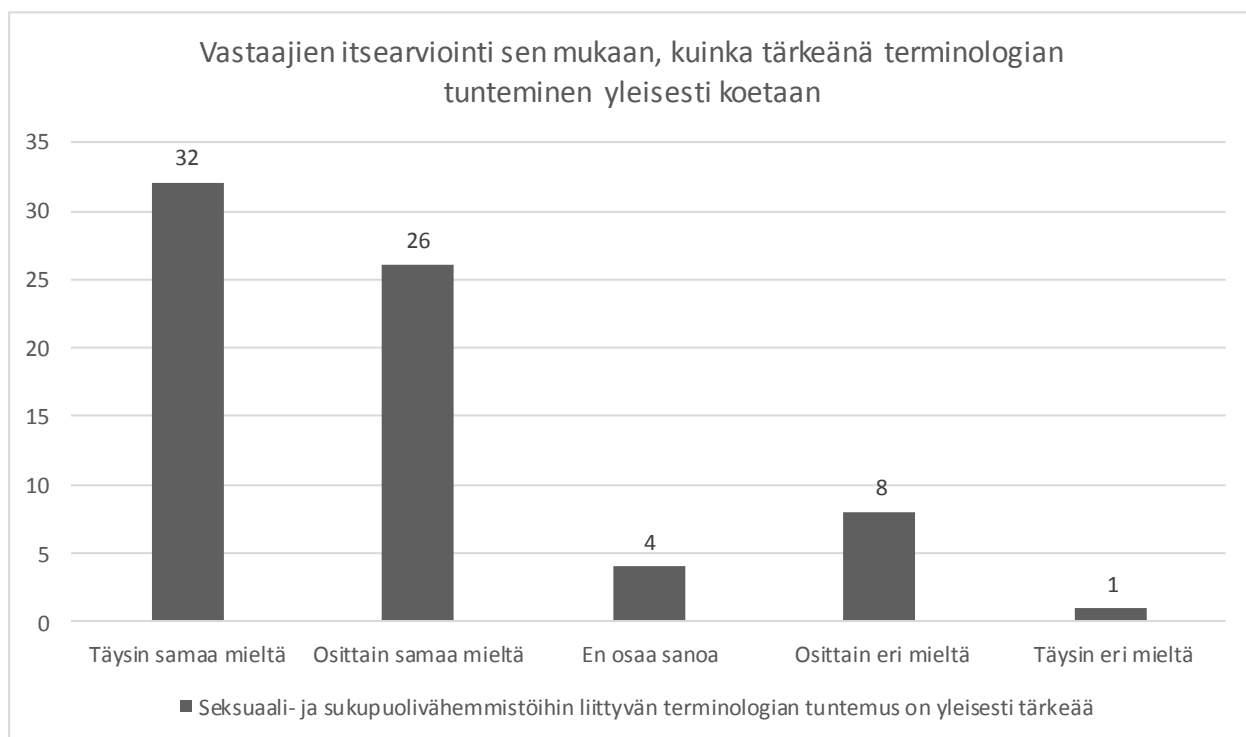
Sukupuolivähemmistöterminologian tuntemus koettiin hiukan heikommaksi kuin seksuaalivähemmistöterminologian (ks. kuvio 6). Vastanneista kaksi (3 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tuntee sukupuolivähemmistöihin liittyvän terminologian hyvin. 23 (32 %) oli osittain samaa mieltä. Viisi (7 %) ei osannut sanoa. 28 (39 %) oli osittain eri mieltä, ja 13 (18 %) oli täysin eri mieltä.

Kuvio 7. Terminologiatestin tulokset vastaajien itsearvioinnin mukaan.

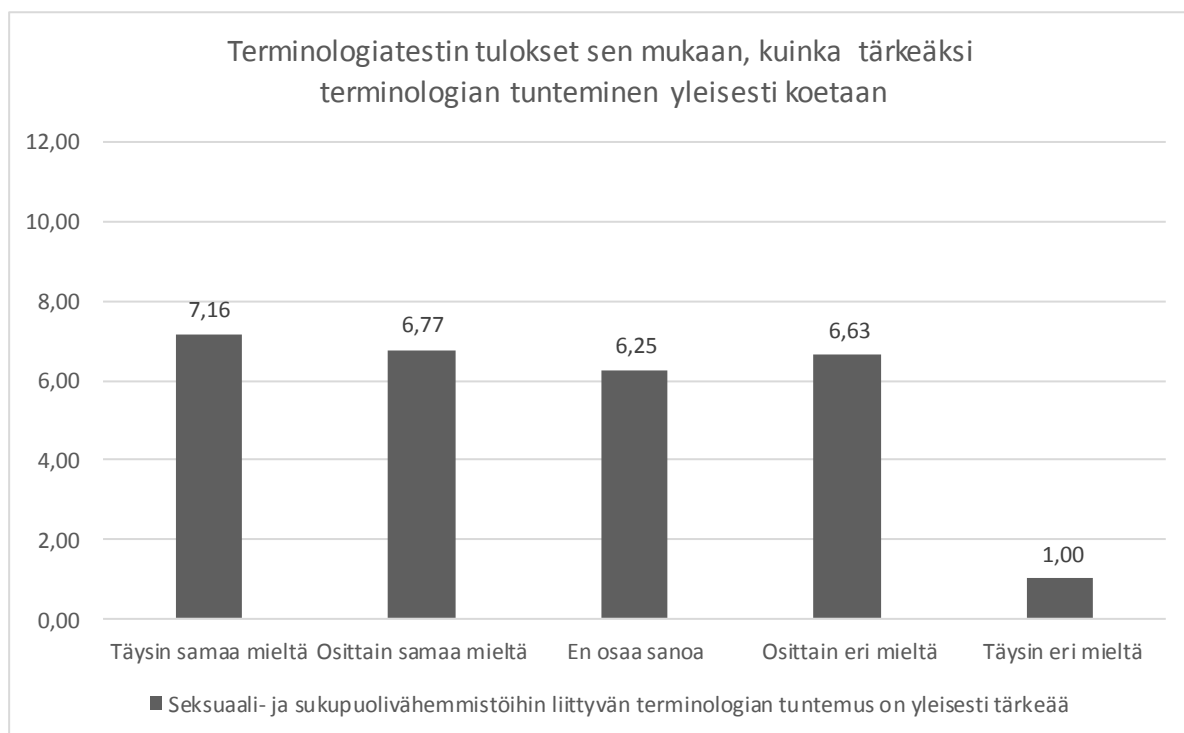
Olen ristiintaulukoinut vastaajien seksuaalivähemmistötietouden itsearvioinnin tulokset terminologiatestin tuloksien keskiarvojen kanssa. Tuloksista voimme nähdä, että vastaajat ovat arvioineet oman terminologiatietouden hyvin (ks. kuvio 7). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 8,00, osittain samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 7,62, en osaa sanoa sai 4,00, osittain eri mieltä 6,58 ja täysin eri mieltä olleiden keskiarvo oli 5,82.

Ristiintaulukoin myös sukupuolivähemmistötietouden itsearvioinnin tulokset terminologiatestin tuloksien keskiarvojen kanssa (ks. kuvio 7). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 8,00, osittain samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 7,65, en osaa sanoa sai 6,20, osittain eri mieltä 6,50 ja täysin eri mieltä olleiden keskiarvo oli 6,08.

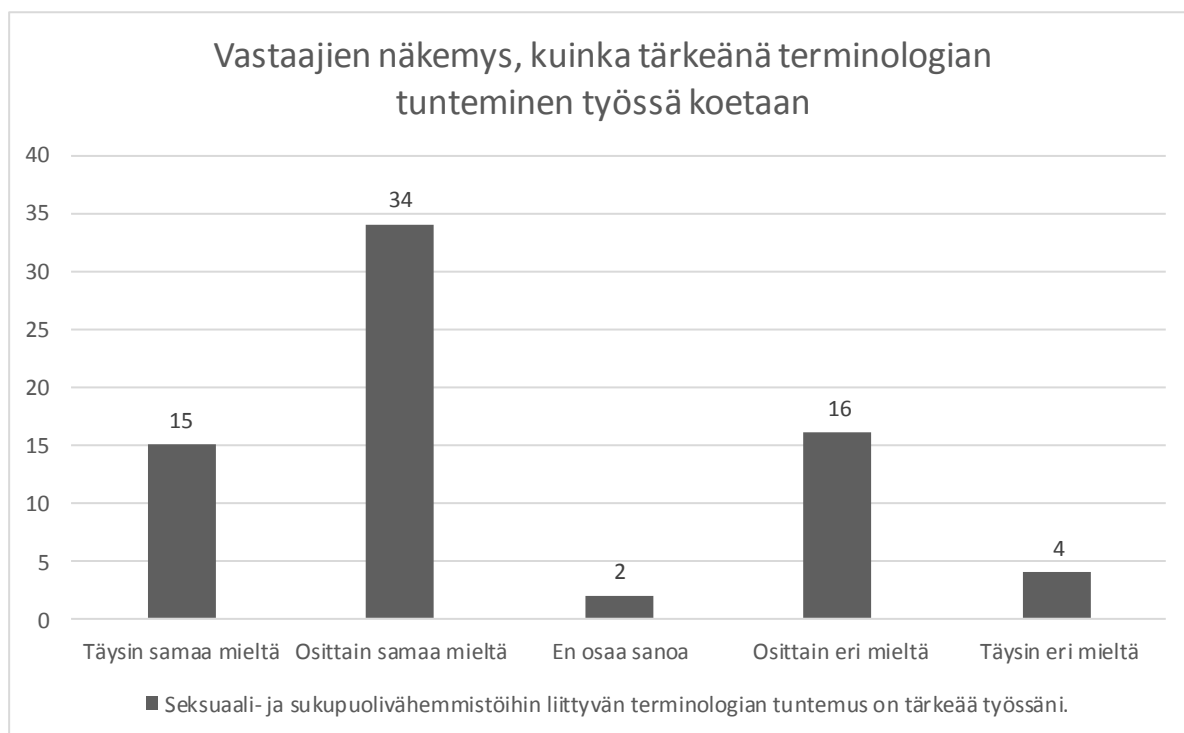
Kuvio 8. Vastaajien itsearviointi sen mukaan, kuinka tärkeänä terminologian tunteminen yleisesti koetaan.

Seuraavaksi kyselyyn vastanneet arvioivat, kuinka tärkeäksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvän terminologian tunteminen yleisesti koetaan (ks. kuvio 8). 32 (45 %) vastaajaa oli täysin samaa mieltä siitä, että terminologian tuntemus on yleisesti tärkeää, 26 (37 %) osittain samaa mieltä, neljä (6 %) ei osannut sanoa, kahdeksan (11 %) vastasi olevansa osittain eri mieltä ja vain yksi (1 %) oli täysin eri mieltä. Suurin osa on kokenut terminologian tuntemisen yleisesti tärkeäksi.

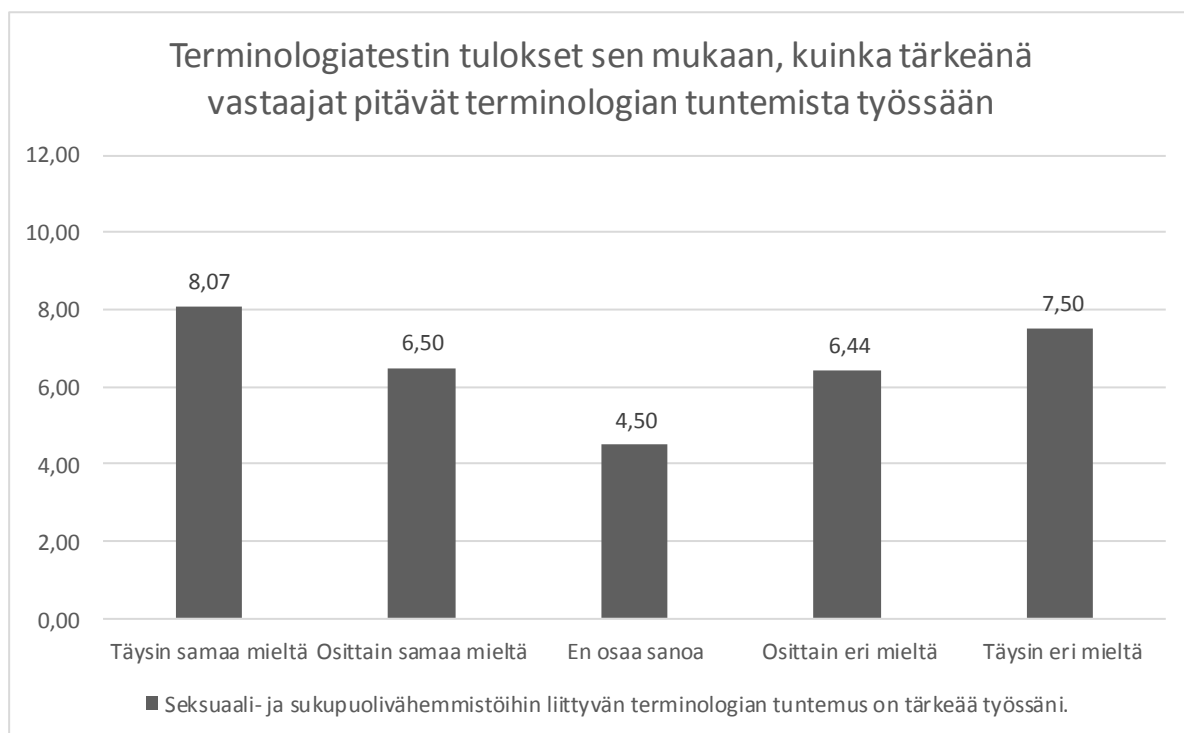
Kuvio 9. Terminologiatestin tulokset sen mukaan, kuinka tärkeänä seksuaali- ja sukupuolivähemmistö terminologia tunteminen yleisesti koetaan.

Olen ristiintaulukoinut vastaajien terminologiatestin tuloksien keskiarvot seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietouden itsearviointien tuloksien kanssa (ks. kuvio 9). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi tuli 7,16, osittain samaa mieltä olleet saivat 6,77, en osaa sanoa -vastaajien keskiarvo oli 6,25, osittain eri mieltä olleet saivat 6,63 ja täysin eri mieltä olleiden keskiarvo oli 1,00. Vastaajat, jotka ovat kokeneet terminologian yleisesti tärkeäksi, ovat myös pärjänneet testissä hyvin, kun taas vastaajat, jotka eivät koe sitä niin tärkeäksi, eivät myöskään ole pärjänneet testissä niin hyvin.

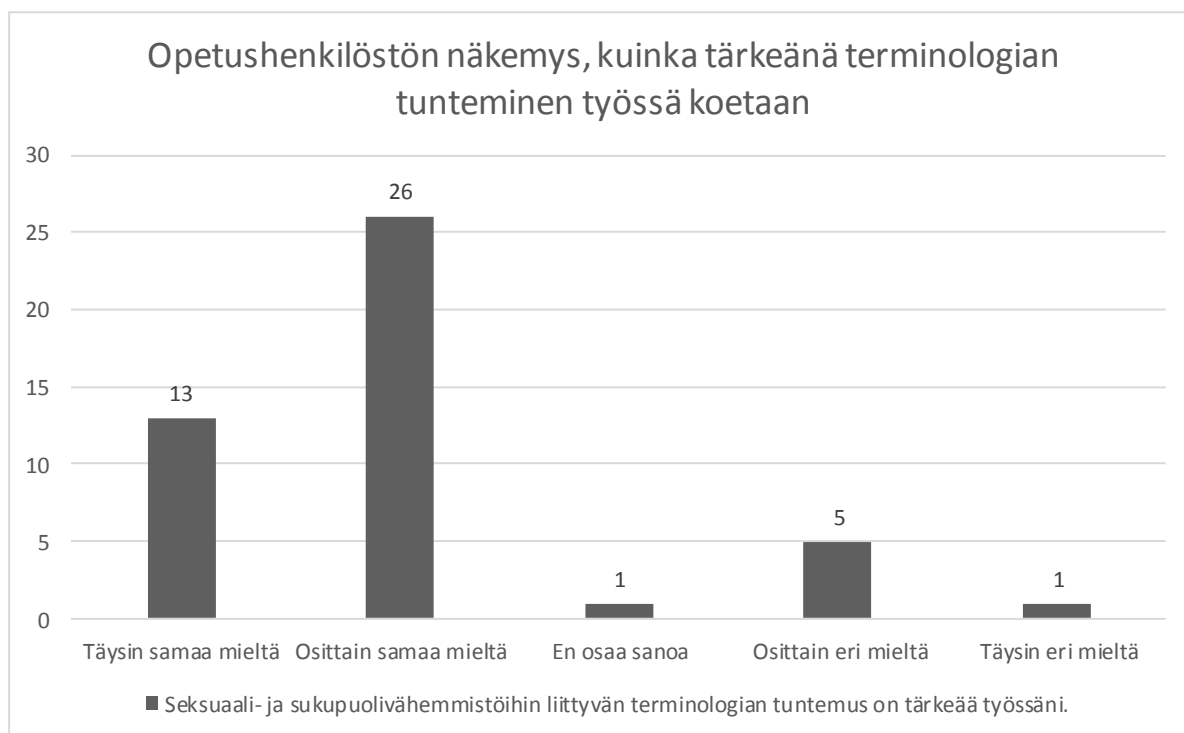
Kuvio 10. Vastaajien näkemys, kuinka tärkeänä terminologian tunteminen työssä koetaan.

Seuraavaksi vastaajat arvioivat, kuinka tärkeäksi he kokevat terminologian tuntemisen työssään (ks. kuvio 10). 15 (21 %) vastaajaa oli täysin samaa mieltä siitä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöterminologian tuntemus on tärkeää heidän työssään, 34 (48 %) vastasi olevansa osittain samaa mieltä, kaksi (3 %) ei osannut sanoa, 16 (23 %) vastaajista oli osittain eri mieltä ja neljä (6 %) oli täysin eri mieltä. Vastaajat eivät siis koe terminologian tuntemista työssään yhtä tärkeäksi kuin muussa elämässä.

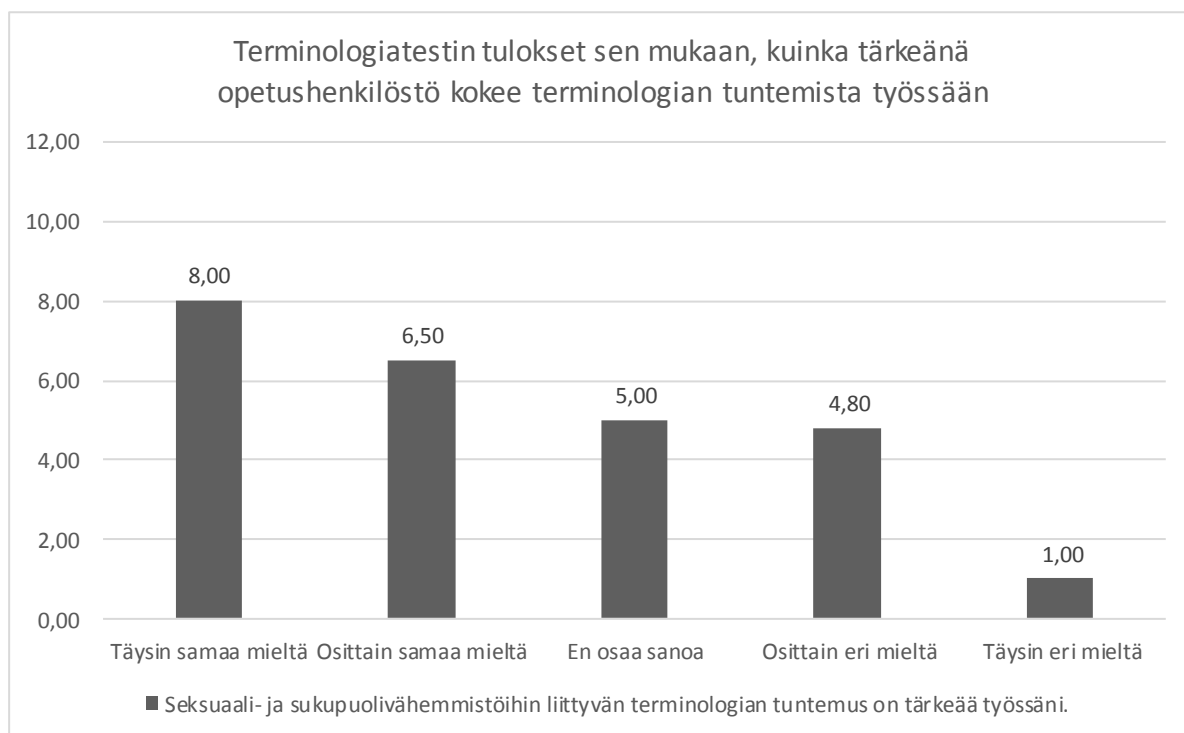
Kuvio 11. Terminologiatestin tulokset sen mukaan, kuinka tärkeänä vastaajat pitävät terminologian tuntemista työssään.

Olen ristiintaulukoinut vastaajien itsearviointien tulokset terminologiatestin tuloksien keskiarvojen kanssa. Tuloksista näkee, että vastaajat, jotka eivät kokeneet terminologian tuntemista työssään tärkeäksi, olivat pärjänneet silti hyvin terminologiatestissä. (ks. kuvio 11). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi tuli 8,07, osittain samaa mieltä olleiden saivat 6,50, en osaa sanoa -vastaajien keskiarvo oli 4,50, osittain eri mieltä olleiden 6,44 ja täysin eri mieltä olleiden keskiarvo oli 7,50. Täysin eri mieltä olleet olivat pärjänneet hyvin testissä mutta eivät kokeneet terminologiaa tärkeäksi työssään. Vastaajat ovat olleet muuta henkilöstöä, johto- ja päällikköhenkilöstöä ja opetushenkilöstöä. Tuloksia saattaa selittää se, että muu henkilöstö ja johto- ja päällikköhenkilöstö eivät asemansa tähden koe terminologiaa tärkeäksi työssään.

Kuvio 12. Opetushenkilöstön näkemys, kuinka tärkeänä terminologian tunteminen työssä koetaan.

Olen eritellyt vastaajien joukosta opetushenkilöstön itsearvioinnin. Tuloksista näkee, että suurin osa opetushenkilöstöstä kokee terminologian tuntemisen työssään joko täysin tai osittain tärkeäksi (ks. kuvio 12). Opetushenkilöstöstä 13 (28 %) oli täysin samaa mieltä, 26 (57 %) osittain samaa mieltä, yksi (2 %) ei osannut sanoa, viisi (11 %) osittain eri mieltä ja yksi (2 %) täysin eri mieltä.

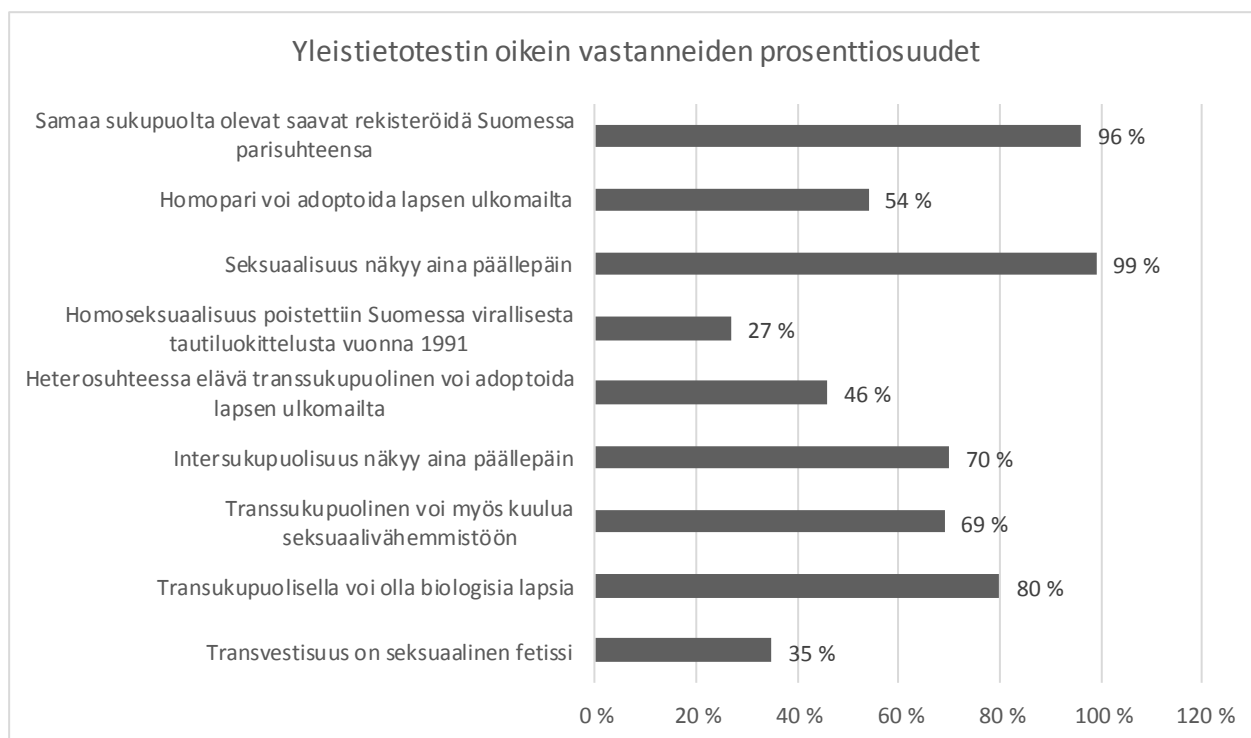

Kuvio 13. Terminologiatestin tulokset sen mukaan, kuinka tärkeänä opetushenkilöstö kokee terminologian tuntemista työssään.

Olen ristiintaulukoinut opetushenkilöstön itsearviointin tulokset terminologiatestin tuloksien keskiarvojen kanssa. Tuloksista näkyy, että mitä vähemmän vastaajat olivat saaneet pisteitä, sitä vähemmän tarpeelliseksi terminologian tunteminen koettiin (ks. kuvio 13). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 8,00, osittain eri mieltä olleiden 6,50, en osaa sanoa -vastanneiden 5,00, osittain eri mieltä olleiden 4,80 ja täysin eri mieltä olleiden 1,00.

5.2 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät tiedot

Kyselyn kolmas osio kartoitti vastaajien yleistä tietoutta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Kolmannen osion ensimmäisessä tehtävässä vastaajia pyydettiin arvioimaan yhdeksän väitteen todenperäisyyttä. Yleistietotestin oikein vastanneiden prosenttiosuudet esitän kuviossa 14.

Kuvio 14. Yleistietotestin oikein vastanneiden prosenttiosuudet.

Selvä enemmistö 68 (96 %) oli samaa mieltä siitä, että samaa sukupuolta olevat saavat rekisteröidä parisuhteensa Suomessa. Kaksi (3 %) oli eri mieltä ja yksi (1 %) ei osannut sanoa. Vastaajista 96 % vastasi väittämään oikein: Suomessa samaa sukupuolta olevat voivat rekisteröidä parisuhteensa.

Edelliseen väittämään verrattuna homoparien adoptio-oikeus jakoi vastaajia huomattavasti enemmän. 20 (28 %) oli samaa mieltä siitä, että homopari voi adoptoida lapsen ulkomailta, 38 (54 %) vastasi olevansa eri mieltä ja 13 (18 %) ei osannut sanoa. Niukasti yli puolet, 54 %, vastasi väittämään oikein: homopari ei pysty adoptoimaan lasta ulkomailta.

”Seksuaalisuus näkyy aina päällepäin” -väittämän oikea vastaus sai selvän enemmistön puolelleen. Yksi (1 %) oli samaa mieltä siitä, että seksuaalisuus näkyy aina päällepäin, 70 (99 %) vastasi olevansa eri mieltä ja vastanneista yksikään ei valinnut vaihtoehtoa en osaa sanoa. Vastanneista 99 % vastasi väittämään oikein: seksuaalisuutta ei pysty näkemään päällepäin.

Homoseksuaalisuuden historian tuntemusta mittaavan väittämän oikea vastaus ei saanut enemmistöä puolelleen. 26 (37 %) oli samaa mieltä siitä, että homoseksuaalisuus poistettiin Suomessa virallisesta tautiluokittelusta vuonna 1991, 19 (27 %) vastasi olevansa väittämän kanssa eri mieltä, ja 26 (37 %) ei osannut sanoa. Näin ollen vain 27 % vastasi väittämään oikein. Homoseksuaalisuutta ei poistettu Suomessa virallisesta tautiluokittelusta vuonna 1991, vaan se tehtiin jo vuonna 1981.

Adoptio-oikeus jakoi jälleen vastaajia. 33 (46 %) oli samaa mieltä siitä, että heterosuhteessa elävä transsukupuolinen voi adoptoida lapsen ulkomailta, seitsemän (10 %) oli väittämän kanssa eri mieltä ja 31 (44 %) vastanneista ei osannut sanoa. Vastanneista 46 % vastasi väittämään oikein: heterosuhteessa elävä transsukupuolinen pystyy adoptoimaan lapsen ulkomailta. Jos transnainen (syntyessään määritelty mieheksi) elää suhteessa miehen kanssa, heidän suhteensa nähdään juridisesti heterosuhteeksi. Transsukupuolisuutta ei pysty näkemään päällepäin: jos transsukupuolinen on käynyt sukupuolenkorjausprosessin läpi ja hän on saanut sukupuoltaan vastaavan sosiaaliturvatunnuksen (eli transnaisen kohdalla naisen sosiaaliturvatunnuksen), hän pystyy heterosuhteessa adoptoimaan lapsen ulkomailta tai Suomesta.

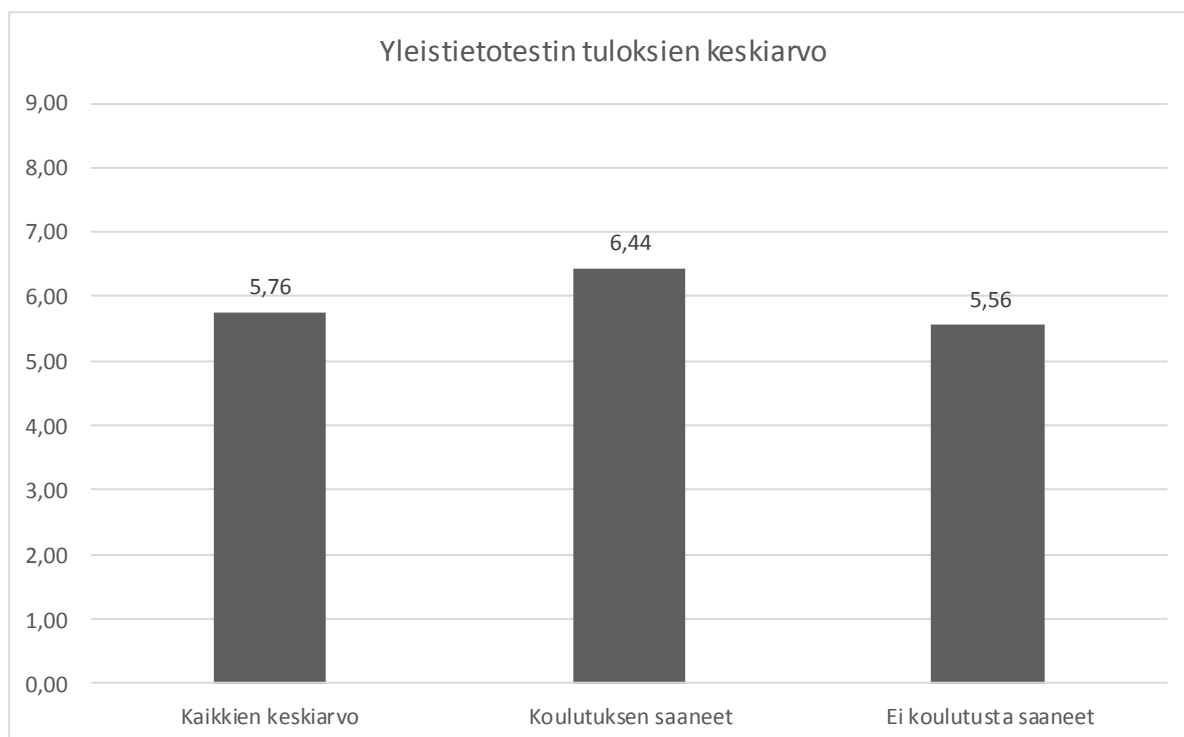
Intersukupuolisuutta käsittelevän väittämän oikea vastaus veti enemmistön puoleensa. Viisi (7 %) vastasi olevansa samaa mieltä siitä, että intersukupuolisuus näkyy aina päällepäin, 50 (70 %) vastasi olevansa väittämän kanssa eri mieltä ja 16 (23 %) ei osannut sanoa. Vastanneista 70 % vastasi väittämään oikein: intersukupuolisuus ei aina näy päällepäin.

Jälleen sukupuolivähemmistöä käsittelevän väittämän oikea vastaus sai enemmistön puolelleen. 49 (69 %) vastaajaa oli samaa mieltä siitä, että transsukupuolinen voi kuulua myös seksuaalivähemmistöön, yksi (1 %) vastasi olevansa väittämän kanssa

eri mieltä ja 21 (30 %) ei osannut vastata. Vastanneista 69 % vastasi väittämään oikein: transsukupuolinen voi kuulua myös seksuaalivähemmistöön.

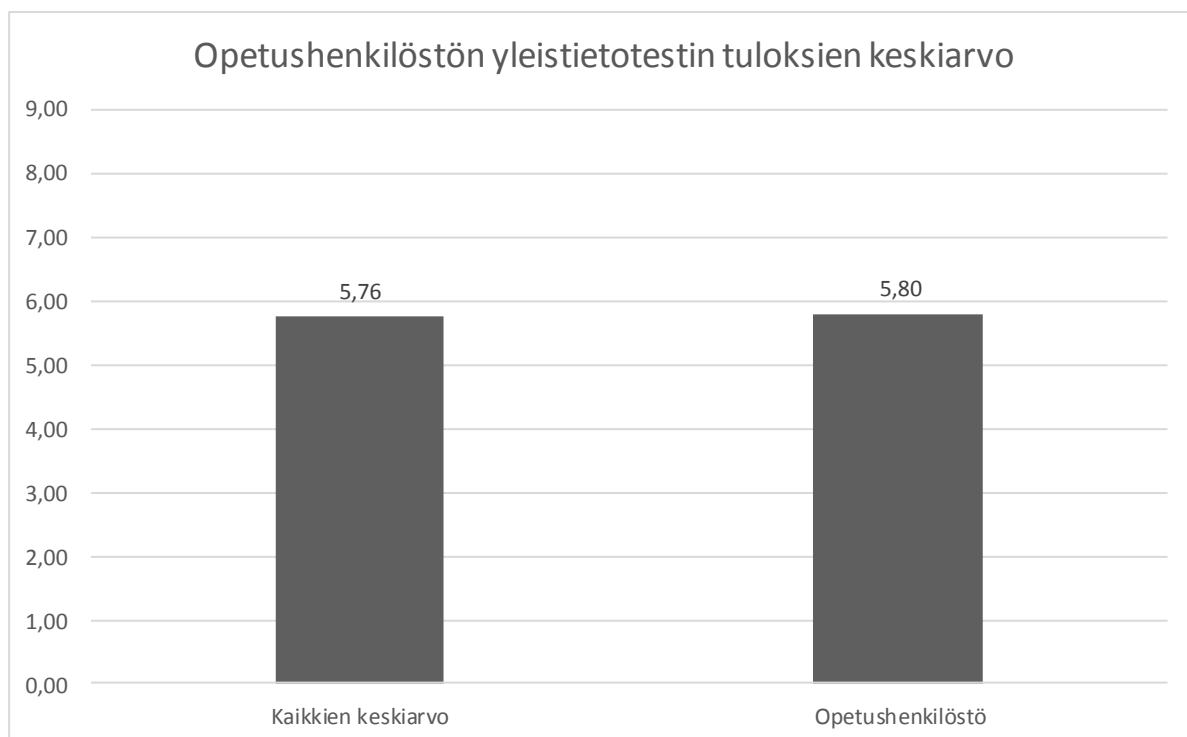
Sukupuolivähemmistöä käsittelevän väittämän oikea vastaus sai selvän enemmistön vastaamaan oikein. 57 (80 %) vastaajaa sanoi olevansa samaa mieltä siitä, että transsukupuolisella voi olla biologisia lapsia, yksi (1 %) vastanneista oli eri mieltä ja 13 (18 %) vastanneista ei osannut sanoa. Vastanneista 80 % vastasi väittämään oikein: transsukupuolisella voi olla biologisia lapsia.

Myös yleistietotestin transvestisuusväittäjä jakoi vastaajia, kun 17 (24 %) oli samaa mieltä siitä, että transvestisuus on seksuaalinen fetissi, 25 (35 %) vastanneista oli väittämän kanssa eri mieltä ja 29 (41 %) vastanneista ei osannut sanoa. Vastanneista 35 % vastasi väittämään oikein: transvestisuus ei ole seksuaalinen fetissi. Transvestisuudella viitataan henkilöön, joka kokee, että hänessä on sekä naiseutta että mieheyttä, ja joka tuo tätä esille pukeutumalla ja eläytymällä vastakkaisen sukupuolen mukaisesti. Transvestisuudella ei siis ole mitään tekemistä seksuaalisuuden kanssa.

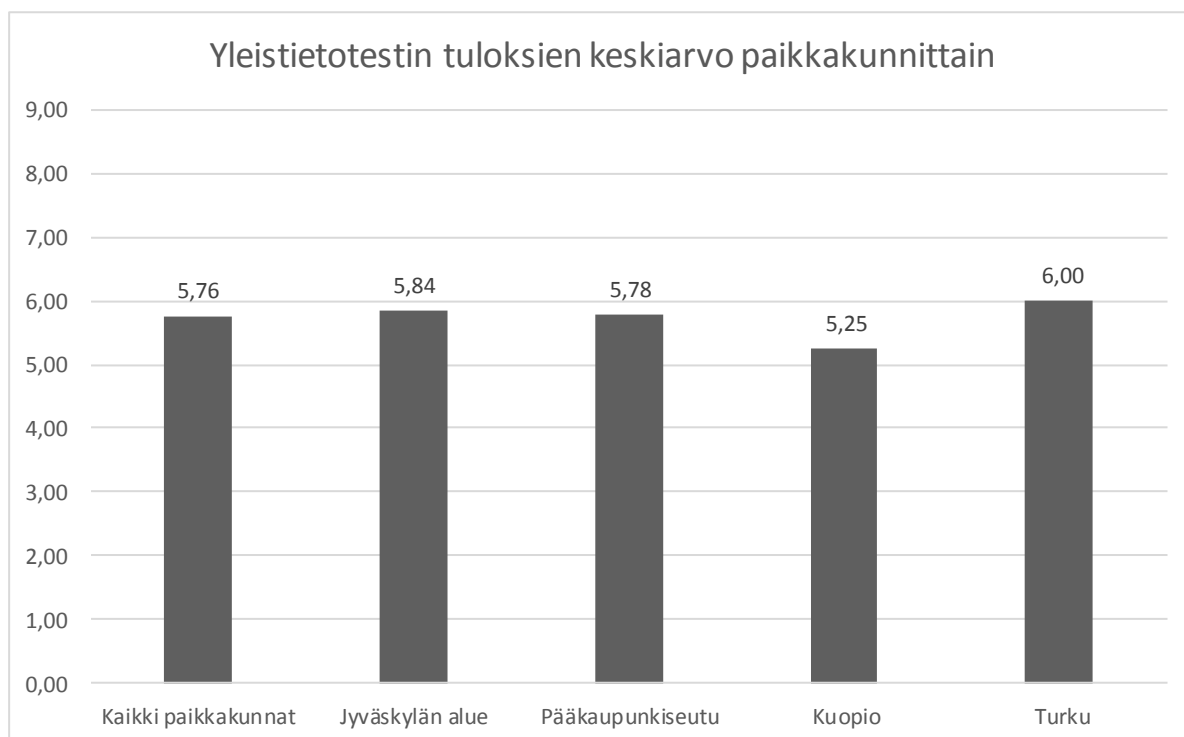
Kuvio 15. Yleistietotestin tuloksien keskiarvo.

Ristiintaulukoin yleistietotestin tuloksien keskiarvot koulutusta saaneiden ja koulutusta saamattomien vastaajien kesken (ks. kuvio 15). Laskin yleistietotestin kaikkien vastaajien keskiarvon ja sen jälkeen laskin koulutusta saaneiden ja koulutusta saamattomien keskiarvon. Yleistietotestin kaikkien vastaajien keskiarvoksi sain 5,76, koulutusta saaneiden keskiarvo oli 6,44 ja koulutusta saamattomien keskiarvoksi tuli 5,56. Tuloksissa näkyy jälleen se, että koulutusta saaneet vastaajat pärjäsivät testissä paremmin kuin koulutusta saamattomat vastaajat (ks. kuvio 15).

Kuvio 16. Opetushenkilöstön yleistietotestin tuloksien keskiarvo.

Ristiintaulukoin yleistietotestin tulokset vastaajan aseman kanssa. Siinä, missä koko henkilöstön yleistietotestin keskiarvoksi tuli 5,76, opetushenkilöstön yleistietotestin keskiarvo oli 5,80. Opetushenkilöstö pärjasi siis yleistietotestissä hiukan keskimääräistä vastaajaa paremmin (ks. kuvio 16).

Kuvio 17. Yleistietotestin tuloksien keskiarvo paikkakunnittain.

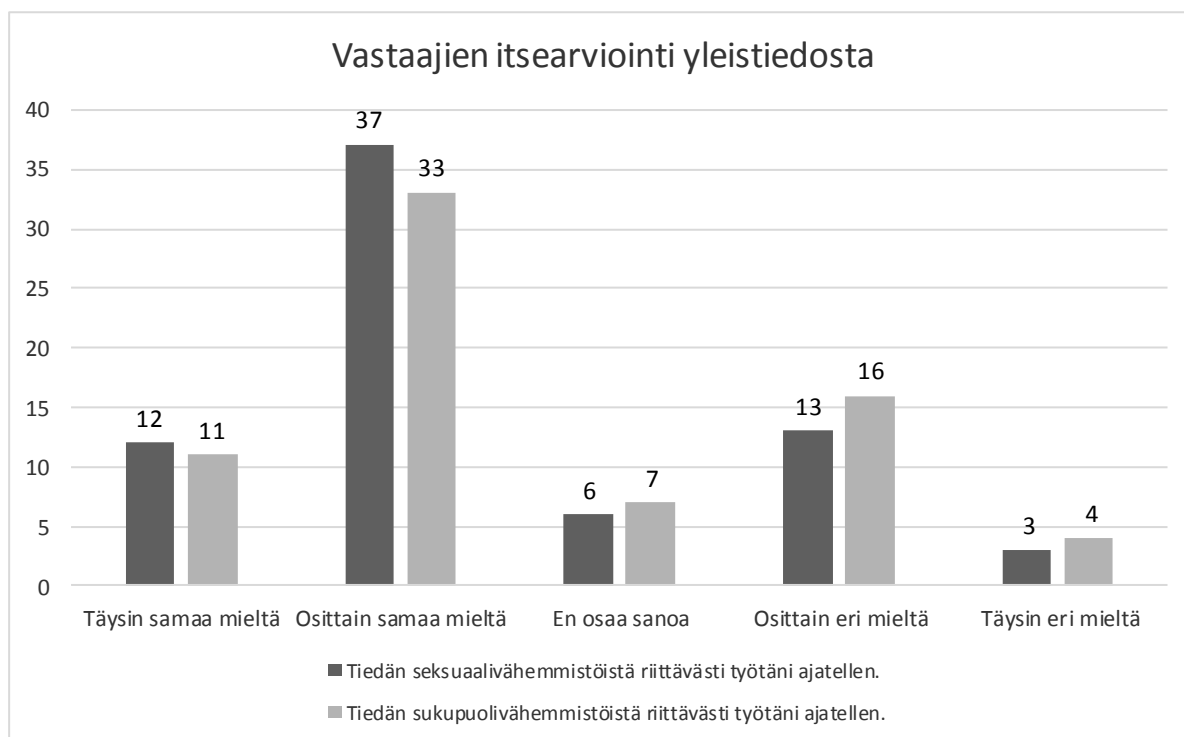
Olen ristiintaulukoinut yleistietotestin tulokset vastaajien paikkakuntien kanssa (ks. kuvio 17). Jyväskylän alueen keskiarvoksi laskin 5,84, pääkaupunkiseudun keskiarvoksi tuli 5,78, Kuopion keskiarvoksi sain 5,25 ja Turun keskiarvo oli 6,00. Tällä kertaa kaikki muut paikkakunnat paitsi Kuopio ovat saaneet keskiarvoon verrattuna paremmat tulokset, ja Turku näyttäisi saaneen parhaimmat tulokset. Jälleen kerran en ole huomionut Joensuun ja Tornion kampuksien tuloksia mutta olen sisällyttänyt heidän tuloksensa kaikkien paikkakuntien keskiarvoon.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta mittaavan testin jälkeen kysyin saman avoimen kysymyksen kuin terminologiatestin jälkeen: tuntuiko edellinen tehtävä vaikealta ja miksi? 52 (73 %) vastasi avoimeen kysymykseen. Jotkut vastanneista kokivat edellisen testin helpommaksi kuin terminologiatestin (esimerkki 5), mutta edelleen monet vastanneista kokivat testin vaikeaksi (esimerkki 6). Useat mainitsivat, etteivät ymmärtäneet testin tarkoitusta, koska luulivat, että testi testaa heidän henkilökohtaista mielipidettään (esimerkki 7).

(5) Osin, pääsääntöisesti kuitenkin helpolta. Homoseksuaalisuuteen liittyvät kysymykset ovat helpompia, koska homoista puhutaan enemmän - transasiat vieraampia, koska niistä ei juuri puhuta.

(6) Kyllä. Huomaan, että minulla ei ole tarkkaa tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä

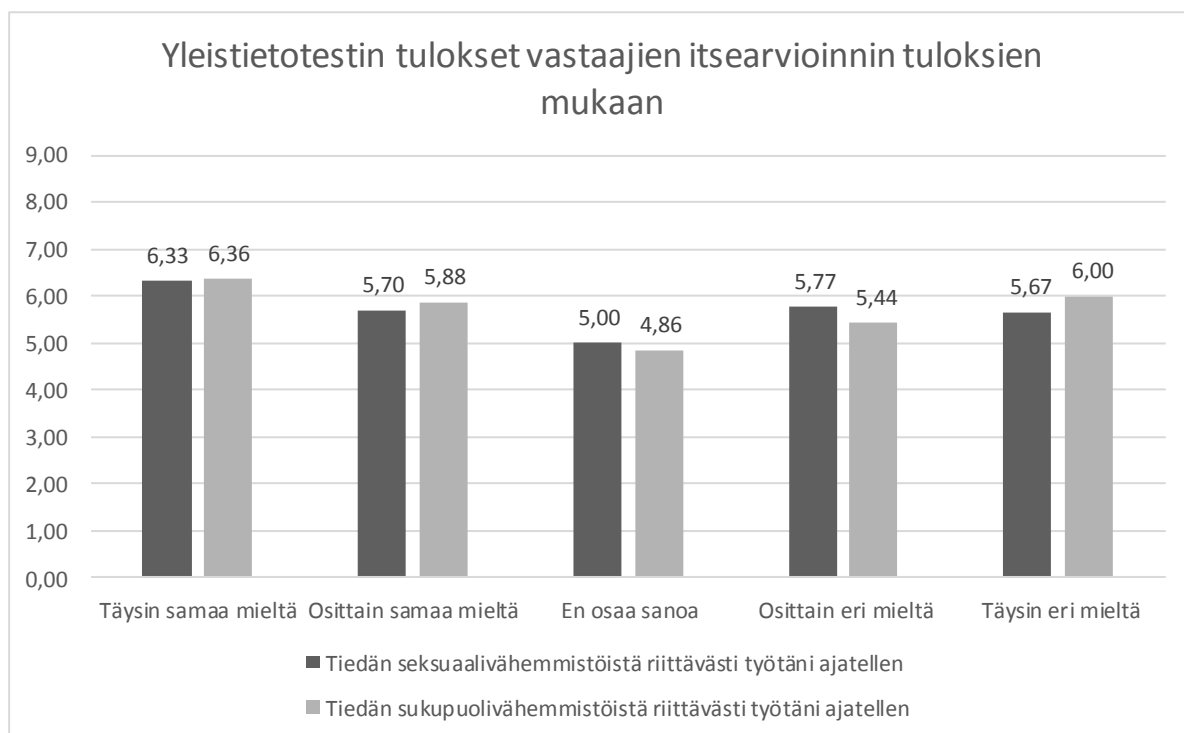
(7) Tuntui vaikealta. En ymmärtänyt 10. tehtävän ideaa... oliko tarkoitus kertoa oman näkemyksen ja tietämyksen kautta? esimerkiksi homopari ei vielä ymmärtääkseni voi adoptoida ulkomailta, vai oliko tarkoitus kertoa asiasta oma näkemys???

Kuvio 18. Vastaajien itsearviointi yleistiedosta.

Yleistietotestin jälkeen vastaajat arvioivat, kokevatko he tietävänsä seksuaalivähemmistöistä riittävästi työtään ajatellen (ks. kuvio 18). Vastanneista 12 (17 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tietää seksuaalivähemmistöistä riittävästi työtään ajatellen, 37 (52 %) vastasi olevansa osittain samaa mieltä, kuusi (8 %) ei osannut sanoa, 13 (18 %) vastasi olevansa osittain eri mieltä ja kolme (4 %) oli täysin eri mieltä.

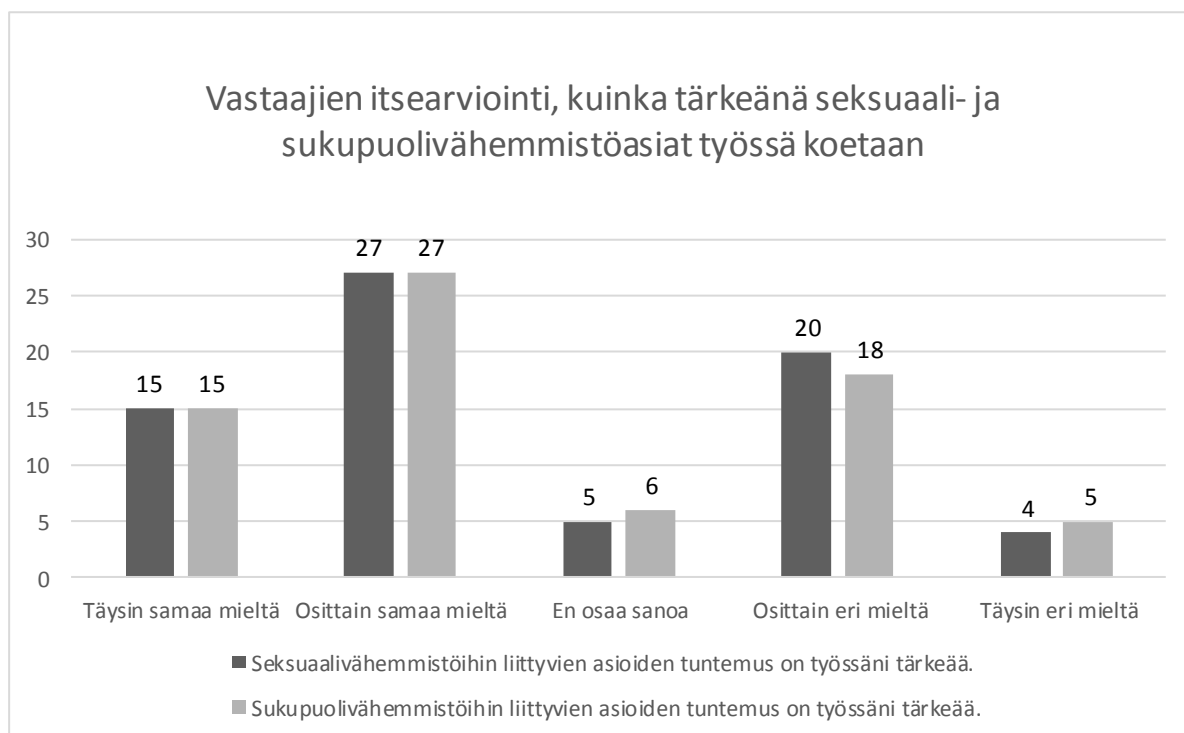
Vastaajat arvioivat myös, kokevatko he tietävänsä sukupuolivähemmistöistä riittävästi työtään ajatellen (ks. kuvio 18). Vastanneista 11 (15 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tietää sukupuolivähemmistöistä riittävästi työtään ajatellen, 33 (46 %) vastasi olevansa osittain samaa mieltä, seitsemän (10 %) ei osannut sanoa, 16 (23 %) vastasi olevansa osittain eri mieltä ja neljä (6 %) oli täysin eri mieltä. Jälleen kerran vastaajat kokivat, että tietävät sukupuolivähemmistöistä vähemmän kuin seksuaalivähemmistöistä.

Kuvio 19. Yleistietotestin tulokset vastaajien itsearvioinnin tuloksien mukaan.

Ristiintaulukoin vastaajien yleistietotestin tuloksien keskiarvot seksuaalivähemmistötietouden itsearvioinnin tuloksien kanssa (ks. kuvio 19). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 6,33, osittain samaa mieltä olleiden 5,70, en osaa sanoa -vastanneiden 5,00, osittain eri mieltä olleiden 5,77 ja täysin eri mieltä olleiden 5,67. Vastaajat ovat jälleen osanneet arvioida omia tietojaan totuudenmukaisesti.

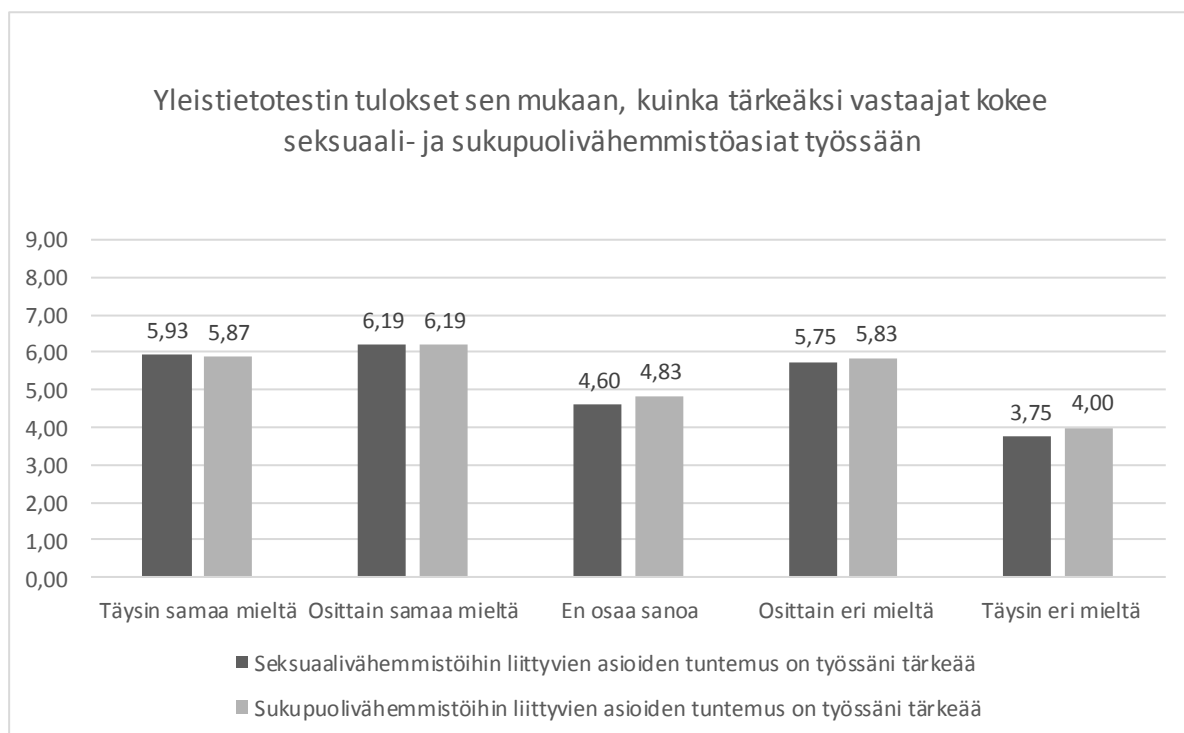
Ristiintaulukoin myös yleistietotestin tuloksien keskiarvot vastaajien sukupuolivähemmistötietouden itsearvioinnin tuloksien kanssa (ks. kuvio 19). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 6,36, osittain samaa mieltä olleiden 5,88, en osaa sanoa -vastanneiden 4,86, osittain eri mieltä olleiden 5,44 ja täysin eri mieltä olleiden 6,00.

Kuvio 20. Vastaajien itsearviointi, kuinka tärkeänä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasiat työssä koetaan.

Vastaajat kokivat seksuaalivähemmistöasioiden tuntemisen tärkeäksi työssään (ks. kuvio 20). Vastaajista 15 (21 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että seksuaalivähemmistöihin liittyvien asioiden tunteminen on heidän työssään tärkeää. 27 (38 %) oli osittain samaa mieltä. Viisi (7 %) ei osannut sanoa, 20 (28 %) vastaajista oli osittain eri mieltä, ja neljä (6 %) vastanneista oli täysin eri mieltä.

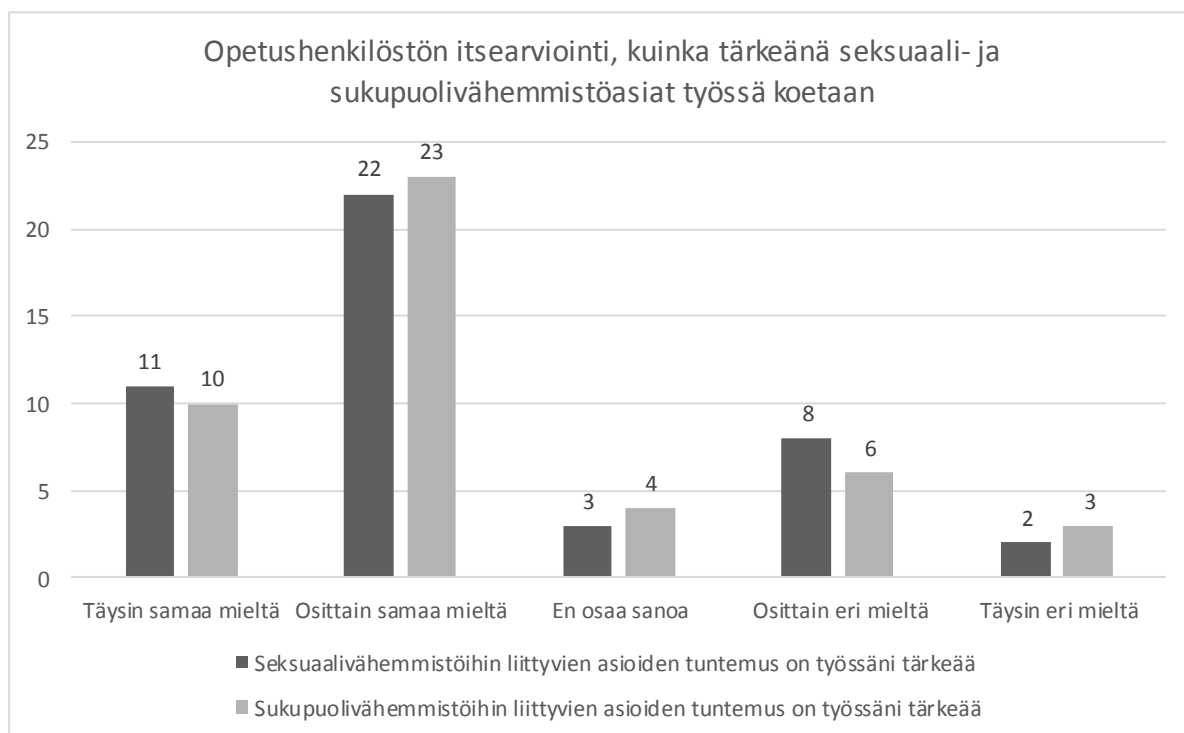
Vastaajat kokivat myös sukupuolivähemmistöasioiden tuntemisen tärkeäksi työssään (ks. kuvio 20). Vastaajista 15 (21 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että sukupuolivähemmistöihin liittyvien asioiden tunteminen on heidän työssään tärkeää. 27 (38 %) oli osittain samaa mieltä. Kuusi (8 %) ei osannut sanoa, 18 (25 %) vastaajista oli osittain eri mieltä, ja viisi (7 %) vastanneista oli täysin eri mieltä.

Kuvio 21. Yleistietotestin tulokset sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaajat kokee seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasiat työssään.

Ristiintaulukoin seksuaalivähemmistötietouden itsearviointin tulokset ja yleistietotestin tuloksien keskiarvot keskenään. Tuloksista voimme nähdä, että vastaajat, jotka eivät ole pärjänneet testissä, eivät myöskään koe sukupuolivähemmistöasioiden tuntemista työssään tärkeäksi (ks. kuvio 21). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 5,93, osittain samaa mieltä olleiden tulokseksi sain 6,19, en osaa sanoa -vastanneiden keskiarvo oli 4,66, osittain eri mieltä -vastanneiden keskiarvoksi tuli 5,75 ja täysin samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 3,75.

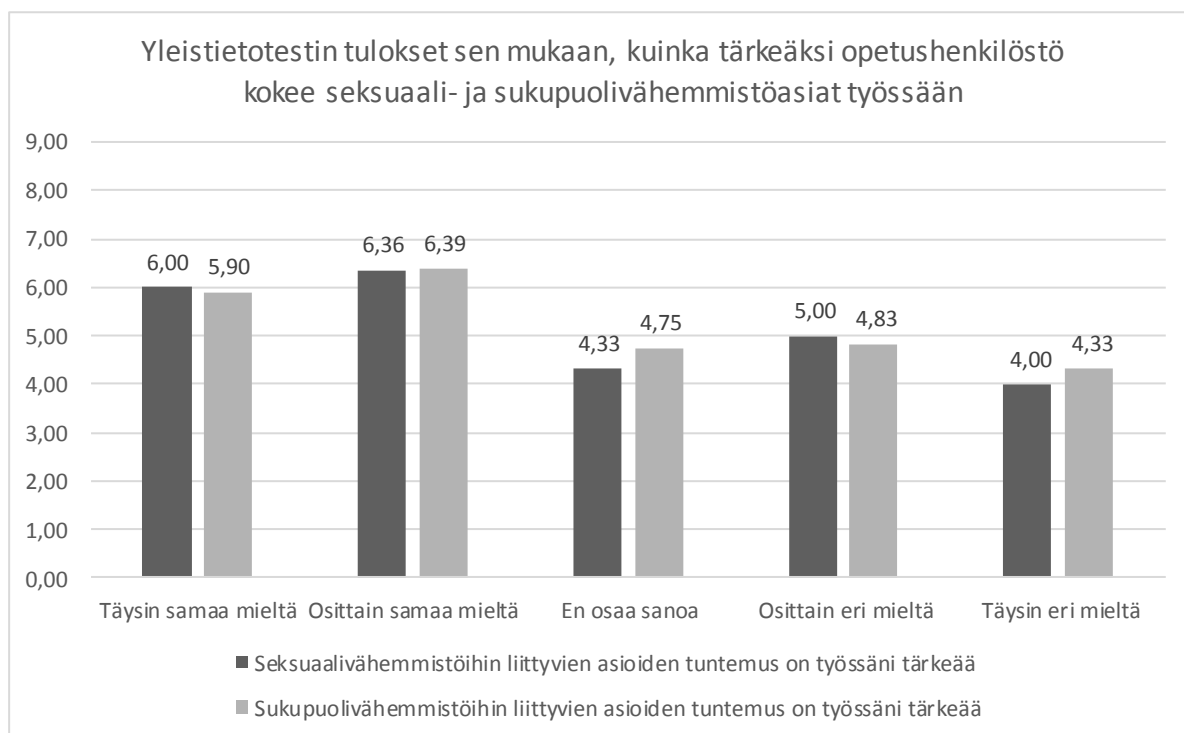
Ristiintaulukoin myös sukupuolivähemmistötietouden itsearviointin tulokset ja yleistietotestin tuloksien keskiarvot keskenään (ks. kuvio 21). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 5,87, osittain samaa mieltä olleiden tulokseksi sain 6,19, en osaa sanoa -vastanneiden keskiarvo oli 4,83, osittain eri mieltä -vastanneiden keskiarvoksi tuli 5,83 ja täysin samaa mieltä olleiden keskiarvo oli 4,00.

Kuvio 22. Opetushenkilöstön itsearviointi, kuinka tärkeänä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasiat työssä koetaan.

Olen eritellyt vastaajien joukosta opetushenkilöstön itsearvioinnin. Opetushenkilöstökin koki seksuaalivähemmistö asioiden tuntemisen tärkeäksi työssään (ks. kuvio 22). Opetushenkilöstöstä 11 (15 %) oli täysin samaa mieltä sitä, että seksuaalivähemmistöihin liittyvien asioiden tunteminen on tärkeää työssään. 22 (31 %) oli osittain samaa mieltä, kolme (3 %) vastanneista ei osannut sanoa, kahdeksan (11 %) oli osittain eri mieltä ja kaksi (3 %) vastaajaa oli täysin eri mieltä.

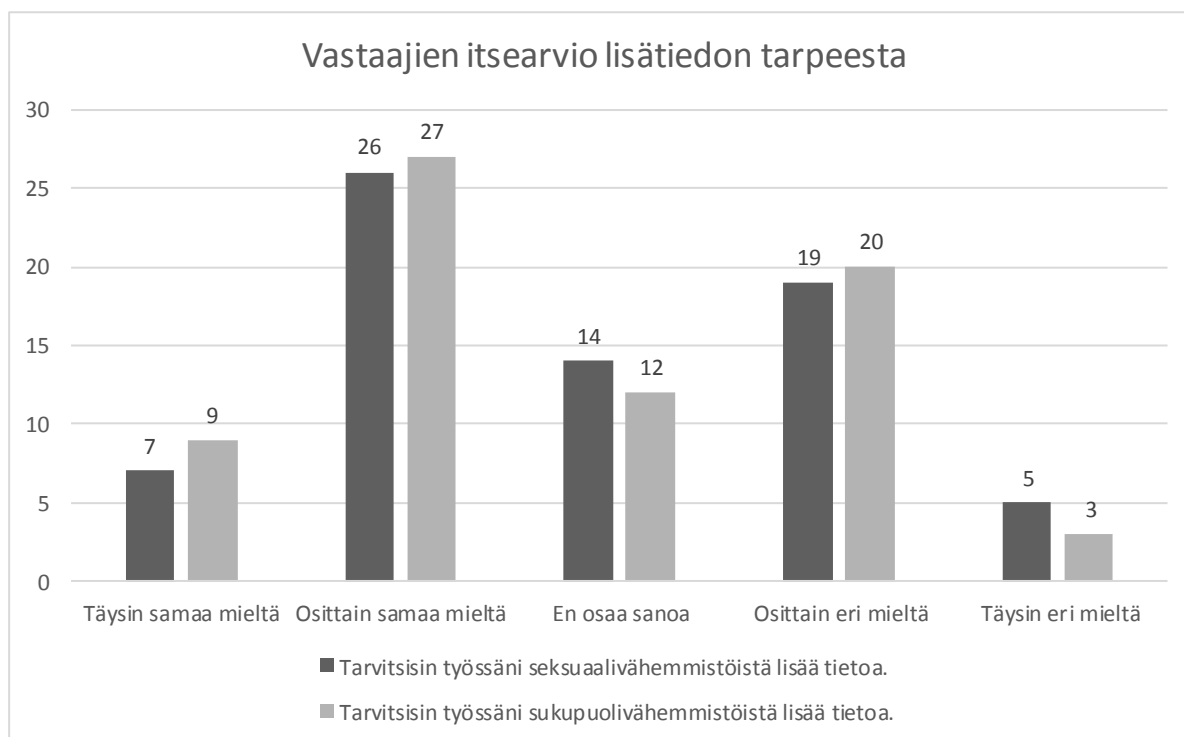
Opetushenkilöstökin koki myös sukupuolivähemmistö asioiden tuntemisen tärkeäksi työssään (ks. kuvio 22). Opetushenkilöstöstä kymmenen (14 %) oli täysin samaa mieltä sitä mieltä, että sukupuolivähemmistöihin liittyvien asioiden tunteminen on tärkeää työssään. 23 (32 %) oli osittain samaa mieltä, neljä (6 %) vastanneista ei osannut sanoa, kuusi (8 %) oli osittain eri mieltä ja kolme (4 %) vastaajaa oli täysin eri mieltä.

Kuvio 23. Yleistietotestin tulokset sen mukaan, kuinka tärkeäksi opetushenkilöstö kokee seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasiat työssään.

Ristiintaulukoin yleistietotestin tuloksien keskiarvot opetushenkilöstön seksuaalivähemmistö itsearviointien tuloksien kanssa (ks. kuvio 23). Täysin samaa mieltä vastanneiden keskiarvo oli 6,00, osittain samaa mieltä vastanneille tuli 6,36, en osaa sanoa vastanneille laskin 4,33, osittain eri mieltä tulokseksi sain 5,00 ja täysin eri mieltä vastanneiden keskiarvoksi tuli 4,00. Tuloksissa voimme nähdä, että ihmiset jotka kokivat asiat tärkeäksi pärjäsivät myös testissä hyvin.

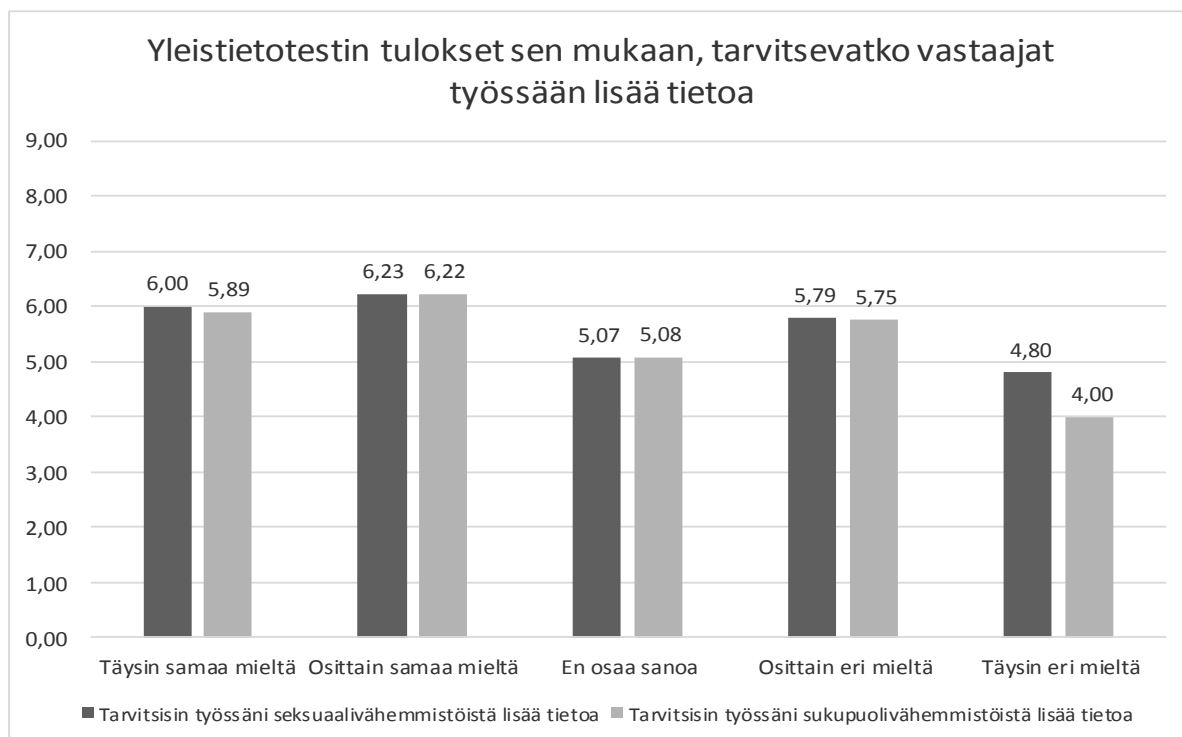
Ristiintaulukoin myös yleistietotestin tuloksien keskiarvot opetushenkilöstön sukupuolivähemmistö itsearviointien tuloksien kanssa (ks. kuvio 23). Täysin samaa mieltä vastanneiden keskiarvo oli 5,90, osittain samaa mieltä vastanneille tuli 6,39, en osaa sanoa vastanneille laskin 4,75, osittain eri mieltä tulokseksi sain 4,83 ja täysin eri mieltä vastanneiden arvoksi tuli 4,33.

Kuvio 24. Vastaajien itsearvio lisätiedon tarpeesta.

Seksuaalivähemmistöistä vastaajat tuntuivat kaipaavan lisää tietoa (ks. kuvio 24). Seitsemän (10 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tarvitsisi työssään lisää tietoa seksuaalivähemmistöistä, 26 (37 %) vastanneista oli osittain samaa mieltä, 14 (20 %) ei osannut sanoa, 19 (27 %) oli osittain eri mieltä ja viisi (7 %) oli täysin eri mieltä.

Sukupuolivähemmistöistä kaivattiin seksuaalivähemmistöihin verrattuna enemmän tietoa (ks. kuvio 24). Yhdeksän (13 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tarvitsisi työssään lisää tietoa sukupuolivähemmistöistä, 27 (38 %) vastanneista oli osittain samaa mieltä, 12 (17 %) ei osannut sanoa, 20 (28 %) oli osittain eri mieltä ja kolme (4 %) oli täysin eri mieltä.

Kuvio 25. Yleistietotestin tulokset sen mukaan, tarvitsevatko vastaajat työssään lisää tietoa.

Ristiintaulukoin vastaajien seksuaalivähemmistötietouden itsearviointien tulokset yleistietotestin tuloksien keskiarvojen kanssa. Kuten kuviossa 25 voimme nähdä, jälleen kerran vastaajat, jotka eivät ole pärjänneet testissä, eivät myöskään kaivanneet työssään lisää tietoa seksuaalivähemmistöistä ja ihmiset, jotka ovat pärjänneet testissä, kaipaavat enemmän tietoa. Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 6,00, osittain samaa mieltä olleiden 6,23, en osaa sanoa - vastaajien 5,07, osittain eri mieltä olleiden 5,79 ja täysin eri mieltä olleiden 4,80.

Ristiintaulukoin myös vastaajien sukupuolivähemmistötietouden itsearviointien tulokset yleistietotestin tuloksien keskiarvojen kanssa (ks. kuvio 25). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 5,89, osittain samaa mieltä olleiden 6,22, en osaa sanoa - vastanneiden 5,08, osittain eri mieltä olleiden 5,75 ja täysin eri mieltä olleiden 4,00.

Kuvio 26. Opetushenkilöstön itsearvio siitä, tarvitsevatko he lisää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä.

Olen eritellyt vastaajien joukosta opetushenkilöstön itsearviointin. Opetushenkilöstöstä suurin osa koki tarvitsevansa työssään seksuaalivähemmistöistä lisää tietoa (ks. kuvio 26). Opetushenkilöstöstä 7 (15 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tarvitsee työssään seksuaalivähemmistöistä lisää tietoa. 22 (48 %) oli osittain samaa mieltä, 11 (24 %) vastanneista ei osannut sanoa, viisi (11 %) oli osittain eri mieltä ja yksi (2 %) vastaaja oli täysin eri mieltä.

Opetushenkilöstöstä suurin osa koki myös tarvitsevansa työssään sukupuolivähemmistöistä lisää tietoa (ks. kuvio 26). Opetushenkilöstöstä 8 (17 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että tarvitsee työssään sukupuolivähemmistöistä lisää tietoa. 21 (46 %) oli osittain samaa mieltä, kymmenen (22 %) vastanneista ei osannut sanoa, kuusi (13 %) oli osittain eri mieltä ja yksi (2 %) vastaaja oli täysin eri mieltä.

Kuvio 27. Yleistietotestin tulokset sen mukaan, tarvitseeko opetushenkilöstö työssään lisää tietoa.

Ristiintaulukoin opetushenkilöstön seksuaalivähemmistö tietouden itsearvioinnin tulokset ja yleistietotestin tuloksien keskiarvot keskenään (ks. kuvio 27). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 6,00, osittain samaa mieltä olleiden 6,36, en osaa sanoa -vastaajien 5,27, osittain eri mieltä olleiden 4,80 ja täysin eri mieltä olleiden 3,00. Kuten voimme nähdä, jälleen kerran vastaajat, jotka eivät ole pärjänneet testissä, eivät myöskään kaivanneet työssään lisää tietoa seksuaalivähemmistöistä ja ihmiset, jotka ovat pärjänneet testissä, kaipaavat enemmän tietoa.

Ristiintaulukoin myös opetushenkilöstön sukupuolivähemmistö tietouden itsearvioinnin tulokset ja yleistietotestin tuloksien keskiarvot keskenään (ks. kuvio 27). Täysin samaa mieltä olleiden keskiarvoksi laskin 5,88, osittain samaa mieltä olleiden 6,43, en osaa sanoa -vastaajien 5,30, osittain eri mieltä olleiden 4,83 ja täysin eri mieltä olleiden 3,00.

Kysyin vielä kyselyn lopussa, kenen koulutus pitäisi järjestää ja mitä koulutuksen pitäisi sisältää, jos Humakiin järjestettäisiin koulutus seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä? 43 (61 %) vastaajista vastasi tähän avoimeen kysymykseen. Selvä enemmistö kaipaasi lisää koulutusta asian tiimoilta (esimerkki 8). Jotkut olivat sitä mieltä, että eivät koe työnsä puolesta koulutusta tarpeelliseksi (esimerkki 9). Monet kokivat Setan hyväksi koulutuksen antajaksi, kuten esimerkin 10 vastaaja. Jotkut mainitsivat myös, että koulutusta pitäisi järjestää myös koulutusohjelman sisällä, kuten esimerkin 11 vastaaja esittää.

(8) Koulutusta tulisi järjestää liittyen käsitteisiin ja niiden määrittelyihin. Lisäksi koulutuksen olisi hyvä sisältää niin yksilön identiteettiä kuin kulttuuriseen ja yhteisölliseen näkökulmaan liittyviä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioita. Yhteistoteutuksena eri asiantuntijoiden ja eri ryhmiin kuuluvien edustajien voimin niin, että esillä olisi mahdollisimman monta näkökulmaa ja kokemusta, mutta myös yhteisen kielen käytön näkökulmasta faktaa, jotta asioista osattaisiin puhua oikeilla käsitteillä oikeassa kohtaa.

(9) En ole ihan varma, onko työssäni tarpeellista tietää kaikkien sukupuolivähemmistöjen erityispiirteitä (en opeta nuorisotyötä, jossa olisi), mutta tietty yleissivistyksen kannalta on hyvä, ettei ainakaan tee virheitä.

Parasta olisi, että koulutuksen pitäisi SETA tai joku muu vähemmistöjä itseään edustava taho.

(10) Varmaan Seta olisi hyvä taho, koska siellä on paljon asiantuntemusta aiheesta. Lähinnä kai tärkeää olisi saada tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien ihmisten kohtaamisesta, oikeuksista, oikeastaan varmaan ihan kaikesta vähemmistöihin liittyen yms., mistä kenen tahansa on hyvä tietää - etenkin ihmisten parissa toimivissa ammateissa olevien.

(11) Ajattelisin, että nuorisotyöntekijöiden (yhteisöpedagogien tulisi asiasta olla tietoisia). Omana opiskeluaikana Humakissa Setan työntekijä kävi kertomassa juuri näistä asioista ja esittelemässä setan toimintaa. Tiedot ovat jo nyt osittain vanhentuneet, että joku pieni päivitys tietoihin voisi olla paikallaan.

Yhdenvertaisuus -näkökulmasta asia kiinnostaa kyllä. Niin seksuaali- kuin rasismiinkin liittyvissä asioissa. Enemmän toivoisin juuri yhdenvertaisuuteen liittyvää asiaa, eikä niinkään ihan "nippelitietoa" :)

Viimeisessä kysymyksessä kiitin kyselyyn vastaamisesta ja annoin vastaajalle mahdollisuuden kirjoittaa kyselyn aiheesta omia kokemuksia siitä, onko vastaaja kohdannut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä työssään ja ovatko kohtaamiset sujuneet hyvin. Pyysin myös palautetta kyselystä. 39 (55 %) vastasi kysymykseen. Monet vastanneista kokivat kyselytutkimuksen positiiviseksi (esimerkki 12), mutta joku piti kysymystä negatiivisena (esimerkki 13). Monet olivat kohdanneet seksuaalivähemmistöjä (esimerkki 14) ja sukupuolivähemmistöjä (esimerkki 15) työssään.

(12) todella hienoa, että olet kiinnittänyt tähän asiaan huomakissa huomiota, toivottavasti se tuo tulosta!! odotan työtäsi mielenkiinnolla :) :)

(13) Tämä kysymys on yhtä fiksu kuin kysyä, että olenko nähnyt metsässä puita ja mitä ne puut ovat minusta ajatelleet. Juu olen tavannut ja kohtaamiset ovat menneet varmaan ihan suht ok.

(14) Omassa työssäni kyseessä ei ole mitenkään piiloteltu tai kovin "vaikea" asia. Kohtaamiset siis ovat sujuneet mainiosti. Myös omaan tuttavapiiriin kuuluu seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä joilta voi aina kysellä neuvoa miten huomioida näitä asioita työssä ja muutenkin. Minusta on hienoa, että näistä asioista herätellään tietoisuutta ja siinä kyselysikin on hyödyksi. Toivon, että saat paljon vastauksia. Jos olet opiskelijana meillä, vihjaan että olisi mielenkiintoista saada humakille kehittämisprojektina / opinnäytetyötutkimuksena suositukset siitä miten seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvia opiskelijoita olisi hyvä kohdata, eräänlaiset eettiset ohjeet siis.

(15) Olen kohdannut työssäni molempia, kohtaamiset ovat sujuneet hyvin. Sukupuolenvaihdosprosessia läpikäyvän asiakkaan kohdalla tuli joskus vastaan tilanne, että piti kysyä kumman sukupuolen mukainen nimi pitäisi laittaa järjestelmän tietoihin eikä voi olla aivan varma onko tällaista "soveliaista" kysyä eli

sinänsä joskus voi tulla yksittäisiä yllättäviä tilanteita vastaan asiaan liittyen.

Kysely oli ihan hyvä mielestäni, yhdessä kohdassa en tosin ollut aivan varma kysymyksestä.

6. Päätelmät tuloksista

Kyselytutkimuksen tuloksista voi tehdä monenlaisia päätelmiä, ja tässä luvussa tuonkin niitä esille. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta. Kyselyssä testasin vastaajien tietoutta kahdella eri testillä. Testit testasivat sitä, miten hyvin vastaajat tuntevat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää terminologiaa ja miten hyvin vähemmistöihin liittyvää yleistietoa. Koska teetin kyselyn pelkästään Humakin henkilöstölle, tuloksia ei voi vertailla muihin oppilaitoksiin. Vertailu edellyttäisi samanlaisen testin suorittamista myös muissa oppilaitoksissa.

Jotkut vastaajista olivat saaneet jonkinlaista koulutusta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä ja tuloksista selvisi, että koulutusta saaneet pärjäsivät molemmissa testeissä paremmin kuin vastaajat, jotka eivät olleet saaneet koulutusta. Näyttää siis siltä, että koulutus on lisännyt henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta.

Sekä terminologiatestissä että yleistietotestissä nousi esille, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasiat olivat vastaajilla paremmin hallussa kuin sukupuolivähemmistöasiat. Tämä voi johtua siitä, että seksuaalivähemmistöistä puhutaan enemmän kuin sukupuolivähemmistöistä. Samansuuntaista selitystä on pohtii esimerkin 16 vastaaja. Sukupuolivähemmistöt ovat pienempi vähemmistö kuin seksuaalivähemmistöt, joten tämänkin takia ihmiset eivät välttämättä tiedä sukupuolivähemmistöistä niin paljon. Yhteiskunnan kaksinapainen sukupuolijaottelu ei myöskään tue sukupuolivähemmistöjen tunnettuutta. Sukupuolivähemmistöistä transsukupuoliset identifioivat itsensä sukupuolenkorjausprosessin jälkeen mieheksi tai naiseksi, jolloin he kuuluvat sukupuolienemmistöön. Tämä siis pienentää jo entuudestaan pientä sukupuolivähemmistöryhmää. Sukupuolivähemmistöillä viitataan tällöin pelkästään transvestiitteihin,

transgendereihin, intersukupuolisiin ja niihin transsukupuolisiin, jotka haluavat identifioida itsensä transsukupuoliseksi (transnaiseksi ja transmieheksi), ja transsukupuolisiin, joiden sukupuolenkorjausprosessi on vielä kesken.

(16) Osin, pääsääntöisesti kuitenkin helpolta. Homoseksuaalisuuteen liittyvät kysymykset ovat helpompia, koska homoista puhutaan enemmän - transasiat vieraampia, koska niistä ei juuri puhuta

Terminologiaosiossa sekä yleistieto-osiossa vastaajat arvioivat, kuinka tärkeäksi he kokivat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöterminologian ja yleisten asioiden tuntemisen työssään. Vastaajat, jotka kokivat nämä asiat tärkeäksi, pärjäsivät testissä paremmin kuin vastaajat, jotka eivät kokeneet niitä niin tärkeäksi työssään. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että ihmiset, jotka tietävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioista, kokevat tietouden myös tärkeäksi työssään, kun taas ihmiset, jotka eivät tiedä, eivät myöskään koe seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioita tärkeäksi työssään. Tämä voi johtua siitä, että he kokevat, että heidän työssään on muutenkin paljon asioita, joista pitää tietää, jolloin lisätiedon oppiminen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä voi viedä omia resursseja. Heidän asemansa työssä on voinut olla sellainen, että he kokevat, etteivät he tule kohtaamaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. Myös vastaajien negatiiviset asenteet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan ovat voineet vaikuttaa siihen, ettei näitä asioita koeta tärkeäksi työssä.

Moni vastaajista koki, että tarvitsee lisää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Tuloksista voi nähdä sen, että vastaajat, jotka kaipaavat lisää tietoa, ovat myös pärjänneet testissä paremmin ja ne, jotka eivät kaipaa lisätietoa, eivät ole pärjänneet testissä niin hyvin. Tämä voi johtua asenteista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Toisaalta omassa työssä voidaan kokea, että työ on jo muutenkin vaativaa, jolloin lisätieto koetaan rasitteeksi. Vastaajilla voi olla negatiivisia asenteita uusien asioiden oppimista kohtaan. On myös mahdollista, että vastaajan asema työssä on sellainen, jossa hän ei koe lisätietoa tarpeelliseksi.

6.1 Yhteenveto

Yhteenvetona päätelmistä voi sanoa sen, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistötiedot koetaan täysin tai osittain tärkeäksi niin työssä kuin yleisestikin. Vastaajat, jotka kokevat tiedon tärkeäksi, ovat pärjänneet testeissä paremmin kuin vastaajat, jotka eivät koe niitä niin tärkeäksi. Vastaajat kaipaavat työssään lisätietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Vastaajat, jotka kaipaavat lisää tietoa, ovat pärjänneet testeissä paremmin kuin vastaajat, jotka ei kaipaa lisää tietoa. Koulutusta saaneet ovat pärjänneet testissä paremmin kuin ihmiset, jotka eivät ole saaneet koulutusta.

Näin ollen voi sanoa, että ihmiset, jotka tietävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, kokevat vähemmistöihin liittyvät asiat yleisesti ja työssään jokseenkin tärkeäksijä he myös kaipaavat lisää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous edesauttaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasioiden tuntemista, jokaauttaa ihmisiä ymmärtämään näitä ihmisiä. Se voi puolestaan muuttaa asenteita positiivisempaan suuntaan.

7. Kehitysehdotukset

Tutkimuksessa nousi esille, että sukupuolivähemmistöasiat ovat heikommin hallussa kuin seksuaalivähemmistöasiat. Tutkimuksesta voi tehdä myös sen päätelmän, että ihmiset, joilla on enemmän tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, kokevat tiedon myös tärkeäksi. Tutkimukseen osallistuneista moni kaipasi lisää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Koulutus on myös edesauttanut seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta.

Näin ollen voisi ehdottaa, että Humakille ja muiden vastaavien oppilaitoksien henkilöstölle järjestettäisiin koulutusta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Koulutus kannattaisi mahdollisesti järjestää yhteistyönä oppilaitoksen ja jonkin asiantuntijatahon kanssa.

Oppilaitoksien tasa-arvosuunnitelmassa olisi hyvä ottaa sukupuolivähemmistöjen tasa-arvo huomioon.

Oppilaitoksissa, joissa tarjotaan yhteisöpedagogi- tai vastaavanlaista sosiaalialan koulutusta, voisi järjestää joko pakollisen tai vapaasti valittavan kurssin seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta. Kurssissa voitaisiin pohtia tarkemmin ihmisen seksuaalisuutta, seksuaalista suuntautumista ja sukupuolta sekä sitä, miten omassa työssä seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus voitaisiin kohdata.

Tutkimuksesta kannattaisi myös tehdä jatkotutkimuksia. Tutkimuksesta saadaan vain osviittaa siitä, kuinka hyvin Humakin henkilöstö pärjasi seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoudessa. Tarkemman kuvan saamiseksi tutkimus pitäisi toteuttaa myös muissa oppilaitoksissa, jolloin tutkimuksen tuloksia voitaisiin vertailla keskenään. Samankaltaisen tutkimuksen voisi tehdä myös oppilaille, jolloin saataisiin käsitys oppilaiden seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoudesta ja sitä, koetaanko se tärkeäksi. Valmistuneille oppilaille voisi myös tehdä tutkimuksen, jossa selvitettäisiin, olisivatko he kaivanneet opiskelunsa aikana seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä tietoa, koulutusta ja ovatko he työelämässä joutuneet kohtaamaan näitä vähemmistöjä.

8. Lopuksi

Opinnäytetyön työstäminen on ollut pitkä ja raskas prosessi, mutta olen myös nauttinut työni työstämisestä. Opinnäytetyöni on ollut isoin tutkimustyö, mitä olen koskaan tehnyt, enkä olisi osannut odottaa, kuinka mielenkiintoista tutkimustyö on ollut. Työn alussa minulla ei ollut kovin kummoisia tavoitteita opinnäytetyön osalta ja itse asiassa halusin vain saada työn nopeasti valmiiksi, mutta nälkä on kasvanut syödessä ja tutkimuksesta on tullut haasteellinen, miellyttävä ja opettavainen prosessi.

Syyskuun alussa opinnäytetyön aihe vaihtui ja päätin tehdä sen ilman tilaajaa. Työstäminen lähti alussa hitaasti liikkeelle, mutta kun sain kyselylomakkeen valmiiksi ja lähetettyä sen, työ lähti etenemään vauhdilla. Työn loppumetreillä on tuntunut siltä, että mehut on imetty aivan kuiviin ja viimeisten kappaleiden kirjoittaminen on tuntunut siltä, että puristaisin kuivasta sienestä viimeisiä pisaroita. Välillä olen kauhistellut, kun työ on vain paisunut ja paisunut isommaksi, mutta olen pitänyt sitä tärkeänä. Aiheeni on vaikea ja haasteellinen ja olen yrittänyt parhaani mukaan pysyä mahdollisimman

puolueettomana ja koenkin sen onnistuneen hyvin. Työllä en ole yrittänyt osoitella syyttävällä sormella ketään vaan pelkästään selvittää Humakin seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta ja sen kautta antaa kehittämisideoita.

Tutkimukseni tulokset eivät ole mitenkään maailmaa mullistavia, mutta koen ne tärkeäksi ja uskon, että niistä on paljon hyötyä Humakille sekä mahdollisesti muille oppilaitoksille. Tutkimuksesta olen pystynyt tekemään hyviä kehittämisehdotuksia ja mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia ja toivonkin, että niitä otetaan mietintämyssyn alle kypsyään.

Jos jotain pitäisi tehdä toisin, hankkisin työlleni tilaajan. Tilaajan puuttuminen ei ole kuitenkaan vienyt tutkimukseltani pohjaa. Koska minulla ei ole tilaajaa, olen joutunut tukeutumaan omaan osaamiseeni ja perehtymään asioihin tarkemmin. Se on ollut hyvin opettavaista. Olen tyytyväinen työhöni ja koen, että työni on hyvä tai jopa kiitettävän arvoinen.

Syyslukukausi on ollut raskas mutta antoisa. Tunnen, että olen kehittynyt paljon tutkijana ja opiskelijana näinä viimeisinä kuukausina. Jään innolla odottamaan, mitä tulevaisuus tuo tullessaan opinnäytetyöni ja oman tulevaisuuden osalta.

LÄHTEET

Aarnipuu, Tiia 2008. Trans sukupuolen muunnelmia. Keuruu: Otava.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen (5. painos). Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus (7. uudistettu painos). Helsinki: EDITA.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutkija ja kirjoita (10. osin uudistettu painos). Helsinki: Tammi.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Humanistisen ammattikorkeakoulun tasa-arvosuunnitelma 2.6.2010. Viitattu 18.11.2013.

https://pro.humak.fi/document/humak/15626/humakin_keskeiset_asiakirjat/kasikirjat,_oppaat_ja_ohjeet/hallinto/tasa-arvosuunnitelma/Tasa-arvosuunnitelma.pdf

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Viitattu 18.11.2013. <http://www.humak.fi/>

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 10.12.1948. Viitattu 18.11.2013.

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>

Karlsson, Fred 2006. Yleinen kielitiede. Helsinki: Yliopistopaino

Karrasch, Mira, Lindblom-Ylännen, Sari, Niemelä, Raimo, Päivänsalo, Tiina-Maria & Tynjälä, Päivi 2011. PS Lukion psykologia 2. Helsinki: Otava.

Lehto, Juhani E. & Kovero, Camilla 2010. Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana. Helsinki: Yliopistopaino.

Nuorisotutkimusseura ry. 2013. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Viitattu 18.10.2013. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/mita-kuuluu-sateenkaarinuorille-suomessa-tiivistelma>

Seta ry 2013. Moninaisuus mahtuu kouluun – Vinkkejä lhbti-sensitiiviseen opetukseen. Viitattu 18.11.2013. http://www.seta.fi/doc/materiaali/Microsoft_Word_-_Moninaisuus.pdf

Seta ry 2013. Viitattu 18.11.2013. <http://www.seta.fi/>

Suomen perustuslaki 11.9.1999. Viitattu 18.11.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki#L2P6>

Tasa-arvovaltuutettu 2013. Viitattu 18.11.2013. <http://www.tasa-arvo.fi/fi/etusivu>

Transtukipiste 2013. Viitattu 18.11.2013. <http://www.transtukipiste.fi/>

Vilkka, Hanna 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkko-Riihelä, Aneli 2008. Lukion kertauskirja psykologia. Helsinki: WSOY.

Virtanen, Jukka 2002. Kliininen seksologia (1. painos). Vantaa: WSOY.

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004. Viitattu 18.11.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki#P6>

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

LIITE 1

Homo tulee kouluun! - Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous

Hyvä humakilainen

Tässä kyselytutkimuksessa tutkitaan Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietoutta. Tutkimuksella selvitetään muun muassa sitä, kuinka hyvin Humakin henkilöstö tuntee seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää terminologiaa ja kuinka hyödylliseksi ja tarpeelliseksi se koetaan.

Kyselytutkimus kuuluu opinnäytetyöhöni, joten toivon, että mahdollisimman moni Humakin henkilökunnasta käyttäisi pari minuuttia vastatakseni kyselyyn. Kyselyn tuloksista on apua myös Humakin toiminnan kehittämisessä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kaj Tawast

Vastausohjeet

- Vastaa kysymyksiin itsenäisesti ilman ulkopuolista apua.
- Kun olet vastannut kysymykseen, älä enää palaa muuttamaan vastauksiasi.

Perustiedot

1. Minkä ikäinen olet? *

- ☐ alle 30-vuotias
- ☐ 31-40-vuotias
- ☐ 41-50-vuotias
- ☐ yli 50-vuotias

2. Mihin sukupuoleen määrittelet itsesi? *

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu. Mikä?

3. Mikä on asemasi työyhteisössä? *

- ☐ Opetushenkilöstö
- ☐ Hankehenkilöstö
- ☐ Päällikkö- ja johtohenkilöstö
- ☐ Muu henkilöstö

4. Missä työskentelet pääsääntöisesti? *

- ☐ Joensuu
- ☐ Jyväskylänalue
- ☐ Kuopio
- ☐ Pääkaupunkiseutu
- ☐ Turku
- ☐ Tornio

5. Oletko saanut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää koulutusta? *

- ☐ Kyllä. Keneltä?

- ☐ En

Homo tulee kouluun! - Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvä terminologia

6. Mihin ryhmään seuraavat termit mielestäsi liittyvät? *

	Seksuaalivähemmistöihin	Sukupuolivähemmistöihin	Kumpaankin	Ei kumpaankaan	En osaa sanoa
Biseksuaali	☐	☐	☐	☐	☐
Cis-ihminen, cis-sukupuolinen	☐	☐	☐	☐	☐
Heteroseksuaali	☐	☐	☐	☐	☐
Homoseksuaali	☐	☐	☐	☐	☐
Intersukupuolinen	☐	☐	☐	☐	☐
Lesbo	☐	☐	☐	☐	☐
Transgender	☐	☐	☐	☐	☐
Transihminen	☐	☐	☐	☐	☐
Transsukupuolinen	☐	☐	☐	☐	☐
Transsuuntautunut	☐	☐	☐	☐	☐
Transvestiitti	☐	☐	☐	☐	☐
Queer	☐	☐	☐	☐	☐

7. Tuntuiko edellinen tehtävä vaikealta? Miksi?

8. Arvioi vielä tietojasi itse seuraavalla asteikolla: täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä. *

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tunnen seksuaalivähemmistöihin liittyvän terminologian hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen sukupuolivähemmistöihin liittyvän terminologian hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐

9. Arvioi väittämiä seuraavalla asteikolla: täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä. *

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvän terminologian tuntemus on yleisesti tärkeää.	☐	☐	☐	☐	☐
Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvän terminologian tuntemus on tärkeää työssäni.	☐	☐	☐	☐	☐

Homo tulee kouluun! - Humakin henkilöstön seksuaali- ja sukupuolivähemmistötietous

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät tiedot

10. Arvioi väittämiä seuraavalla asteikolla: samaa mieltä, eri mieltä, en osaa sanoa. *

	Samaa mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa
Samaa sukupuolta olevat saavat rekisteröidä Suomessa parisuhteensa.	☐	☐	☐
Homopari voi adoptoida lapsen ulkomailta.	☐	☐	☐
Seksuaalisuus näkyy aina päällepäin.	☐	☐	☐
Homoseksuaalisuus poistettiin Suomessa virallisesta tautiluokittelusta vuonna 1991.	☐	☐	☐
Heterosuhteessa elävä transsukupuolinen voi adoptoida lapsen ulkomailta.	☐	☐	☐
Intersukupuolisuus näkyy aina päällepäin.	☐	☐	☐
Transsukupuolinen voi myös kuulua seksuaalivähemmistöön.	☐	☐	☐
Transukupuolisella voi olla biologisia lapsia.	☐	☐	☐
Transvestisuus on seksuaalinen fetissi.	☐	☐	☐

11. Tuntuiko edellinen tehtävä vaikealta? Miksi?

12. Arvioi tietojasi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä seuraavalla asteikolla: täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä. *

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tiedän seksuaalivähemmistöistä riittävästi työtäni ajatellen.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän sukupuolivähemmistöistä riittävästi työtäni ajatellen.	☐	☐	☐	☐	☐
Seksuaalivähemmistöihin liittyvien asioiden tuntemus on työssäni tärkeää.	☐	☐	☐	☐	☐
Sukupuolivähemmistöihin liittyvien asioiden tuntemus on työssäni tärkeää.	☐	☐	☐	☐	☐
Tarvitsisin työssäni seksuaalivähemmistöistä lisää tietoa.	☐	☐	☐	☐	☐
Tarvitsisin työssäni sukupuolivähemmistöistä lisää tietoa.	☐	☐	☐	☐	☐

13. Jos Humakiin järjestettäisiin koulutus seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, kenen koulutus pitäisi järjestää ja mitä koulutuksen pitäisi sisältää?

14. Kiitos kyselyyn vastaamisesta. Voit vielä lopuksi kirjoittaa kyselyn aiheesta omia kokemuksia alla olevaan kenttään. Voit kertoa esimerkiksi siitä, oletko kohdannut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä työssäsi ja ovatko kohtaamiset sujuneet hyvin. Olen myös kiinnostunut kuulemaan palautetta kyselystäni.
